

Aktiv Oslo-ungdom

En studie av idrett,
minoritetsbakgrunn og kjønn

ÅSE STRANDBU
ANDERS BAKKEN



Aktiv Oslo-ungdom

En studie av idrett,
minoritetsbakgrunn og kjønn

Åse Strandbu
Anders Bakken

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring

NOVA Rapport 2/2007

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet (KD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2007
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN 978-82-7894-252-9
ISSN 0808-5013

Illustrasjonsfoto: © Espen Bratlie / Samfoto
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi/GCS

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo
Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Rapporten oppsummerer resultater fra den delen av *Ung i Oslo 2006* som omhandler ungdoms forhold til trening og deltakelse i idrettsaktiviteter. Rapporten gir en generell oversikt over hvor mange som er med i idrettslag, og som driver med ulike former for treningsaktiviteter. Størsteparten av analysene er viet til å studere betydningen av å vokse opp med foreldre som har innvandret til Norge, med et særlig fokus på kjønnsforskjeller.

Ung i Oslo er en omfattende ungdomsundersøkelse som involverer mer enn 11 000 ungdommer i alderen 14–17 år. Formålet med studien er å gi en beskrivelse av hvordan det er for ulike kategorier av ungdom å vokse opp i Norges eneste storby. Undersøkelsen ble gjennomført i 2006 og er en replikasjon av *Ung i Oslo 1996*. Dette gir muligheter til å studere endringer over en tiårsperiode. Vi ønsker å takke alle ungdommene som deltok i undersøkelsen, og som har besvart et omfattende spørreskjema. Takk også til lærere og kontaktpersoner ved Oslo-skolene, som sto for den praktiske gjennomføringen av ungdomsundersøkelsen.

Vi takker Jon Ivar Elstad for gode kommentarer i rapportens slutfase og Torhild Sager for redigering av manuskriptet.

Arbeidet med rapporten er finansiert av Idrettsavdelingen i Kultur- og kirkedepartementet.

Oslo, januar 2007

Åse Strandbu og Anders Bakken

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	11
1.1 Ungdom og idrett.....	12
1.2 Er det viktig at minoritetsungdom deltar i idrettslag?.....	16
1.3 Problemstillinger og gangen i rapporten	17
2 Hva vet vi fra før om minoritetsungdoms idrettsdeltakelse?	19
2.1 Kvantitative studier	19
2.2 Kvalitative studier	22
2.3 Hvorfor er minoritetsungdom sjeldnere med i idrett?	23
3 Datamateriale og metode	31
3.1 Ung i Oslo 2006	31
3.2 Sentrale klassifiseringer	33
3.3 Analysemetoder	39
4 Oslo-ungdoms treningsvaner – et overblikk	41
4.1 Treningsorganisering	41
4.2 Organisert idrettsdeltakelse	48
4.3 Trening	54
4.4 Treningsmotiveer	59
4.5 Oppsummering.....	63
5 Minoritetsungdom og trening	65
5.1 Organisert idrett	65
5.2 Trening	71
5.3 Idrettsgrener	81
5.4 Nasjonalitetsforskjeller	83
5.5 Rasisme og utestenging.....	87
5.6 Oppsummering.....	91
6 Ulike forklaringer på betydningen av minoritetsstatus	93
6.1 Hva kjennetegner ungdom med ulik treningsprofil?	96
6.2 Hva kan forklare forskjeller i treningsprofil mellom minoritet og majoritet?	114
6.3 Oppsummering.....	119
7 Avslutning	121
7.1 Endringer fra 1996 til 2006	122
7.2 Minoritetsbakgrunn og kjønn.....	124
Summary	129
Vedleggstabeller og figurer	131
Litteratur	135

Sammendrag

Rapporten oppsummerer resultater fra den delen av *Ung i Oslo 2006* som tar for seg idrett og treningsaktiviteter. Ung i Oslo er en omfattende spørreskjemaundersøkelse blant nærmere 11 500 Oslo-ungdommer i alderen 14–17. Formålet med studien er å gi en beskrivelse av hvordan det er for ulike grupper av ungdom å vokse opp i Norges eneste storby. Undersøkelsen i 2006 er en replikasjon av studien fra 1996 og gir gode muligheter til å studere hvordan idrettsdeltakelsen blant Oslo-ungdom har endret seg over en tiårsperiode.

Første del av rapporten gir en generell oversikt over hvor mange som er med i idrettslag, og som driver med ulike former for treningsaktiviteter. Andre del handler om betydningen av å vokse opp med foreldre som har innvandret til Norge, med et særlig fokus på kjønnsforskjeller. Tredje del diskuterer mulige årsaker til at kjønn og minoritetsbakgrunn har betydning for ungdoms idrettsdeltakelse.

Generelt

Ett hovedfunn er det høye aktivitetsnivået blant Oslo-ungdom. Analysene viser at den store majoriteten av ungdom i Oslo driver med treningsaktiviteter i en eller annen form. Ungdommene er delt inn i fire kategorier, etter det vi kaller treningsprofiler. Inndelingen viser at 42 prosent er medlem av et idrettslag, 18 prosent trener i idrettslag uten å være medlem, og 28 prosent trener kun på egen hånd. De resterende 12 prosent er treningspassive, det vil si at de verken er med i idrettslag eller har drevet med trening uka før undersøkelsen ble gjennomført. I motsetning til utbredte framstillinger av dagens unge som stadig mer passive, viser resultatene fra undersøkelsen at Oslo-ungdom er mer aktive i 2006 enn ti år tidligere. Det er særlig aktivitetsnivået som har økt, mens andelen som er *medlem* i den organiserte idretten bare har økt marginalt. Analysene viser altså at flere unge driver med trening, både i og utenfor idrettslagene, og at færre er treningspassive. Størst er økningen i bruken av kommersielle treningstilbud som trenings- og helsestudio.

Fotball er den klart dominerende idrettsgrenen blant de unge. Dette gjelder særlig gutter, men også blant jenter er fotball den enkeltidretten med størst oppslutning. Av de som har oppgitt hvilken idrett de er mest aktiv i, svarer fire av ti fotball. Dansing og håndball følger med ti prosent. Deretter kommer kampsport med sju prosent. Basketball, tennis og ridning er nevnt av tre–fire prosent. De andre idrettene er det to prosent eller færre som oppgir som sin hovedidrettsgren.

Viktige motiver som de unge selv oppgir, for å drive med trening er sunnhet og det å holde seg i form i kombinasjon med at trening er sosialt og morsomt. Konkurransen og kappestrid er langt mindre viktig. De som ikke er med i idrettslag, begrunner dette som oftest med manglende vilje til å forplikte seg til faste treninger, at de ikke er flinke nok i idrett, og med manglende interesse. Blant de som har sluttet i organisert idrett, er de hyppigst oppgitte begrunnelsene at idretten stilte for strenge krav om å være god, og at de måtte bruke mer tid til skolearbeid. At idretten ble for useriøs og at det ble for mye lek er det svært få som slutter opp om, heller ikke at det ble for dyrt eller at foreldrene ikke likte at de drev med idrett. Den viktigste grunnen ungdommene oppgir for at de ikke trener, er at de har vanskeligheter med å komme i gang. Nesten like viktig er at de har andre interesser. Nokså mange oppgir at de får mosjon på andre måter som begrunnelse for at de ikke trener.

Betydningen av minoritetsbakgrunn og kjønn

I likhet med flere norske og internasjonale studier viser Oslo-undersøkelsen at minoritetsungdom, det vil si unge med to utenlandsfødte foreldre, er underrepresentert som *medlemmer* i idrettslag. Halvparten av minoritetsungdommene har aldri vært med, en av fire har vært med tidligere, og en av fire er med på undersøkelsestidspunktet. Blant majoritetsungdommene er halvparten med, en av fire har vært med tidligere, og en av fire har aldri vært med. Frafallet blant de som har vært innom idretten, er langt høyere blant minoritetsungdommene.

Blant de som trener i idrettslag uten å være medlem, er derimot minoritetsungdom noe overrepresentert. Hvorvidt en finner forskjeller i treningsaktivitet mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom avhenger av hvilket mål en opererer med. Med et nokså bredspektret mål, som inkluderer dans, er minoritetsungdom å regne som mer aktive enn majoritetsungdom.

Med et mål som mer direkte tapper treningsaktiviteter med intensitet, er det tydeligere forskjeller i motsatt retning.

Det generelle bildet er at jenter er mindre idrettsaktive enn gutter. Blant minoritetsungdom er kjønnsforskjellene enda mer uttalte. Særlig er minoritetsjenter klart underrepresentert blant medlemmene av idrettslag. På tidspunktet for undersøkelsen er kun 16 prosent av minoritetsjentene med i organisert idrett, og 64 prosent har aldri vært med. Kontrasten er stor til minoritetsguttene, hvor 42 prosent er med i idrettslag og en av tre aldri har vært med.

Foreldrenes opprinnelsesland har betydning for hvorvidt minoritetsungdom driver med trening eller ikke. Særlig gjelder dette blant guttene. Andelen som er medlem i idrettslag, varierer fra nesten seks av ti blant gutter med foreldre fra tidligere Jugoslavia eller Marokko til omlag en av tre blant de med foreldre fra Pakistan eller Vietnam.

Sammenliknet med undersøkelsen fra 1996 har det ikke skjedd noen endringer av betydning i minoritetsungdommenes idrettsdeltakelse. Dette gjelder verken for andelen som er medlem av idrettslagene eller for nivået på treningsaktivitetene. Resultatet innebærer at den generelle økningen i idrettsdeltakelse fra 1996 til 2006 utelukkende kan tilskrives endringer i majoritetsungdommenes aktivitetsmønster.

Forskjellen mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom når det gjelder motiver for å drive med idrett og for være med i den organiserte idretten, er langt mindre enn forventet. Hovedsakelig oppgir minoritetsungdom som er med i idrettslagene, de samme grunnene til å være med som majoritetsungdom, og minoritetsungdom som ikke trener, oppgir stort sett de samme begrunnelsene som majoritetsungdom som ikke trener. Den eneste tydelige forskjellen er at minoritetsungdom oftere oppgir at de har sluttet med idrett for å kunne bruke mer tid på skolearbeid. Svært få minoritetsungdom oppgir foreldrene som begrensende faktor.

Mulige forklaringer på betydningen av minoritetsbakgrunn og kjønn

I rapportens siste del undersøkes relevansen av tre ulike forklaringer på forskjeller i treningsprofil mellom minoritets- og majoritetsungdom. Disse kalles for ressursforklaringen, religionsforklaringen og kulturforklaringen, som omfatter grad av familietilknytning og fritidsmønster. Analysene viser at

blant guttene kan forskjeller i treningsprofil mellom minoritet og majoritet langt på vei forstås ut fra ressursforklaringen. Religion, familietilknytning og fritidsmønster har derimot liten forklaringskraft. Ressursforklaringen legger vekt på at økonomiske og kulturelle ressurser som foreldrene besitter, påvirker de unges idrettsdeltakelse. Siden minoritetsungdom vokser opp i familier hvor tilgangen til slike ressurser er mindre enn det en finner i typiske majoritetsfamilier, stiller disse ungdommene med en ulempe i forhold til å drive med idrettsaktiviteter.

Også blant jentene er familieressurser den forklaringstypen som mest bidrar til å forklare forskjellene mellom minoritets- og majoritetsjentenes treningsprofil. Religionstilhørighet kunne også forklare en del av forskjellene mellom minoritetsjenter og majoritetsjenter, men bidrar bare marginalt som tilleggsforklaring utover det som har med familiebakgrunn og ressurser i hjemmet å gjøre. Samlet bidro de tre forklaringene til å forklare nærmere halvparten av forskjellen mellom majoritets- og minoritetsjenter. Dette betyr at forhold som ikke er trukket inn i analysen, har betydning for minoritetsjentes underrepresentasjon i idretten.

Analysene viser at ressurser i hjemmet har relativt stor betydning når det gjelder rekruttering av unge tenåringer til idrettslagene i Oslo. Ressurser i hjemmet forklarer hele forskjellen mellom minoritets- og majoritetsgutter og nesten halvparten av forskjellen mellom minoritets- og majoritetsjenter. Og av ressursene i hjemmet er det de økonomiske som har tydeligere effekt enn forhold knyttet til foreldrenes utdanning og kulturelle ressurser. Det er derfor mye som tyder på at økonomiske ressurser bidrar til å begrense minoritetsungdoms deltakelse i idretten.

1 Innledning

De siste tiårs idrettspolitik har vært preget av en erkjennelse av at storbyen står ovenfor særskilte utfordringer (Kulturdepartementet 1992). Idretten rekrutterer dårligere i byene enn i mer rurale strøk¹, dessuten blir det hevdet at det er vanskeligere å drive idrettslag i de store byene (Eidheim 1998, Carlsson og Haaland 2006). Idrettslagene i storbyene konkurrerer med andre fritidsaktiviteter, som ikke finnes i mer griskrendte strøk. Oslo står også i en særstilling, ikke bare fordi det er den største byen i Norge, men fordi mange av landets innvandrere har bosatt seg i byen. Tidligere studier viser at rekrutteringen til idrettslagene er lavere blant ungdom med minoritetsbakgrunn, og særlig er minoritetsjentene underrepresentert (Strandbu 2006).

Denne rapporten handler om Oslo-ungdoms fysiske aktivitetsmønster og deltakelse i idrettslag. Med utgangspunkt i datamaterialet *Ung i Oslo 2006* har rapporten to hovedsiktemål. Det første er å gi en oppdatert oversikt over idrettsaktivitet, treningsvaner og tilknytning til idrettslag blant Oslo-ungdom generelt. Her ønsker vi å belyse forskjeller mellom gutter og jenter og mellom de tre årsklassene som inngår i studien. Vi undersøker også hvordan Oslo-ungdoms fysiske aktivitetsmønster og deltakelse i idrettslag har endret seg i tiårsperioden fra 1996 til 2006. En problemstilling handler om hvilke motiver ungdom har for å drive med trening – og hvorfor noen velger å være treningspassive.

Et annet siktemål er å utvide kunnskapen om idrett og betydningen av minoritetsbakgrunn og kjønn. Vi vil undersøke om forskjellene mellom minoritetsungdoms og majoritetsungdoms idrettsaktiviteter og tilknytning til idrettslag har endret seg over tid, dessuten studere betydningen av å ha innvandrerforeldre med bakgrunn fra land i ulike deler av verden. Har minoritetsungdom andre begrunnelser enn majoritetsungdom for å drive med trening? I tillegg er ambisjonen å tilnærme seg forklaringer på hvorfor minoritetsungdom er underrepresentert i idretten.

¹ Slik har det ikke alltid vært. I en stor undersøkelse av norske rekrutter fra 1952 var byguttene oftere med i idrettslag og oftere fysisk aktive enn landsguttene (Olsen 1955). Ung i Norge-undersøkelsene fra 1992 og 2002 viste at det ikke var store forskjeller i deltakelsesandeler mellom ungdom i storbyen og på landet, men at idrettslag rekrutterte noe dårligere i storbyene enn på mindre steder (Kränge og Strandbu 2004).

Ulikheter i tilknytning til idretten mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom er interessant av flere grunner. En av grunnene er den uttalte målsettingen fra idrettsbevegelsen om «idrett for alle». En har ønsket å rekruttere unge både i by og på bygd, uavhengig av klassebakgrunn og etter hvert også kjønn. I en rapport fra *Ung i Norge*-undersøkelsen (Krange og Strandbu 2004) ble betydningen av sosiale skillelinjer for idrettslagstilknytning, studert. Rapporten bekreftet at idretten langt på vei når sitt mål om å rekruttere bredt og at skillelinjer etter kjønn, klassebakgrunn og bosted ikke hadde stor betydning for idrettsaktiviteter. Derimot var det mye vanligere for ungdom fra majoritetsbefolkningen enn for unge fra minoritetsbefolkningen å være medlem av et idrettslag. Særlig var unge jenter med foreldre fra ikke-vestlige land i mindre grad enn andre med i den organiserte idretten. I *Ung i Norge*-undersøkelsen var unge med minoritetsbakgrunn få i antall. Andelen unge med innvandrerbakgrunn er langt større i Oslo. *Ung i Oslo* gir derfor en unik mulighet til å studere forskjeller i idrettsaktiviteter mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom – og til å studere forskjeller mellom noen undergrupper av minoritetsungdom inndelt etter hvor foreldrene kommer fra.

Datamaterialet baserer seg på en spørreskjemaundersøkelse til tre hele årskull av skoleelever i Oslo. De to siste klassetrinnene på ungdomsskolen og første klassetrinn på videregående skole inngår i datamaterialet. Undersøkelsen er langt på vei en gjentakelse av *Ung i Oslo 1996* – og gir derfor mulighet til å studere endringer i Oslo-ungdoms aktivitetsmønster og idrettslagsdeltakelse over denne tiårsperioden. Fordi en stor andel av innvandrerbefolkningen er bosatt i Oslo gir dataene særlig gode muligheter til å studere etnisk-kulturelle forskjeller på en meningsfull måte. I *Ung i Norge*-undersøkelsen var unge med minoritetsbakgrunn for få i antall til å gjøre dyptloddende analyser for å nærme seg en forklaring av hvorfor de er underrepresentert. Dette er mulig i den foreliggende undersøkelsen.

1.1 Ungdom og idrett

Idretten spiller en viktig rolle for store deler av barne- og ungdomskullene. Selv om mange forlater den organiserte idretten midt i tenårene, er idrett den klart største organiserte fritidsaktiviteten. Om lag 70 prosent av norske barn og ungdommer er innom den organiserte idretten. Barne- og ungdomsidrett er et hovedsatsningsområde for statens idrettspolitik (Kulturdepartementet

1999–2000) og for Norges Idrettsforbund (Sverdrup og Johannessen 2003). Nesten halvparten av medlemmene i NIF er 25 år eller yngre.

I det offentlige ordskiftet er det stort sett vurdert som positivt at ungdom driver med idrett, men begrunnelsen for hvorfor det er bra varierer. Grovt kan fire hovedbegrunnelser for viktigheten av at ungdom driver med idrett identifiseres. Mange vil hevde at idrettsaktiviteten har en egenverdi som noe morsomt og utfordrende å drive med, at ungdomsidretten styrker folkehelsen, at ungdomsidretten fremmer integrasjon og at ungdomsidretten sikrer rekruttering av eliteutøvere. Disse fire målsettingene har hatt ulik posisjon siden de første idrettslagene ble etablert fra slutten av 1800-tallet (se Solenes og Strandbu 2007). Vi skal kort introdusere dem her, og peke på hvordan de i noen tilfeller kan ha særlig betydning for minoritetsungdom.

Idrettens egenverdi

Undersøkelser viser at de fleste driver med idrett fordi det er morsomt (Hansen 1999, McCann og Ewing 2006). På dette punktet skiller ungdom seg fra den voksne befolkningen. Ungdom oppgir oftere enn voksne at de trener fordi det er gøy (Breivik og Vaagbø 1998). Når idrettsaktive ungdommer skal forklare *hvorfor* det er morsomt å drive med idrett, er det mestring, spenning og konkurranse og sosialt samvær med andre som framheves (Ommundsen 1992, Vilhjalmsson og Thorlindsson 1992, Sisjord 1993, Hansen m.fl. 2003).

Konkurransen er en iboende del av nesten all form for idrett. Spenningen ved konkurrering er del av det som gir idrettsdeltakelse mening for mange. Hvordan trivsel og tilhørighet og aktivitet lar seg forene med idrettskonkurransens iboende rangering og sortering, er et tilbakevendende og omstridt tema når organisering av idrett for barn og ungdom diskuteres (Løvland 1948, Eidheim 1998:69, Gatz m.fl. 2002).

Konkurransene i ungdoms- og særlig barneidretten er langt mer regulert i Norge enn i mange andre land. Dette kan være fremmed for innvandrerforeldre – slik selve ideen om at organisert idrett for barn også kan være fremmed. Hvorvidt minoritets- og majoritetsungdom har like eller ulike opplevelser og begrunnelser for å drive med idrett er sparsommelig studert i andre undersøkelser og vil bli tatt opp i denne rapporten.

Helse

Koblingen mellom fysisk aktivitet og helse er vel etablert innenfor offentlig helseinformasjon. Dette finnes for eksempel uttrykt i Stortingsmelding nr. 16 (2002–2003) og i anbefalinger fra Sosial- og helsedirektoratet (2002). Studier tyder også på at helseeffekter er sentrale begrunnelse for voksne folks mosjonsaktivitet, både i idrettsforeninger og på kommersielle treningssentre (Bakken 2002, Steen-Johnsen 2004). Blant de unge medlemmene i idrettslagene har ikke slike helsemotiver vært like utbredt (Breivik og Vaagbø 1998). Derimot har andre vært opptatt av at det er sunt for ungdom å trene. Det påpekes ofte at «(...) fysisk aktivitet i barne- og ungdomsårene vil kunne ha stor betydning for helsen, både i oppveksten og senere i livet» (Strømme 2000:23, se også Sosial- og helsedirektoratet 2002). Innspill om idrettens – og særlig toppidrettens – helsemessige skyggesider som skader, doping, spiseforstyrrelser og negativ kroppsfokusering (Vaagbø m.fl. 2003) har ikke overskygget for oppfatningen om at trening og fysisk aktivitet er sunt.

I norsk helsepolitikk er det å øke det fysiske aktivitetsnivået i befolkningen definert som et mål, og det er rettet spesiell oppmerksomhet mot noen grupper – blant annet minoritetsbefolkningen (St.meld. nr. 16 2002–2003). Det er en utbredt oppfatning i medisinske miljøer at noen livsstilssykdommer knyttet til lite fysisk aktivitet og kostholdsvaner er mer utbredt i innvandrerbefolkningen. Bestrebelse på å rekruttere innvandrerbefolkningen til idretten har vært begrunnet med henvisning til argumenter om å bedre folkehelsen.

Integrasjon

Som del av sivilsamfunnet har idrettslagene sosial integrasjon som en av sine viktigste legitimeringsgrunner (Lorentzen 2001:26). I en større samfunnsmessig sammenheng forstås idrettslagene som arena for læring av demokratisk medbestemmelse, i tillegg til at det å delta i et idrettslag har en integrerende effekt på individuelt nivå. Idrettens integrasjonspotensiale har stått sterkt i Norge. Før Arbeidernes Idrettsforbund og Landsforbundet for idrett ble slått sammen til Norges idrettsforbund i 1946, var denne tanken tydeligst fundert i arbeideridretten. I hele NIFs historie har dette vært en viktig legitimeringsgrunn. I idretten skal de unge utdannes, og dannes, til idrettsutøvere, idrettsledere og samfunnsengasjerte borgere (jf. Fougli 1952).

Idretten tillegges også en betydning for den samfunnsmessige integrasjonen ved å være en arena der folk fra ulike samfunnslag kan møtes på like fot. Med Putnams (2001) begreper kan idretten ha en brobyggende

(«bridging») funksjon ved at en blir kjent på tvers av sosiale skillelinjer. I dag er dette argumentet om idrettens integrasjonspotensiale oftest framme i forbindelse med etnisk mangfold i befolkningen (Strandbu 2002).² Idretten som møteplass for ungdom med ulik kulturbakgrunn har fått økt oppmerksomhet det siste tiåret, ofte ledsaget av en optimisme knyttet til idrettens integrasjonspotensiale. Omkvedet er at idretten er internasjonal, har enkle regler som muliggjør samvær uten at en trenger å kjenne hverandre godt, og deltakelse krever heller ikke høy språklig kompetanse. Idretten forstås altså som et godt møtested – integrering *i* idretten burde være relativt enkelt. En ledsagende forestilling er idrettsdeltakelse som en vei til større samfunnsmessig integrasjon – altså integrering *gjennom* idretten (Strandbu 2002). Deltakelse i et idrettslag gir lokal tilhørighet, og kan gi trening i demokratisk medbestemmelse og være en innfallspport til større samfunnsmessig engasjement og forankring (St.meld. nr. 17 (1996–97)). I Stortingsmeldingen *Om idretten. Folkebevegelse og folkeforlystelse*, er idretten tiltenkt en integrerende rolle og forstås som en viktig aktør i antirasistisk arbeid (St.meld. nr. 41 (1991–92: 133)), og også i den siste stortingsmeldingen om idretten er integrasjonspotensialet framhevet. Dette er ikke bare en norsk tanke. Det finnes også prosjekter i andre europeiske land med liknende ambisjoner (Becker m.fl. 2000, PMP and Institute of sport og Leisure Policy 2004).

Produsere toppidrettsutøvere

Selv om sosialpolitiske mål som integrasjon og sosial tilhørighet og bedring av folkehelsen ofte framheves, er også frambringning av nye toppidrettsutøvere en målsetting for den offentlige idrettspolitikken. Slik barneidretten er organisert er det eksplisitt uttrykt at konkurranseelementet skal nedtones og aktivitet for alle skal være målet. Barneidrettsbestemmelsene fastsetter for eksempel at det ikke skal være lov å «toppe laget» i fotball før spillerne fyller 13 år (Ingebrigtsen og Sæther 2006). Ungdomsidretten er mindre regulert og rekrutteringen til toppidrett står sentralt. Samtidig finnes retningslinjer for ungdomsidretten, som betoner at det bør etterstrebes å tilby trening også til de som ikke vil satse på idretten. Disse ambisjonene begrunnes med de positive ringvirkninger idretten har i form av bedret folkehelse og sosial integrasjon, samt idrettens egenverdi.

² Ambisjoner om å inkludere alle i idretten er ikke ny. For den sosialdemokratiske idrettspolitikken i de første tiårene etter krigen var sosial og geografisk utjevning et mål (Goksøyr m.fl. 1996).

Toppidrett kan ha særlig betydning for unge med innvandrerbakgrunn. I en gjennomgang av vinklingen av minoriteter i mediene, konkluderte Lindstad og Fjeldstad (2005) med at det er fra idrettsfeltet at representanter fra minoritetsbefolkningen presenteres i positive vendinger.³ Studien *Toppidrett som identitetspolitisk felt* av landslagsaktuelle toppidrettsutøvere med synlig minoritetsbakgrunn, konkluderer med at profilerte idrettsutøvere kan være viktige rollemodeller for ungdommer som selv har minoritetsbakgrunn (Andersson 2002). Vestel (2004) kommer til en liknende konklusjon i en studie av ungdommer i en flerkulturell bydel i Groruddalen. Den ofte postulerede frasen om at toppidrett og masseidrett forutsetter hverandre kan ha særlig støtte for minoritetsungdom.

1.2 Er det viktig at minoritetsungdom deltar i idrettslag?

Minoritetsbefolkningen utgjør på landsbasis ingen stor gruppe. Likevel kan det for idrettsbevegelsen være et problem at noen grupper er systematisk underrepresentert. Dersom det viser seg at minoritetsungdom fortsatt har svakere tilknytning til idrettslag, er dette noe som bryter med sentrale målsettinger for norsk idrettspolitik og for idrettsbevegelsen om «idrett for alle». Den omfattende offentlige støtten til norsk idrett – mer enn 1 milliard i 2005⁴ – er blant annet legitimert med at NIF tilbyr aktiviteter som har bred oppslutning.

³ I studien undersøkes presentasjonen av folk med innvandrerbakgrunn i mediene og konkluderer med at sportsjournalistikken i liten grad henger seg opp i bakgrunnen til utøvere. Forfatterne spissformulerer det slik: «hvis du er ung gutt med innvandrerbakgrunn og ønsker å bli regnet som norsk, er det beste rådet: Begynn å spille fotball. Suksess på fotballbanen er den sikreste inngangsbilletten til det norske fellesskapet. Mens journalister generelt – og krimjournalister spesielt – svært ofte legger vekt på å skille mellom mennesker av utenlands opprinnelse og 'ekte', 'etniske' nordmenn, er et slikt skille vanligvis helt uinteressant for sportsjournalister. De er opptatt av prestasjoner» (Lindstad og Fjeldstad 2005:87).

⁴ De statlige midlene som stilles til rådighet for idrettsformål består av halvparten av overskuddet fra tipping, oddsen, lotto, viking lotto, flax og joker – de såkalte «spillemidlene». Den andre halvparten går til kulturformål. Den årlige fordelingen av spillemidlene vedtas i statsråd. Midlene til idrettsformål er ikke del av statsbudsjettet og behandles følgelig ikke av Stortinget (Enjolras m.fl. 2005).

Et annet spørsmål er om det er viktig for minoritetsungdom selv å være med i idretten. Idrettsaktiviteter er fritidsaktiviteter og det er i integrerings-sammenheng allment akseptert med en viss kulturell variasjon. Mange hevder for eksempel at en viss form for kulturell særegenhet er forenlig med integrasjon i de viktige sammenhengene som skole og arbeidsliv. Dette er deler av begrunnelsen når innvandrersorganisasjoner får offentlig støtte – også til ungdomsarbeid (Lidén 2001). I diskusjonen om viktigheten av at minoritetsjenter rekrutteres til idretten bør en huske på at den formen for kulturell overskridelse som ligger i at jenter skal drive med idrett ikke er den viktigste formen for kulturell overskridelse som mange minoritetsjenter gjør. I integreringssammenheng er utdanning langt viktigere – og flere studier viser at minoritetsjenter er svært utdanningsmotiverte (Sletten 2001, Hult-Markgren 2006). For mange minoritetsforeldre representerer det at jenter får utdanning og mulighet til økonomisk selvstendighet et dramatisk brudd med tidligere generasjoners kvinneliv. Satt opp mot slike endringer er det ikke så viktig om jenter spiller fotball eller ikke. Dette brede bildet er viktig å ha i minne når idrett diskuteres.

Når det er sagt, er ikke idrettsdeltakelse for minoritetsungdom uten betydning. Det er rimelig å anta at de generelle begrunnelsene for å drive med idrett som tidligere nevnt, gleden ved selve aktiviteten, integrasjon, helseeffekter og rekruttering til toppidrett vil ha relevans for minoritetsungdom så vel som for majoritetsungdom. I noen tilfeller kan idrettsaktiviteter være særlig viktig for unge med innvandrerbakgrunn. Med noen forbehold (se Strandbu 2002), virker det rimelig å konkludere med at idretten har potensialer som integrasjonsarena i en flerkulturell hverdag for storbyens unge.

1.3 Problemstillinger og gangen i rapporten

Den foreliggende rapporten er konsentrert om tre hovedproblemstillinger. Den første er å gi et bilde av utbredelsen av treningsaktiviteter og deltakelse i idrettslag blant unge i Oslo. Her vil vi trekke fram eventuelle forskjeller mellom gutter og jenter og mellom ungdom i ulike aldre, samt gi et bilde av endringer over en tiårsperiode. Hvordan organiserer ungdom sine treningsaktiviteter? Er de primært med som medlemmer i idrettslag eller trener ungdom på egen hånd? Er det mange som er med i idrettslag uten å være medlem? Det er videre aktuelt å undersøke frafallet fra den organiserte

idretten og mulige årsaker til å ikke være med i idretten. For å fange opp treningsaktivitet utover det som finner sted innenfor idrettslagene, undersøker vi hvor mange Oslo-ungdommer som driver med ulike former for trening og hvilke motiver ungdom har for å drive med idrett.

En annen sentral problemstilling knytter seg til forskjeller i idrettsaktivitet mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge fra majoritetsbefolkningen. Finnes det systematiske forskjeller når det gjelder deltakelse i idrettslagene og i trening mer generelt? Har forskjellene i idrettslagsdeltakelse og fysisk aktivitet mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom, endret seg fra 1996 til 2006? Er kjønnsforskjellene tydeligere blant minoritetsungdom enn blant majoritetsungdom? Spiller det noen rolle hvor i verden foreldrene til minoritetsungdommene kommer fra? Er motivasjonen for å trene i idrettslag og drive med trening lik eller forskjellige for minoritets- og majoritetsungdom?

Den siste problemstillingen som skal undersøkes handler om hvordan en best kan forklare de forskjeller som eventuelt finnes mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom. Et viktig spørsmål som vil bli undersøkt er om det gjelder ulike forklaringer for jenter og gutter.

De empiriske analysene av disse spørsmålene presenteres i henholdsvis kapittel fire, fem og seks. Før dette vil vi i kapittel to kort gjennomgå hva tidligere forskning har kommet fram til når det gjelder forskjeller og likheter mellom minoritets- og majoritetsungdoms idrettsaktiviteter. Her gis også en oversikt over hvordan forskjeller i idrettsdeltakelse mellom minoritets- og majoritetsungdom har blitt forklart i tidligere forskning. I kapittel tre redegjør vi for datamaterialet og metoden som benyttes. Helt til slutt i kapittel sju oppsummeres og diskuteres hovedfunnene i undersøkelsen.

2 Hva vet vi fra før om minoritets- ungdoms idrettsdeltakelse?

I dette kapitlet vil vi gi en kortfattet oversikt over tidligere forskning om minoritetsungdoms deltakelse i idrett og treningsaktiviteter. Først vil vi presentere resultater fra de norske kvantitative og kvalitative undersøkelsene som finnes. Til slutt vil vi trekke fram og diskutere mulige forklaringer på de mønstrene som er avdekket.

2.1 Kvantitative studier

Så langt finnes fire norske surveyundersøkelser om idrettsdeltakelse og treningsvaner der minoritetsungdom og majoritetsungdom sammenliknes. Siden disse refereres hyppig i rapporten gis først en kort presentasjon av dem. *Ung i Norge 2002* er den eneste landsrepresentative studien og dekker aldersspennet 13–19 år. Undersøkelsen omfatter en rekke sider ved ungdoms liv og virke, heriblant idrettslagstilknytning og treningsvaner. Fra undersøkelsen finnes en rapport om ungdoms idrettsaktiviteter der forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom var ett av flere temaer (Krange og Strandbu 2004).⁵

De tre andre studiene er alle fra Oslo. Den aller første er NOVAs undersøkelse *Ung i Oslo* fra 1996. Denne favnet alle Oslo-ungdommer i de to siste årskullene på videregående skole, og første klasse på videregående skole – nesten 12 000 ungdommer. Undersøkelsen dekker en rekke sider ved ungdoms liv og virke – herunder idrettslagstilknytning og treningsvaner. Undersøkelsen er forløperen til *Ung i Oslo 2006*, som er datamaterialet i denne rapporten.⁶ Resultater fra undersøkelsen finnes i en rapport som handlet om idrettsaktiviteter til minoritetsungdom (Strandbu og Bjerkeset 1998). Den andre Oslo-undersøkelsen heter Ung-HUBRO og er ungdomsdelen av

⁵ I alt 11928 ungdommer deltok. Svarprosenten var 92,3. 5,6 prosent av deltakerne hadde minoritetsbakgrunn definert ved at begge foreldrene var født utenfor Norge.

⁶ Undersøkelsen fra 2006 inneholder langt flere spørsmål om idrett og fysisk aktivitet enn undersøkelsen fra 1996.

en større studie (HUBRO – Helseundersøkelsen i bydeler og regioner i Oslo). Utvalget var alle elever i 10. klasse i Oslo i 2001/2002, og de fleste spørsmålene handlet om helse og helserelaterte vaner og aktiviteter. I denne undersøkelsen er det ikke spurt etter medlemskap i idrettslag, men om fysisk aktivitet (Grøtvedt og Gimmetad 2002).⁷ Den tredje Oslo-undersøkelsen er en surveyundersøkelse av elever i første klasse i videregående skoler gjennomført av forskningsstiftelsen FAFO i 2004.⁸ Studien resulterte i en rapport om medlemskap og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter blant ungdom i Oslo (Friberg 2005).

Hva forteller studiene om minoritetsungdoms idrettsdeltakelse? Et gjennomgående funn er at minoritetsungdom har svakere tilknytning til den organiserte idretten enn unge fra majoritetsbefolkningen. Men selv om minoritetsungdom sjeldnere er *medlemmer* i et idrettslag, er idrett likevel den største organiserte fritidsaktiviteten også blant minoritetsungdommene. I *Ung i Oslo 1996* oppga 29 prosent av minoritetsungdommene at de var med i et idrettslag, mot 44 prosent av majoritetsungdommene. Tilsvarende tall fra *Ung i Norge 2002* var 24 og 41 prosent. I FAFOs undersøkelse oppga omlag 50 prosent av majoritetsguttene og 45 prosent av majoritetsjentene at de var med. I rapporten er minoritetsbefolkningen delt i to – de med foreldre fra Pakistan og de med foreldre fra andre ikke-vestlige land. 23 prosent av guttene og tre prosent av jentene med foreldre fra Pakistan var med i et

⁷ Ungdommene besvarte et spørreskjema i en dobbel skoletime om en rekke forhold knyttet til helse. De fleste av ungdommene var 15 eller 16 år. Svarprosenten var 88. Hver fjerde ungdom i undersøkelsen hadde innvandrerbakgrunn (operasjonalisert ved at mor har annet fødeland enn Norge). Deltakerne ble spurt om hvor mange ganger i uka «driver du idrett/mosjon slik at du blir andpusten eller svett». I rapporten er oppmerksomheten rettet mot de «inaktive», bestemt som de som svarte null ganger på dette spørsmålet.

⁸ Sogn, Ullern, Ulsrud og private skoler var ikke med i undersøkelsen. Svarprosenten var 78. I rapporten benyttes også data fra studien «Den gode oppvekst» som er basert på intervjuer med pakistanske og somaliske familier i Norge, og en survey blant andre minoritetsfamilier.) I presentasjonen er det skilt mellom tre kategorier; unge med foreldre fra Pakistan, fra andre ikke-vestlige land og fra Norge (andre vestlige land er inkludert i Norge). Jenter med foreldre fra Pakistan var langt sjeldnere med i idrettslag enn jenter med foreldre fra Norge. Jenter fra andre ikke-vestlige land plasserte seg i en mellomposisjon, litt nærmere jentene med foreldre fra Pakistan (prosenttall er ikke oppgitt).

idrettslag, mot 39 prosent av guttene og 13 prosent av jentene med foreldre fra andre ikke-vestlige land.⁹

Undersøkelsene viser samtidig at kjønnsforskjellene i idrettsdeltakelse er større i minoritetsbefolkningen enn i majoritetsbefolkningen. I *Ung i Oslo 1996* oppga 9 prosent av jentene med foreldre fra et asiatisk land (hovedvekten er pakistanske), mot 37 prosent av de med norskfødte foreldre, at de var med i et idrettslag. I *Ung i Norge 2002* var 37 prosent av jentene med foreldre født i Norge med i et idrettslag, mot 11 prosent av jentene med foreldre født i et ikke-vestlig land. Minoritetsjentene er klart underrepresentert, mens guttene med minoritetsbakgrunn ikke skiller seg så tydelig fra guttene i majoritetsbefolkningen.

Når det gjelder hvor aktive ungdommene er til å trene, er derimot inntrykket fra surveyundersøkelsene mer sammensatt. I *Ung-HUBRO* hadde ikke mors fødeland betydning for guttenes aktivitetsnivå, men derimot nokså stor betydning for jentene. 10 prosent av jentene med mødre født i Norge var inaktive etter den oppgitte definisjonen, mot 25 prosent av jentene med mor født i Asia/ Stillehavsregionen. *Ung i Oslo 1996* viste at med unntak for jenter med bakgrunn fra asiatiske land, oppga minoritetsungdom omtrent like ofte som majoriteten at de hadde *trent i idrettslag*.¹⁰ I andre fysiske aktiviteter som dans, trening på helsestudio/treningscenter, kampsport eller trimming på egenhånd, hadde minoritetsungdom i mange tilfeller et høyere aktivitetsnivå enn majoritetsungdommene. Hovedinntrykket fra *Ung i Oslo 1996* var at ungdommer med innvandrerbakgrunn ikke framstår som mindre fysisk aktive enn ungdommer med norskfødte foreldre. Men færre av dem, og langt færre jenter enn gutter, har tilknytning til den organiserte idretten (Strandbu og Bjerkeset 1998). I *Ung i Norge 2002* hadde guttene med foreldre fra ikke-vestlige land trent oftere i idrettslag sist uke enn majoritetsgutter, mens det ikke var tydelige forskjeller i trening på egen hånd. Jentene med foreldre fra ikke-vestlige land trente betydelig sjeldnere enn majoritetsjenter i idrettslag, og de hadde også trent noe sjeldnere på egen hånd.

Et trekk ved de undersøkelsene som har målt både organiserte og uorganiserte aktiviteter er at det ikke er så tydelige forskjeller mellom unge

⁹ Prosenttallene er ikke oppgitt i rapporten. Tallene er estimert ut fra søylediagrammer og er følgelig for anslag å regne.

¹⁰ Flere enn de som er med i et idrettslag har oppgitt at de har trent i et idrettslag. Dette diskuteres i kapittel fire.

med majoritetsbakgrunn og minoritetsbakgrunn når det gjelder uorganisert trening. Blant annet er forskjellene mellom minoritet og majoritet langt større for medlemskap i idrettslag, enn for trening i idrettslag. Det kan også nevnes at dette ikke bare er tilfelle for idrettslagene – minoritetsungdom er generelt underrepresentert i organiserte fritidsaktiviteter (Øia 1998).

At unge med innvandrerbakgrunn er sjeldnere representert i den organiserte idretten er ikke bare et norsk fenomen. Underrepresentasjonen er rapportert fra en rekke land, som for eksempel England (Carrington m.fl. 1987, Rowe og Champion 2000), Nederland (Elling m.fl. 2001), Belgia (De Knop 1995), Tyskland (referert i Pfister 2000), Sverige (Riksidrottsförbundet 2002, Trondman 2005) og Danmark (Ibsen 2004).¹¹ Som de norske undersøkelsene viser også de andre europeiske at kjønnsforskjellene i idrettslagsdeltakelse er større i minoritetsbefolkningen enn i majoritetsbefolkningen. Jentene er tydelig underrepresentert, mens guttene med minoritetsbakgrunn i noen av studiene ikke skiller seg tydelig fra guttene i majoritetsbefolkningen (Riksidrottsförbundet 2002, Elling m.fl. 2001).

2.2 Kvalitative studier

I tillegg til disse surveyundersøkelsene finnes tre relativt omfattende kvalitative studier. Livshistorieintervjuer med 21 muslimske jenter rekruttert fra én skole og flere idrettslag i Oslo, er datamaterialet i studien *Sport and Integration – the experience of young Muslim women* (Walseth 2006). Forholdet til idrett og fysisk aktivitet, samt de integrasjonsmessige sider ved idrettsdeltakelse, er prosjektets hovedtema. Studien konkluderer med at visjonene om idrett som integrerende ikke er så treffende for minoritetsjenter siden idrettsdeltakelse – særlig i noen former med klare maskuline konnotasjoner – kommer i konflikt med rådende feminitetsidealer og forventninger til jenter i mange minoritetsmiljøer.

Studien *Idrett, kropp, kjønn og kultur. Minoritetsjentes møte med norsk idrett*, diskuterer minoritetsjentes underrepresentasjon i norsk idrett (Strandbu 2006). Datamaterialet er intervjuer og feltarbeid i en aerobic-gruppe for innvandrerkvinner og et basketballag der både jenter med

¹¹ Fordi måtene deltakelse i organisert idrett er målt på varierer fra land til land, og fordi de ulike datamaterialenes omfang og kvalitet varierer er det ikke meningsfullt å sammenlikne størrelsen på underrepresentasjonen mellom landene.

innvandrerbakgrunn og jenter fra majoritetsbefolkningen deltar. Studien benytter seg også av intervjuer med trenere og ledere i Oslo-idretten, samt data fra *Ung i Norge 2002*. Konklusjonen er, som i Walseths (2006) studie, at noen former for idrettsdeltakelse ikke er forenlig med femininitetsidealer og kjønnsidentiteter i mange minoritetsmiljøer. I tillegg brukes minoritetsjenters erfaringer til å utmeisle noen sider ved norsk idrettskultur som er fremmed for mange minoritetsforeldre, som blant annet handler om den relativt kjønnssegaltære deltakelsen, krav om foreldreinnsats og den relativt utbredte oppfatningen om at det hører med til godt foreldreskap å introdusere barn og ungdom til idretten.

I prosjektet *Toppidrett som identitetspolitisk felt* følges toppidrettsutøvere med synlig minoritetsbakgrunn innen basketball, friidrett og fotball (Andersson 2004). Disse idrettene har relativt bred mediedekning, har representanter for etniske minoriteter på elitenivå i Norge og har ulik historie knyttet til svart/hvit-dominans på internasjonalt nivå. Ledere, trenere og utøvere i de tre utvalgte idrettene, samt sportsjournalister, intervjues i prosjektet. Nasjonal og flerkulturell representasjon gjennom idretten og rasisme i idretten er prosjektets hovedtema. Dette arbeidet viser at minoritets-majoritetsrelasjoner omtales og behandles ulikt i de tre idrettene som studien omfatter. Studien viser også at idrettsutøvere med minoritetsbakgrunn kan bidra til å utvide og omdefinere hva som regnes som norsk, og kan slik være viktige rollemodeller for minoritetsungdommer.

2.3 Hvorfor er minoritetsungdom sjeldnere med i idrett?

Forklaringer på hvorfor minoritetsungdom er underrepresentert i idretten er gjenstand for stor diskusjon. Strandbu (2006) finner det fruktbart å skille mellom fire typer av forklaringer. Religionsforklaringen er den som oftest trekkes fram i det offentlige ordskiftet. Denne legger vekt på at minoritetsungdom oftere er religiøse og at religiøs tilknytning virker begrensende i forhold til fysiske aktiviteter. Siden denne begrensningen antas å være særlig

utslagsgivende for minoritetsjenter, vil dette være potensiell forklaring for å forstå hvorfor denne gruppa har særlig lav deltakelse i idrett¹².

En annen forklaring legger vekt på idrettens posisjon i landene innvanderne kommer fra. Av særlig relevans er hvilken posisjon barne- og ungdomsidrett har og forventninger til at foreldre skal tilrettelegge for barns idrettsaktivitet. En annen variant av det som kan kalles for kulturforklaringen handler om hvordan minoritetsgrupper betrakter de unges fritidsaktiviteter og prioriteringer.

Ressursforklaringen argumenterer for viktigheten av å trekke inn de unges sosiale bakgrunn for å forstå forskjeller i fysiske aktiviteter mellom majoritet og minoritet. Dette bygger på en forutsetning om at deltakelse i idrettsaktiviteter, og særlig som medlem av idrettslagene, ofte krever økonomiske og/eller kulturelle ressurser som ungdom har ulik tilgang til i familiene de vokser opp i.

Diskrimineringsforklaringen legger vekt på at idretten ikke tar imot og inkludere unge med minoritetsbakgrunn på samme måte som unge med majoritetsbakgrunn. Ulike utestengnings- og diskrimineringsmekanismer gjør at unge med innvandrerbakgrunn holdes borte eller holder seg borte fra idretten.

2.3.1 Religionsforklaringen

Diskusjonene om minoritetsbefolkningen og idrett handler ofte om Islam – særlig når det er minoritetsjenter det er snakk om. Muslimske regler om kjønnssegregering er av flere foreslått som en av de faktorene som tydeligst begrenser muslimske jenters idrettsdeltakelse (De Knop m.fl. 1996, Pfister 2000, Hargreaves 2001, Walseth og Fasting 2004). I en publikasjon fra Muslimsk kvinnegruppe i Norge er segregasjonsidealet beskrevet slik:

Det islamske segregasjonsidealet vil si at kvinner og menn over pubertetsalder (utenom nærmeste familie) ikke skal framvise eller beskue hverandre uten et visst minimum av klær. For jenter og kvinner betyr

¹² Skillet mellom religion og tradisjon kan framstå som forkjært fordi religion alltid vil være sammenvevd med tradisjoner. Men det er også grunner til å skille. Som Roald har presisert, betegner kultur langt mer omfattende praksis og meningssystemer enn religion – selv for muslimer som har en oppfatning om Islam som et «omfattende system» (Roald 2005). Skillet mellom tradisjon og religion brukes dessuten av muslimske ungdommer i argumentasjon mot gammeldage tradisjoner i foreldregenerasjonen (Jacobsen 2002).

dette bruk av hodeplagg og tildekkende klær. Menn skal ha løse og ledige benklær og dekke navlen (Thorsen og Rugkåsa 1999:11).

Videre heter det i en beskrivelse av religiøse plikter at samme kjønn også har klesregler overfor hverandre – og at det er delte meninger om graden av tildekking for kvinner overfor kvinner. Segregasjonsidealet foreskriver også at en kvinne og en mann (som ikke er i familie med hverandre) ikke kan oppholde seg alene i samme rom, og at kvinner og menn skal være atskilt for eksempel i moskeen, og i andre sammenhenger. Segregasjon er begrunnet med referanse til Koranen og Hadithene (profettradisjoner). Også idrett skal gjøres i kjønnssegregerte omgivelser. Forklaringen er at kvinner ikke skal drive med idrett eller gjøre bevegelser som kan være seksuelt opphissende for menn som ser på. Kvinner kan skape *fitna* (som betyr kaos eller temptation) ved å delta i idrettsaktiviteter der de sees av menn (Walseth og Fasting 2003). Forholdet mellom Islam og fysisk aktivitet er komplekst (Sfeir 1985). I følge Sfeir (1985) foreskriver Islam at en skal ta vare på kroppen, blant annet gjennom trening, samtidig som enkelte muslimske tradisjoner foreskriver kjønnssegregasjon. Dette er religiøse påbud som bidrar til å vanskeliggjøre idrettsdeltakelse i majoritetsbefolkningens idrettslag for strengt praktiserende muslimske jenter og kvinner.

Som påpekt av blant andre Mabro og El-Sohl (1994:19), er det en tendens til å fokusere Islam som den eneste «kulturelle determinanten» og dermed overse andre viktige faktorer som klasse, nasjonale forskjeller og tradisjoner som ikke har med religion å gjøre. I tillegg kommer at religion har varierende grad av betydning for folks liv – og at det finnes en rekke tolkninger av religionene. Det er derfor grunn til å fokusere variasjon innad blant muslimer – i tillegg til å ta for seg Islam i sammenheng med andre faktorer.

2.3.2 Kulturforklaringen

Selv om det ofte påstås at moderne idrett er global¹³ (Maguire 1999), er det klare kulturelle skillelinjer når det gjelder hvordan idretten er organisert og hvem som forventes å delta. Den internasjonale litteraturen om minoritetsbefolkningens idrettsdeltakelse i ulike europeiske land, handler ofte om

¹³ En kuriositet som ofte nevnes er at det internasjonale fotballforbundet har flere medlemsland enn FN.

innvandrene kultur – særlig knyttet til familieforhold og kjønnsrelasjoner. Flere plikter i hjemmet enn guttene og større restriksjoner fra foreldrene er noen av forholdene som har vært trukket fram for å forklare at særlig muslimske jenter er mindre med i idrett, spesielt organisert idrett (Carrington m.fl. 1987, Lovell 1991, Rowe og Champion 2000, Pfister 2000). Men et kulturmøte består ikke bare av en part. Forhold knyttet til den norske idrettskulturen må også trekkes inn for å forstå minoritetsbefolkningen tilbøyelighet til å finne seg til rette i den norske idrettsmodellen (jf. Strandbu 2006).

Foreldre er viktige pådrivere for barns idrettsaktivitet. Betydningen av familien for å introduseres til idrett er vist i mange studier, både fra Norge (Seippel 2002, Sisjord 1993) og andre vestlige land (Fredricks og Eccles 2005, Trondman 2005). Å introdusere barn til idretten er sett på som tegn på godt foreldreskap i Norge (Archetti 2003). I studier av unge med innvandrerbakgrunn har familien derimot mest blitt sett som en begrensende faktor (De Knop m.fl. 1996). For jentenes del er dette ofte begrunnet med familieforpliktelser (Carrington m.fl. 1987, Lovell 1991, Rowe og Champion 2000, Pfister 2000), og fordi familien ikke vil at jentene skal skille seg ut, eller diskreditere seg for ekteskapsmarkedet. «Who will marry you when they have seen your legs» var en mors kommentar til datterens ønske om å spille fotball i Pfisters (2000) studie av tyrkiske minoriteter i Tyskland. Inntrykket fra litteraturen på feltet er at «(...) girls are very restricted in their behavior mainly because parents fear that their daughters will be badly influenced through the western way of life» (De Knop m.fl. 1996).

Dette leder oss inn på idrettens kjønnede karakter som er et annet trekk ved den norske idretten. Det er ingen overdrivelse å si at kjønnsforskjellene i idrettsaktiviteter er langt mindre i Norge enn i mange av samfunnene innvandrene kommer fra (Fasting 2003)¹⁴. Pfister hevder med bakgrunn i sin studie av tyske minoritetsjenter med tyrkisk bakgrunn at «(...) traditional norms and ideals and their appropriation by individual girls og women lead to a situation in which sport and femininity are incompatible from a Turkish perspective» (Pfister 2000: 510). At kjønnsroller er mer tradisjonelle blant ikke-vestlige innvandrere enn i majoritetsbefolkningen er hevdet av flere (Mørck 1998, Prieur 2002).

¹⁴ Forskning om kvinner og idrett i Tyrkia (Fasting og Pfister 1997, Koca et.al 2005), Iran (Pfister 2003) og brede beskrivelser av situasjonen i den muslimske verden (Hargreaves 2000, Sfeir 1985) gir støtte til denne påstanden.

Et tredje forhold er den relativt egalitære deltakelsen i barne- og ungdomsidretten. Selv om klasseforskjeller er til stede også i Norge (Krange og Strandbu 2004), er de langt mindre markerte enn i landene mange av innvandrerforeldrene kommer fra. At barn skal delta i idrettslag er ikke en selvfølge for foreldre som selv har vokst opp i land der «(...) sport in clubs and centers is something for rich people and the 'newly rich'»¹⁵. Dette kan ha betydning for om innvandrere, som ofte har arbeiderklassetilhørighet i landet de har flyttet til, vurderer idrettslagene som arenaer for deres barn.

Så langt har presentasjonen av kulturforklaringer dreid seg om nasjonale forskjeller i idrettens posisjon og om familierelasjoner. Poenget er at disse forskjellene i idrettskultur mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen kan gjøre at minoritetsforeldre legger seg mindre i selen for å introdusere særlig jenter til idretten. Idretten har rett og slett ikke samme posisjon i mange minoritetsmiljøer som i majoritetsbefolkningen.

Det kan også være relevant å trekke inn ungdomskulturelle forhold. Generelt gjelder at idretten er en viktig identitetsmarkør for mange unge. Framtredende idrettsutøvere har ofte høy status som rollemodeller og er gjerne samtaleemne i ungdomsmiljøene (Tangen 1998). Deltakelse i idrettsaktiviteter assosieres ofte med bestemte estetiske uttrykk, stilmarkører og klær. Å drive med idrett innebærer for den enkelte tilhørighet til et fellesskap, noe som har betydning langt utover aktivitetene på idrettsarenaen. Hvilket fritidsmønster de unge har kan også være av betydning for om en rekrutteres til idretten.

Et mer praktisk basert poeng er at de unge har begrenset med fritid og at de vanligvis må foreta prioriteringer i forhold til hva de vil eller kan bruke fritida si til. Idrettsdeltakelse og trening kan stå i et konkurrerende forhold til andre fritidsaktiviteter. Det vi i denne sammenhengen ønsker å fokusere er den typen aktiviteter som befinner seg innenfor hjemmesfæren. Generelt vil vi anta at ungdom som satser på skolen og bruker mye tid på lekser vil ha mindre tid til å drive med fysiske aktiviteter, og da særlig slik dette foregår innenfor organisert idrett med sine krav til faste treninger. Videre vil vi anta at ungdom som bruker mye tid ved PC-en kan ha mindre interesse for eller tid til å drive med idrett. Fra tidligere studier vet vi at minoritetsungdom generelt, og særlig minoritetsjentene, er mer familieorienterte og bruker mer

¹⁵ Lale Agün oppsummerer situasjonen i Tyrkia, sitert av Pfister (2000:505).

tid på lekser enn det som er tilfelle for majoritetsungdom. Hvis dette fortsatt er tilfelle, vil dette potensielt bidra til å forklare minoritetsungdoms lavere deltakelse i fysiske aktiviteter, og da særlig minoritetsjentenes nivå.

Slike forskjeller i fritidsmønstre har vært sparsommelig studert med henblikk på å forklare forskjeller i idrettsdeltakelse mellom majoritetsungdom og minoritetsungdom. Generelt vet vi at det er noen forskjeller i fritidsmønstre mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom, som dels knytter seg til hjemmeorientert versus uteorientert fritid (Øia 1998). I tillegg vet vi at unge med innvandrerbakgrunn oftere bruker mer av fritiden sin på skolearbeid (Lauglo 1996, Bakken 2003). Hvorvidt slike forhold er utslagsgivende også for idrettsaktiviteter, vil bli studert i denne undersøkelsen.

2.3.3 Ressursforklaringen

Ressursforklaringen argumenterer for viktigheten av å trekke inn de unges sosiale bakgrunn for å forstå forskjeller i fysiske aktiviteter mellom majoritet og minoritet. Dette bygger på en forutsetning om at deltakelse i idrettsaktiviteter, og særlig som medlem av idrettslagene, ofte krever økonomiske og/eller kulturelle ressurser som ungdom har ulik tilgang til i familiene de vokser opp i. Generelt er idrettsdeltakelsen høyere blant folk med høyere sosioøkonomisk status og blant ungdom med høyt utdannede foreldre. Dette er bredt dokumentert i Norge (Dølvik m.fl. 1988, Vaage 2004), og i en rekke andre land (Ohl 2000, Coakley 2001, Wilson 2002, Videon 2002). Selv om forskjellene i idrettslagsdeltakelse etter klassebakgrunn ikke er store blant ungdom i Norge (Krange og Strandbu 2004) – kan de vise seg å være mer relevante i Oslo der klasseskillene generelt er større enn på landsbasis. At minoritetsbefolkningen er tydelig overrepresentert i lavere sosioøkonomiske grupper (Østby 2004), er også et argument for å trekke inn klassebakgrunn som en mulig forklaring på underrepresentasjon i idrettslag.

Siden minoritetsfamiliene gjennomgående har færre økonomiske ressurser, vil vi ut fra ressursforklaringen kunne forvente at noe av forskjellen i idrettslagsdeltakelse mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom skyldes ulik tilgang på disse ressursene. I FAFOs undersøkelse av grunnkurselever i videregående skole hadde økonomi betydning for medlemskap i idrettslag, men ikke for medlemskap i andre organisasjoner (Friberg 2005).

I *Ung i Norge 2002* kunne økonomiske og kulturelle ressurser i hjemmet til en viss grad forklare forskjeller mellom majoritetsungdom og

minoritetsungdoms idrettsdeltakelse (Krange og Strandbu 2004). Siden klasseskillene som kjent er tydeligere i Oslo enn i resten av landet, vil det være rimelig å anta at de er særlig relevant å trekke inn i analyser av storbyungdoms idrettsaktiviteter.

Ressursforklaringen gir i seg selv ikke noe grunnlag for å forstå kjønnsbaserte forskjeller og det er heller ikke grunnlag ut fra denne teorien å finne argumenter for at det skal være forskjeller i fysisk aktivitet generelt.

2.3.4 Diskrimineringsforklaringen

Rasisme og diskriminering er et stort tema i litteraturen om minoritetsungdom og idrett (se for eksempel Jarvie 1991, Hoberman 1997). Først og fremst har det handlet om opplevelser av rasisme i idretten. Et arbeid som ofte refereres er Flemings (1991) studie av asiatiske gutter i Manchester, som viste at fotballen i skolegården og på løkka tydeliggjorde og forsterket etniske konflikter. Flemings tolkning er at dette først og fremst hadde rot i rasistiske holdninger fra majoritetsbefolkningen. En studie av et fotballag fra Oslos østkant – der flesteparten hadde innvandrerbakgrunn – viser at fotballkamper mot majoritetsgutter kan styrke gjensidige stereotypier (Lidén 2006). Konflikter på fotballbanen hadde ofte utspring i kommentarer fra motspillere som ble tolket som rasistiske.

Men selv om idretten trolig har et konfliktskapende potensiale, er det ikke sikkert at rasisme og diskriminering holder unge med innvandrerbakgrunn borte fra idretten. Den flerkulturelle integrasjonen innad i et lag kan være god, selv om en møter stereotypier og antagonisme fra andre lag. Jenter på et etnisk svært heterogent basketballag viste at de likte den kule imagen det ga å være et «innvandrerlag» og et østkantlag (Strandbu 2006) Det er med andre ord ikke sikkert at frykt for å bli utsatt for rasisme eller opplevd diskriminering er viktige grunner for at unge med minoritetsbakgrunn ikke er med i organisert idrett. De Knop m.fl. (1995) hevder at frykt for å bli utsatt for rasisme er én årsak til at innvandrere i Belgia vegrer seg mot å delta i organisert idrett. Men av informantene som faktisk hadde deltatt i organisert idrett, oppga bare tre prosent erfaringer med slike problemer.

Rasisme og utestegning fra andre arenaer kan også lede en inn i idretten. Flere arbeider konkluderer med at innvandregutters interesse for kampsport sannsynligvis har sammenheng med den utbredte rasisme denne gruppen er

utsatt for (Carrington m.fl. 1987, Sugden 1987, Fleming 1991). At forbildene i kampsportmiljøene ikke er av vestlig opprinnelse er en annen sannsynlig forklaring på interessen.

Kjønnsdimensjonen er svært tydelig i litteraturen om diskriminering og rasisme i idretten. I følge Walseth og Fastings (2004) oversikt over europeiske studier om idrettsdeltakelse blant innvandrerkvinner, finnes mange forskningsarbeider om gutters erfaringer med rasisme i idretten, men bare to studier av jenter trekker fram rasisme og diskriminering (Lovell 1991, Rowe og Champion 2000). Lovell hevder at asiatiske minoritetskvinner ikke oppfordres av lærere og andre til å ta del i idrett på grunn av stereotypier om asiatiske kvinner som passive. Generelt viser studier av minoritetsbefolkningen at gutter opplever mer rasisme enn jenter (Prieur 2004, Rogstad 2004), noe som dels forklares med at de oftere oppholder seg på offentlige arenaer. Eksempler på rasisme i norsk idrett er stort sett fra mannsidrett og rasisme og diskriminering uttrykkes sjelden direkte overfor jenter (Andersson 2002). Når det sjeldnere refereres at jenter opplever rasisme og diskriminering fra idrettsarenaer, er det nærliggende å tro at det dels skyldes at de sjeldnere er i idrettssammenhenger.

Som denne gjennomgangen viser er det et relativt komplekst forhold mellom stereotypier, diskriminering og idrettsdeltakelse blant ungdom. For rekruttering til idretten er trolig ulike grader av inkluderende og åpne holdninger blant ledere og andre i idrettsmiljøene, langt viktigere enn forventninger om åpen diskriminering eller rasisme. Diskrimineringsforklaringen skulle i tråd med tidligere forskning ha mest å si for gutter, og det er i tråd med den ikke grunnlag for å forvente at det skal være forskjeller i fysisk aktivitet generelt.

3 Datamateriale og metode

Sammendraget av tidligere forskning viser at det er behov for en undersøkelse med mange nok respondenter med innvandrerbakgrunn til at en kan undersøke variasjoner innad i gruppa med innvandrerbakgrunn. I tillegg er det behov for en undersøkelse som er stor og solid nok til å kunne undersøke ulike forklaringer på hvorfor minoritetsungdom er underrepresentert i idrettslagene. Ungdomsundersøkelsen *Ung i Oslo 2006* tilfredsstiller disse kravene. I tillegg muliggjør datamaterialet å undersøke endringer i tiårsspennet fra 1996 til 2006.

3.1 Ung i Oslo 2006

Ung i Oslo 2006 er en spørreundersøkelse blant skoleungdom i niende og tiende klasse på ungdomstrinnet og første klassetrinn (grunnkurs) i videregående skole. Datainnsamlingen ble foretatt i februar og mars 2006. Det ble innhentet svar fra 11 519 elever. Beregnet ut fra skolene som deltok i undersøkelsen er svarprosenten svært høy (92,7 prosent). Formålet med undersøkelsen er å gi et generelt og oppdatert bilde av hvordan det er å vokse opp i Oslo. Undersøkelsen er en replikasjon av en tilsvarende ungdomsundersøkelse gjennomført i Oslo-skolen i 1996. Grunnlaget for å studere endringer over tid er gode, siden begge undersøkelsene omfatter samme aldersgruppe, dataene er samlet inn på samme måte og de fleste spørsmålene er identiske i de to undersøkelsene.

Målgruppa for undersøkelsen er skoleelever på de nevnte klassetrinn ved samtlige Oslo-skoler. Til sammen utgjør populasjonen omlag 15 300 ungdommer. Bruttoutvalget for undersøkelsen er likevel en god del lavere, 12 422. Grunnen er at bruttoutvalget er definert ut fra elevmassen ved de skolene som ønsket å delta i undersøkelsen. Av totalt 91 skoler deltok 75, hvorav 49 grunnskoler og 26 videregående skoler. Private skoler er underrepresentert i utvalget, særlig på ungdomstrinnet. Skolene som ikke ønsket å delta begrunnet dette oftest med at undersøkelsen ville være en for stor belastning for elevene og at skolene deltok på svært mange spørreskjemaundersøkelser. Tatt i betraktning at presset på ungdom og skolene i forhold

til å delta på spørreskjemaundersøkelser har økt betydelig de senere årene, må en svarprosent på 92,7 betraktes som svært høy.

Erfaringsmessig er det effektivt å nå målgruppa gjennom datainnsamling i skolesituasjonen. Her befinner størsteparten av ungdomskullene seg, og svarprosenten blir derfor som regel høy. De unge ble bedt om å besvare et spørreskjema i løpet av to skoletimer under oppsyn av en lærer eller annen voksenperson. Ved utdelingen ble viktigheten av at så mange som mulig deltok i undersøkelsen understreket. Elevene ble videre gjort oppmerksom på at det var frivillig deltakelse og at de kunne hoppe over enkeltspørsmål. Ingen fikk fri dersom de ikke ønsket å delta, og de ble samtidig gjort oppmerksomme på at de som ikke ønsket å delta skulle gjøre skolearbeid. For å unngå at elevene pratet seg imellom om hva de har svart, ble det ikke gitt anledning til å ta friminutt. De kunne ta en pause fra utfyllingen uten å forlate pulten. Etter utfyllingen av skjemaet, skulle det legges i en konvolutt som ble klebet igjen av eleven. Dette ble gjort for å garantere deltakerne anonymitet.

På hver skole ble det oppnevnt en kontaktperson med ansvar for utdeling av spørreskjemaer. Kontaktpersonens viktigste oppgave var å påse at alle fikk muligheten til å delta. De fleste skoler hadde oppsamlingsheat i etterkant av hovedinnsamlingen for å fange opp så mange som mulig av de fraværende. Dette førte til at antallet deltakere økte med omtrent seks prosent.

Til tross for at elevene ble bedt om besvare 30 sider med spørsmål, er svartilbøyeligheten på enkeltspørsmål gjennomgående høy. Langt de fleste (92 prosent) rakk å besvare hele spørreskjemaet. Færre minoritetsspråklige elever (84 prosent) fylte ut hele spørreskjemaet. Siden spørsmålet om medlemskap i organisasjoner og deriblant idrettslag var lagt helt bakerst i spørreskjemaet, kan dette føre til skjevheter når det gjelder å beregne forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdoms deltakelse i idrettslagene. Vi vil komme tilbake til noen refleksjoner rundt hva dette kan ha å bety for rapporteringen om medlemskap i idrettslag.

Datamaterialet som brukes i denne rapporten er en kvalitetssikret systemfil klargjort for brukere av *Ung i Oslo 2006*. Fila består av svarene fra 11 430 personer, det vil si at 89 elevbesvarelser av ulike grunner er fjernet fra det opprinnelige datasettet. Alle som oppga at de var eldre enn 20 år er utelatt. Noen ble tatt ut fordi antallet ubesvarte spørsmål var så høyt at det ikke var rimelig å feste lit til de få svarene som var gitt. Andre ble fjernet fordi

de åpenbart hadde tullet ved utfylling av spørreskjemaet. Dette gjaldt hovedsakelig elever som hadde oppgitt urimelig høye verdier på spørsmål om problematferd og rusmiddelbruk. Nærmere detaljer om undersøkelsen og gjennomføringen finnes i en egen metoderapport fra prosjektet (Valset og Øia 2006).

3.2 Sentrale klassifiseringer

Et viktig metodisk spørsmål er hvordan fenomenene en studerer måles. I det følgende vil vi beskrive de mest sentrale variablene som brukes i rapporten, det vil si deltakelse i idrettslag og treningsaktiviteter, samt hvordan vi har kategorisert minoritets- og majoritetsungdom. Målingen av andre variabler blir fortløpende forklart i de ulike delene av rapporten.

3.2.1 Medlemskap i idrettslag

Medlemskap i idrettslag ble kartlagt gjennom et større batteri av spørsmål om deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det ble listet opp 20 forskjellige typer organisasjoner, deriblant idrettslag. Spørsmålet ble innledet med følgende tekst: *Er du eller har du vært med i noen av de følgende foreninger, klubber eller lag?* Ungdommene ble bedt om å sette kryss utenfor de organisasjonene de «Er med i» eller «Har vært med i». Der det ikke ble krysset av, er tolkningen at ungdommen aldri har vært med i disse.

Det er verdt å merke seg at formuleringen i spørreskjemaet er om den enkelte er med i organisasjoner. For de unge kan det å «være med» bety ulike ting. Vi tolker dette likevel dit hen at de fleste legger til grunn en mer eller mindre fast tilknytningsform til organisasjonen. For mange organisasjoner vil dette være identisk med et formelt medlemskap, for eksempel gjennom innbetaling av medlemskontingent. Vi antar at dette gjelder i særlig grad for idrettslagene, som vanligvis er organisert rundt en medlemskapsordning.

Som nevnt er spørsmålene om organisasjonsdeltakelse plassert helt bakerst i det omfattende spørreskjemaet. 7,7 prosent av samtlige som var med i undersøkelsen har ikke besvart hele spørreskjemaet. Disse er holdt utenfor analysen av medlemskap i idrettslagene. Blant minoritetsungdom er andelen som ikke kom gjennom en god del høyere (15,5 prosent). Dette kan representere et metodisk problem, siden det er grunn til å anta at det ikke er tilfeldig hvilke ungdommer som kommer gjennom hele spørreskjemaet. Vi

vil likevel konkludere med at denne feilkilden har svært begrenset betydning for resultatene. Begrunnelsen for dette ligger i en analyse av hvordan minoritets- og majoritetsungdom som ikke kom gjennom hele spørreskjemaet svarte på spørsmål om idrettsdeltakelse og trening som er stilt lenger foran i skjemaet. Denne viser at de svarer mer eller mindre identisk med de som har kommet gjennom spørreskjemaet. Et annet poeng er at selv om det skulle vise seg at samtlige av de som ikke fikk besvart hele spørreskjemaet *ikke* er medlem i idrettslag, ligger feilanslagene maksimalt på 3–4 prosentpoeng.¹⁶ I praksis vil feilene ligge betydelig lavere enn dette, fordi forutsetningen om at alle er ikke-medlemmer er svært lite sannsynlig.

Et annet metodisk problem er at en del av ungdommene rapporterer om deltakelse i urimelig mange organisasjoner. Såpass mange som 2,5 prosent krysser av for at de er medlem i mer enn sju av de 20 nevnte organisasjonene. Dette virker lite sannsynlig, og det er grunn til å tro at det skyldes misforståelser. For å redusere eventuelle problemer knyttet til overrapportering, er derfor disse ungdommene tatt ut av analysen (jf. Bakken 1998). Også her er minoritetsungdom overrepresentert blant de som holdes utenfor analysene.

For diskusjoner av endringer over tid, har slike eventuelle metodiske problemer liten betydning, fordi spørsmålene også i undersøkelsen fra 1996 er plassert på den siste siden i skjemaet.

3.2.2 Treningsaktivitet

En av intensjonene med denne rapporten er å gi et bilde av treningsaktivitet blant de unge, både det som foregår i og utenfor den organiserte idretten. For å måle om de unge driver med trening i en eller annen form, ble følgende spørsmål inkludert: «Driver du med noen form for trening?» Svaralternativene var «ja» og «nei».

Det er også kartlagt hvilke typer treningsaktiviteter ungdom driver med og hvor aktive de er. Spørsmål om aktiviteter inngår i et større batteri av spørsmål hvor intensjonen var å kartlegge de unges fritidsmønster på bred

¹⁶ Anslaget er beregnet ut fra en medlemskapsandel på 50 prosent blant majoritetsungdom og 30 prosent blant minoritetsungdom blant de som fått spørsmålet. Dersom samtlige av de som ikke kom gjennom spørreskjemaet ikke er medlem, vil andelen som er medlem av alle i undersøkelsen være 47 prosent blant majoriteten og 26 prosent blant minoriteten.

basis. Det finnes her fem spørsmål om aktiviteter som det er relevant å oppfatte som trening eller trim. Treningsaktivitetene omfatter «drevet med trening i et idrettslag», «drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller liknende», «vært på treningsstudio/helsestudio», «vært på kampsport eller selvforsvarstrening (boksing, karate, kickboksing eller liknende)» og «trimmet på egen hånd (løpt en tur, gått i svømmehallen etc.)». Det ble spurt om hvor ofte de hadde gjort disse aktivitetene i løpet av den siste uka, de siste sju dagene.

Det ble laget et samlemål på treningsaktivitet basert på disse fem aktivitetene. Hver aktivitet er kodet slik at de som har svart null ganger får verdien 0, en gang får verdien 1, to ganger får verdien 2, tre til fem ganger får verdien 3 og mer enn fem ganger får verdien 4. Dersom respondenten har utelatt å svare på en aktivitet, regnes dette som at respondenten ikke har gjort dette og får dermed verdien 0 på den aktuelle aktiviteten. Skåre på hver av de fem aktivitetene summeres og målet på treningsaktivitet varierer fra 0 til maksimalt 20 poeng.

For å redusere tendenser til overrapportering er respondenter med mer enn 15 poeng på skalaen utelatt fra analysene. Dette gjelder 1,5 prosent av utvalget som helhet (og tre prosent av minoritetsungdom). I enkelte analyser er ungdommene delt inn i fem grupper avhengig av hvor hyppig de er med på treningsaktivitetene som inngår i skalaen. Gruppene er delt inn slik (antall poeng på skalaen i parentes): «ingen aktivitet» (0 poeng), «lavt aktivitetsnivå» (1–2 poeng), «middels aktivitetsnivå» (3–5 poeng), «høyt aktivitetsnivå» (6–9 poeng) og «svært høyt aktivitetsnivå» (10–15 poeng).

3.2.3 Minoritets- og majoritetsbakgrunn

Et særlig fokus i denne rapporten er å kartlegge og forklare treningsaktiviteten til minoritets- og majoritetsungdom. Det er imidlertid ikke åpenbart hvilke kriterier som bør legges til grunn for å skille mellom disse to kategoriene av ungdom. I denne rapporten er hovedkriteriet basert på hvilket land foreldrene er født i. For å tilhøre gruppa av minoritetsungdom forutsettes at ungdommene har *to utenlandsfødte foreldre*. Utenlandsadopterte og alle med minst en norskfødt forelder regnes til majoritetsbefolkningen. Dette er en nokså vanlig definisjon i forskningslitteraturen. Definisjonen av minoritetsungdom inkluderer dermed barna til innvandrere som har kommet til Norge siden innvandringen tok fart på slutten av 1960-tallet. Andre steder er

det vanlig å bruke benevnelsen «ungdom med innvandrerbakgrunn» om disse etterkommerne av innvandrere.

I datamaterialet rapporterer 3 185 at begge foreldrene er født i utlandet. Dette utgjør 28,5 prosent av totalen. Denne gruppa har dermed økt betydelig i omfang siden *Ung i Oslo* 1996. Den gang utgjorde minoritetsungdom 21,5 prosent av ungdomsbefolkningen i Oslo. Det er verdt å merke seg at andelen med minoritetsbakgrunn i ungdomsundersøkelsene ligger en god del lavere enn tall som Oslo kommune opererer med i sin skolestatistikk. Her kommer det fram at i skoleåret 2005/2006 var 36,4 prosent av elevmassen i grunnskolen såkalte «minoritetsspråklige elever» (Oslo Kommune 2006: tabell 8.14). Dessverre kommer det ikke fram av statistikken hvem som omfattes av begrepet. Trolig ligger nok den viktigste årsaken til forskjellen i at kommunens definisjon av minoritetsspråklige elever også omfatter en del unge med en norskfødt og en utenlandsfødt forelder. Disse inngår etter vår definisjon i majoritetsgruppa.

Den viktigste begrunnelsen for å legge foreldrenes fødeland til grunn er en antakelse om at vesentlige fellestrekk skiller denne gruppa av ungdommer fra deres jevnaldrende med norskfødte foreldre. Det antas at det å vokse opp i Norge med foreldre som har tatt beslutningen om å utvandre fra landet de selv bodde i, gir grunnlag for andre oppvekstbetingelser enn det som er vanlig for barn i majoritetsbefolkningen. For det første befinner familien seg i en innvandringssituasjon, hvor familien på ulike områder blir nødt til å forholde seg til et nytt språk og nye kulturelle tradisjoner og praksisformer, som barn av norskfødte vanligvis kan ta for gitt. For det andre er det et vanlig kjennetegn ved innvandrere at de ofte befinner seg langt nede på samfunnets rangstige. Mange har jobber med lav lønn og dårlige arbeidsbetingelser. Dette gjelder også mange norskfødte. Men for mange innvandrere vil det ofte knyttes et stigma til deres «annerledeshet», enten dette manifesterer seg i språket, utseende eller generelle væremåter som signaliserer at de er innvandrere. Det er altså på denne måten at disse ungdommene tilhører en minoritetsgruppe. Det ligger selvsagt ingen nødvendighet i at disse forholdene skal bety noe for hvordan barn av innvandrere lever sitt liv. Om det er slik eller ei vil alltid være et empirisk spørsmål og berører således et av rapportens sentrale siktemål. Antakelsen vår er likevel at det ligger et sterkt potensial til at barna blir påvirket av sitt kulturelle opphav, slik en også kan anta at barn av norskfødte blir. Samtidig antas at mange av disse ung-

dommene kan tilskrives og møte de samme reaksjonene på annerledeshet, særlig fra lærere, trenere og andre voksne som de unge har kontakt med gjennom barne- og ungdomsårene.

Noen variasjoner innad i minoritetsbefolkningen er også verdt å merke seg. Blant annet varierer det når det gjelder hvor gamle minoritetsungdommene var da de kom til Norge. 62 prosent er født i Norge og 7 prosent kom med foreldrene sine til Norge i 0–2-årsalderen. Dette betyr at 7 av 10 minoritetsungdom i praksis har bodd hele livet sitt i Norge. Denne delen av minoritetsgruppa er blitt betydelig større i løpet av de ti årene som er gått siden den forrige *Ung i Oslo* fra 1996. Den gangen var litt færre enn halvparten født i Norge eller kom som svært små (0–2 år). I 1996 oppga hele 40 prosent av minoritetsungdommene at de hadde kommet til Norge med foreldrene sine etter skolealder. I 2006 gjelder dette en mindre gruppe på 14 prosent. På dette området skiller Oslo seg nokså markant fra resten av landet. I 2002 var 4 av 10 minoritetsungdommer født i Norge og 3 av 10 kom etter fylte 7 år (Bakken 2003).

I enkelte analyser blir minoritetsungdom delt inn etter hvilket land foreldrene deres er født i. I 90 prosent av tilfellene der begge foreldrene er født i utlandet kommer far og mor fra samme land. Der hvor dette ikke er tilfelle, brukes først opplysninger om fars fødeland. Dersom denne opplysningen ikke finnes, brukes opplysninger om landet mor er født i. Til sammen ble det oppgitt mer enn 130 forskjellige land og sier i seg selv noe om det store kulturelle mangfoldet som finnes blant Oslos innbyggere. Likevel er det en stor konsentrasjon om enkelte opprinnelsesland. De ti hyppigst forekomne landene omfatter tre firedeler av samtlige minoritetsungdommer. Tabell 3.1 (neste side) gir en oversikt over minoritetsforeldrenes opprinnelsesland.

Tabell 3.1 Minoritetsforeldrenes opprinnelsesland. Verdensdeler og enkeltland. Prosent

Verdensdel	Prosent	Land	Prosent	Antall
Asia (inkl.Tyrkia)	65,9	Pakistan	28,3	862
		Tyrkia	6,4	195
		Sri Lanka	5,5	167
		Vietnam	4,9	148
		Irak	4,2	127
		India	3,7	114
		Iran	3,3	101
		Filippinene	1,9	58
		Kina	1,5	45
		Kurdistan	1,4	42
		Afghanistan	1,3	39
		Andre asiatiske land	3,5	107
		Afrika	18,3	Somalia
Marokko	5,5			166
Eritrea	1,3			40
Andre afrikanske land	5,8			177
Øst-Europa	9,4	Land fra tidligere Jugoslavia	5,9	180
		Polen	1,4	42
		Andre østeuropeiske land	2,1	64
Vestlige land	4,2	Norden	1,6	50
		Vesteuropeiske land utenfor Norden	2,0	61
		Vestlige land utenfor Europa	0,6	17
Latin-Amerika	2,1		2,1	65
Totalt	100,0	Totalt	100,0	3 041
		Uoppgitt fødeland		144

To av tre minoritetsungdom har bakgrunn fra asiatiske land. En av seks har bakgrunn fra afrikanske land. Ungdom med europeisk bakgrunn utgjør bare en mindre gruppe og det er svært få fra vesteuropeiske land. Det er heller ikke mange ungdommer med foreldre fra Latin-Amerika. I tabellen er alle enkeltland som minst én prosent av samtlige minoritetsungdom oppga som foreldrenes fødeland, oppgitt. Pakistan er det opprinnelseslandet klart flest oppgir. Mer enn hver fjerde minoritetsungdom i Oslo har foreldre derfra. Ellers er Tyrkia (6 prosent), tidligere Jugoslavia (6 prosent), Somalia (6 prosent), Sri Lanka (5 prosent), Marokko (5 prosent), Vietnam (5 prosent), Irak (4 prosent), India (4 prosent) og Iran (3 prosent), de landene som oftest oppgis.

Sammenliknet med 1996-undersøkelsen har det skjedd en forskyvning i retning av at flere har foreldre fra afrikanske land og det er særlig den somaliske gruppa som har økt i størrelse (jf. Bakken 1998: 52). Det er like mange med bakgrunn fra asiatiske land som ti år tidligere. Den pakistanske gruppa har imidlertid blitt noe mindre og noen flere har foreldre fra Sri Lanka, Iran og Irak.

3.3 Analysemetoder

I all hovedsak er det tilstrekkelig å holde seg til forskjeller i prosenter for å få et utbytte av å lese rapporten. En bokstav som vil bli brukt i tabeller og figurer er N. Denne refererer til hvor mange individer prosenttallene eller gjennomsnittstallene er basert på.

For å vise om forskjellene mellom grupper av ungdom ikke bare er et utslag av tilfeldige variasjoner, tester vi om sammenhengene er statistisk signifikante. Signifikanstester viser sannsynligheten for at resultatene kan være frambrakt av tilfeldige variasjoner knyttet til utvalgets størrelse. Signifikansnivået uttrykkes gjennom bokstaven p. Dette betegner hvilken sannsynlighet det er for at resultatene ikke er sikre nok til å fastslå forskjeller. *Desto lavere p, desto mer sikre kan en være på at resultatene viser til reelle forskjeller mellom grupper.* Når det i følge signifikanstesten er mindre enn en prosent sjanse for at resultatene er frambrakt av tilfeldig variasjon markeres dette ved $p < 0,01$. Når $p < 0,001$ betyr dette at det er mindre enn en promille sjanse for at resultatet er tilfeldig. I hovedsak vil det legges følgende signifikansnivåer til grunn: $p < 0,05$, $p < 0,01$, $p < 0,001$, $p < 0,0001$. Disse vil noen steder bli markert med en, to eller tre asteriks-tegn (*). Dersom p er større eller lik 0,05, vil eksakt p bli oppgitt.

For å beregne signifikantnivået i tabeller brukes såkalt kji-kvadrattest (markerer med det greske tegnet χ^2). Fordi størrelsen på utvalget påvirker utfallet kan selv små forskjeller gi signifikans i store utvalg. Prosentforskjeller er derfor bedre egnet til å vise styrken i sammenhenger. Særlig når utvalget er så stort som 11 500 respondenter.

I kapittel seks vil vi undersøke problemstillinger som krever at flere variabler sees i sammenheng. Her undersøkes forskjeller i treningsprofil mellom minoritets- og majoritetsungdom etter at det tas hensyn til en rekke bakgrunnskjennetegn, som både har sammenheng med foreldrenes fødeland

og treningsprofil. Dersom antallet årsaksvariabler overstiger tre, gir såkalte regresjonsanalyser et mer oversiktlig resultat sammenlignet med krysstabeller. Ved hjelp av regresjonsteknikkene kan statistiske effekter av enkeltvariabler isoleres. Dette innebærer at vi får fram forskjeller mellom grupper som vi er interessert i justert for bakenforliggende forhold som antas å påvirke resultatene. Teknikken måler effekten av hver enkelt variabel i forhold til den avhengige variabelen når alle de andre uavhengige variablene holdes konstante. De enkelte uavhengige variablene blir kontrollert for hverandre. I regresjonsanalyser brukes Wald-testen for å angi statistisk signifikans.

4 Oslo-ungdoms treningsvaner – et overblikk

Formålet med kapittelet er å gi en oversikt over utbredelsen av treningsaktiviteter og deltakelse i idrettslag blant unge i Oslo. Der dataene gjør det mulig å sammenlikne med *Ung i Oslo 1996* vil vi studere endringer i omfanget av trening og idrettsdeltakelse over en tiårsperiode. Kjønnforskjeller og forskjeller mellom aldersgruppene som inngår i studien, undersøkes også.

Treningsaktivitet er et mangesidig begrep, og beskrivelser av ungdoms treningsvaner kan angripes fra ulike vinkler. I dette kapittelet vil vi først konsentrere oss om at ungdom kan organisere sine treningsaktiviteter på ulike måter. Deretter skal vi gå nærmere inn på spørsmål knyttet til det å være medlem i idrettslagene. Hvor mange er med, hvordan er frafallet og hvilke grunner oppgir ungdom til ikke å være med i den organiserte idretten? Til slutt vil vi gi en oversikt over hvor mange som faktisk driver med ulike former for treningsaktiviteter. Her spør vi etter årsaker til det å trene og hva som ligger bak motivasjonen til det å ikke trene.

4.1 Treningsorganisering

Når det gjelder hvordan ungdom organiserer sine treningsaktiviteter, går det hovedsakelig et skille mellom trening innenfor og utenfor de organiserte idrettslagene og de ulike klubbene. Mye av denne virksomheten er basert på medlemskap, og mesteparten av forskningen har nettopp vært opptatt av hvilke ungdommer som er medlem. Samtidig viser tidligere studier at antallet som trener i idrettslagene overgår antallet som er medlem i idrettslag (Øia 1993, Strandbu og Bjerkeset 1998, Øia og Bakken 2002). Dette betyr at mange har en tilknytning til den organiserte idretten uten å være formelt medlem. Det kan antas at den delen av ungdomsgruppa som trener i idrettslagene uten å være medlem er særlig interessant i Oslo. De siste årene er det satt i gang en rekke prosjekter for å inkludere flest mulig i idretten.

Tilskuddsordningen *Storbyprosjektet til idrettsformål*¹⁷ ble initiert av Kulturdepartementet etter forrige stortingsmelding om idrett (Kulturdepartementet 1992). Denne tilskuddsordningen gjør at vi kan forvente at en betydelig andel Oslo-ungdommer trener i idrettslag uten å være medlem.

For å få et overblikk over hvordan Oslo-ungdom organiserer treningsaktivitetene sine, er samtlige delt inn fire ulike kategorier, eller det vi i denne rapporten kaller for treningsprofiler. Det skilles mellom fire treningsprofiler: de som er medlem i idrettslag, de som trener i idrettslag uten å være medlem, de som trener på egen hånd uten å være med, eller trene i, organisert idrett og treningspassive ungdommer. Plasseringen av ungdom i ulike treningsprofiler er gjort slik at alle befinner seg i kun en kategori. Hvordan dette er gjort i praksis er nærmere beskrevet i Boks 4.1.

Boks 4.1 Operasjonalisering: Treningsprofil

Følgende spørsmål plassert ulike steder i spørreskjemaet er brukt for å plassere ungdom i ulike treningskategorier:

- Spørsmål om ungdom er med i ulike former for organiserte fritidsaktiviteter, deriblant idrettslag
- Spørsmål om hyppighet av ulike typer fritidsaktiviteter uka før undersøkelsen ble gjennomført. Følgende aktiviteter er tatt med som treningsaktiviteter: «trent i idrettslag», drevet med kampsport, trent i treningsstudio/helsestudio og trent på egenhånd
- Spørsmål om de driver noen form for trening

Er medlem i idrettslag omfatter alle som krysser av for at de for tiden (på undersøkelsestidspunktet) er med i idrettslag.

Trener i idrettslag uten medlemskap omfatter alle som rapporterte at de i løpet av uka før undersøkelsen trente i et idrettslag uten å ha krysset av for at de medlem i idrettslag.

Trener kun på egen hånd omfatter de som svarer at de ikke trener i idrettslag og som har svart «ja» på spørsmålet «driver du med noen form for trening» og/eller har drevet med noe av det følgende siste uke: drevet med kampsport, trent i treningsstudio/helsestudio, trent på egenhånd

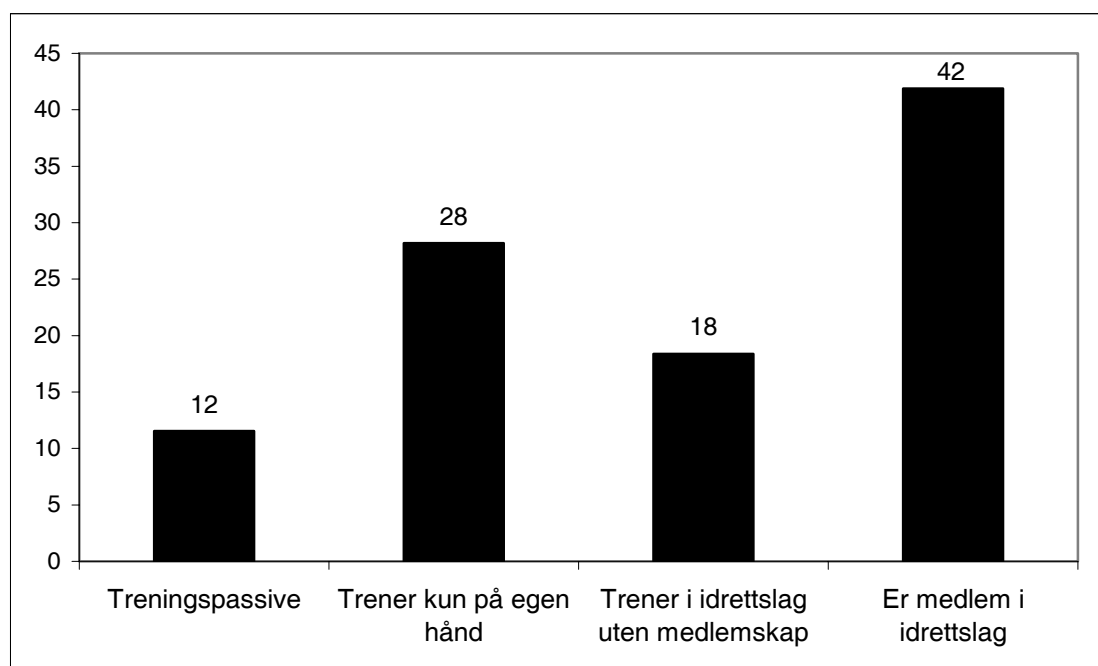
Treningspassive omfatter de som ikke har drevet med noe av det følgende siste uke: trent i idrettslag, drevet med kampsport, trent i treningsstudio/helsestudio, trent på egenhånd

Figur 4.1 gir en oversikt over hvordan treningsprofilene fordeler seg. Bare en mindre del (12 prosent) kan beskrives som treningspassive, det vil si at de

¹⁷ Fra 2001 het tilskuddsordningen «Fysisk aktivitet og sosial integrasjon – idretten som samarbeidspart». Fra og med 2004 heter ordningen «Tilskudd til aktivitetsutvikling og sosial integrasjon i idrettslag». Betegnelsene Storbyprosjektet og Storbytiltak er likevel fremdeles de vanligste blant lokale idrettsledere (Carlsson og Haaland 2004: 19). Storbyprosjektet er evaluert i 1998 (Eidheim 1998) og i 2004 (Carlsson og Haaland 2004) og var tema for Eivind Skilles doktorgrad (Skille 2004, 2005). Tildelingen i 2005 representerte en innstramming av prosjektet, mens tildelingen fra 2006 representerte en viss utvidelse av målgrupper igjen.

verken er med i noen form for idrett eller har drevet med treningsaktivitet uka før undersøkelsen ble gjennomført. Den store majoriteten av ungdom i Oslo driver med andre ord med treningsaktiviteter i en eller annen form. Den største gruppa er de som driver med idrettsaktiviteter gjennom å være medlem av et idrettslag eller en klubb. Disse gjelder så mange som fire av ti. Samtidig er det 18prosent som trener i idrettslag uten å regne seg som medlem. Dette viser viktigheten av å ikke utelukkende fokusere på medlemskap, når en skal gi en beskrivelse av organisert idrettsdeltakelse. Hvorvidt disse to gruppene skiller seg fra hverandre, vil være et gjennomgående tema i denne rapporten. Den siste firedelen av ungdom driver med trening utelukkende på egenhånd, det vil si utenfor den organiserte idretten. Det er ikke kartlagt i detalj hvordan dette foregår, om det foregår i grupper eller på individuell basis. Trolig er nok det vanligste løpeturer, dansing, trening i treningsstudio eller som uorganisert ballspill «på løkka».

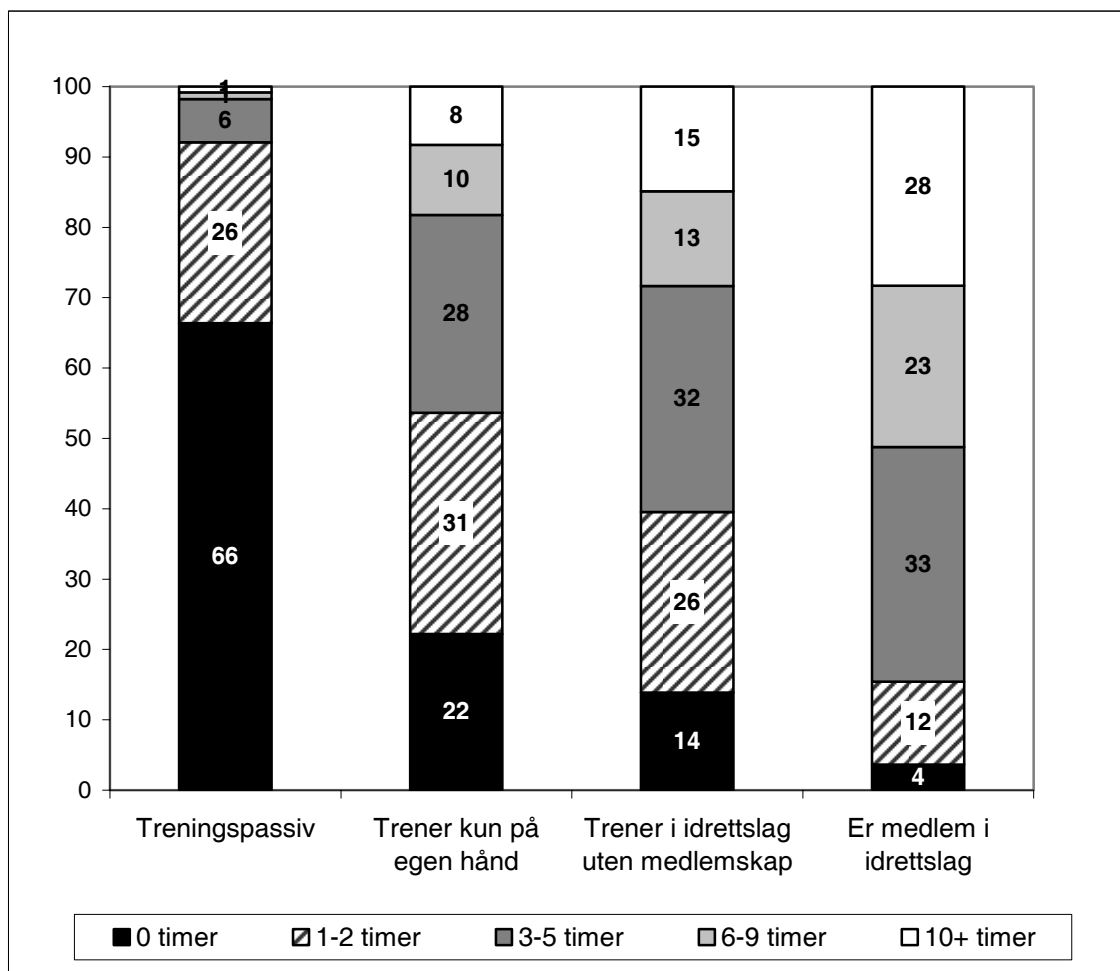
Figur 4.1 Fordeling av unge på ulike treningsprofiler. Prosent. N=10 455



Fordelingen i treningsprofiler sier ikke noe om mengden av treningsaktivitet. I spørreskjemaet ble ungdommene bedt om å oppgi hvor mange timer i uka de trener eller trimmer så mye at de føler seg andpusten eller svett. Svarene viser at det er stor variasjon når det gjelder hvor mye tid de bruker på trening. Omtrent to av ti bruker ikke tid på dette i det hele tatt og to av ti bruker en til to timer. 28 prosent bruker tre til fem timer, 15 prosent seks til

ni timer og 17 prosent trener mer enn 10 timer i uka. Figur 4.2 viser hvor mange timer i uka de unge trener eller trimmer etter fordelingen på de ulike treningsprofilene.

Figur 4.2 Antall timer i uka ungdommene trener så mye at de blir andpustne eller svette blant ungdom med ulike treningsprofil. Prosentfordeling

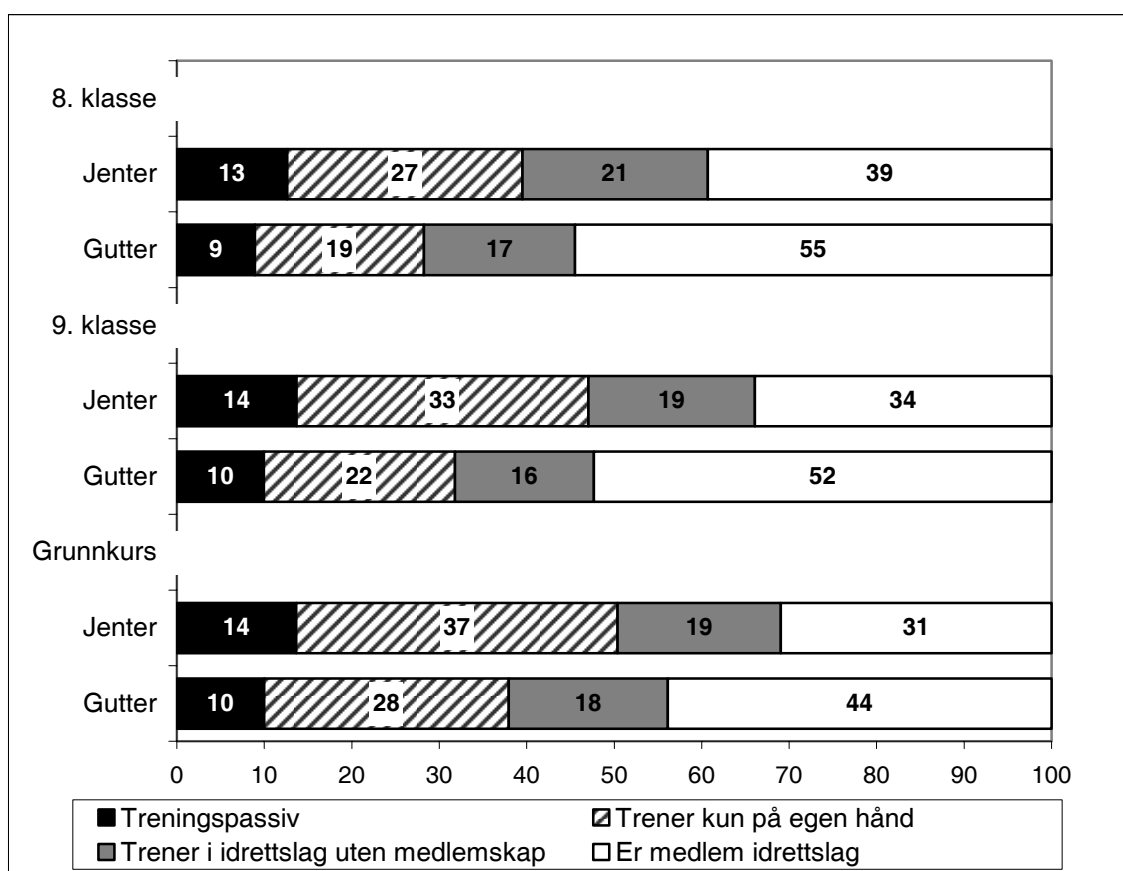


Figur 4.2 viser at det også blant de treningspassive faktisk finnes en del som driver med fysiske aktiviteter som gjør dem slitne. Ut fra spørreskjemaet er det vanskelig å si noe sikkert om hvorfor det er slik. Det er mulig at forklaringen på dette kan være at de driver med fysisk aktivitet i skolesammenheng og at de ikke regner det som trening fordi det foregikk på skolen. Figuren viser samtidig at denne gruppa skiller seg markert fra ungdom med andre treningsprofiler. De absolutt mest fysisk aktive er medlemmene av idrettslag. Her trener en av fire mer enn 10 timer i uka og ytterligere en firedel mer enn seks timer. Det er også en viss forskjell mellom de som trener

på egen hånd og de som trener i idrettslag uten å være medlem. Den siste gruppa er mindre aktive enn de som er medlemmer av idrettslag.

Figur 4.3 viser hvordan treningsprofilene fordeler seg blant gutter og jenter på ulike klassetrinn. I alle de tre aldersgruppene som er med i undersøkelsen er det markerte kjønnsforskjeller. Generelt kan vi si at organisert idrett appellerer i større grad til gutter enn til jenter og at det er flere blant jentene som kun trener på egen hånd. På alle alderstrinn er det noen flere treningspassive jenter, men kjønnsforskjellene er ikke spesielt store.

Figur 4.3 Treningsprofiler blant gutter og jenter på ulike klassetrinn. Prosent



Det er videre en klar tendens til synkende interesse for å være med i den organiserte idretten utover i ungdomsalderen. Likevel er det et poeng at svært mange er medlem selv blant elever på videregående skole. I 16–17-årsalderen er 44 prosent av guttene og 31 prosent av jentene medlem i idrettslag. Selv om mange slutter med organisert idrett, betyr ikke dette at ungdommene slutter å trene. Nedgangen i organisasjonsdeltakelse dekkes opp gjennom økt andel som utelukkende trener på egen hånd. Andelen treningspassive og det

å trene i idrettslag uten å være medlem, holder seg stabilt i de aldersgruppene som studeres her.

Hvilke idrettsgrener er ungdom med i? Et inntrykk av ulike idretters relative popularitet blant ungdom her til lands kan en få av Norges Idrettsforbunds landsoversikter over medlemmer og aktive basert på innrapporterte tall fra idrettslag (NIF 2006). I registreringene fra 2005 har Norges Fotballforbund klart flest aktive i alderen 13–19 år av alle særforbundene. Blant guttene er fotball helt klart i en særstilling med 75 400 registrerte aktive i aldersgruppen 13–19 år, mens ski som kommer på andreplass har nesten 13 600 aktive.¹⁸ Golf og håndball har henholdsvis 8800 og 8100 aktive, og volleyball som kommer på femteplass har 5400 aktive. Også blant tenårjentene er fotball den største idretten med 36 700 aktive, mens håndball som er nummer to har 24 600 aktive. Ski og volleyball har henholdsvis 7700 og 7100 aktive, og gymnastikk og turn kommer på femteplass med 6400 aktive. En analyse av antall aktive – både samlet og for hvert særforbund over tiårsperioden fra 1992 til 2002, viser at kjønnsforskjellene i NIFs samlede registreringer har vært relativt stabile siden 1992, men flere jenter tar nå del i idretter som tidligere var helt guttedominerte (Fasting 2003).

Tallene fra NIF er basert på antall registrerte i de enkelte særforbundene. I *Ung i Oslo* er de ulike idrettenes popularitet målt ved at alle fikk følgende spørsmål: «Dersom du er, eller har vært aktiv i idrett, hvilken idrett har du vært mest aktiv i?». Tabell 4.1 (neste side) gir en oversikt over de idretter de unge oppgir som sin hovedidrettsgren.

¹⁸ Vi har rundet av til hele hundretall. De eksakte tallene finnes i NIFs årsmelding (NIF 2006).

Tabell 4.1 Utbredelse av idrettsgrener som de unge er mest aktive i, totalt og brutt ned etter treningsprofil. Prosent

	Totalt	Gutter	Jenter
Fotball	38	53	24
Dansing	10	1	18
Håndball	10	3	16
Kampsport	7	9	5
Basketball	4	5	4
Tennis	4	3	4
Ridning	3	0	6
Innebandy	2	3	2
Langrenn	2	3	1
Svømming	2	1	3
Ishockey/bandy	2	4	0
Alpint	2	2	1
Turn	2	1	3
Treningsstudio	2	2	1
Andre idrettsgrener *	10	11	10
Totalt	100	100	100
N	8 482	4 124	4 302
Uoppgitt	3018	1 416	1 503

* Andre idrettsgrener som ble oppgitt:

Friidrett	Bryting	Gå Turer	Drill Drilling	Martial artes
Volleyball	Orientering	Freeride MTB	Bueskyting	Fallskjermhopping
Sykling	Skateboard	Trial	Dykking	Handikappidrett
Golf	Cricket	Skihopp	Bowling	Livredning
Amerikansk fotball	Seiling	Stuping	Hundekjøring	Mensendieck
Aerobic	Bordtennis	Surfing	Egentrening	Kondisjonstrening
Ballett	Skiskyting	Vannpolo	Mudo	Squash
Jogging løping	Skyting	Biljard	Rullestolbasket	Bueskyting
Roing padling elvepadling	Vektløfting	Curling	Rulleskøyter	Capoeira
Klatring	Motorsport	Landhockey	Paintball	Yoga
Rytmask Sports gymnastikk	Fekting	Kombinert	Skøyter	Kunstløp
Cheerleading Duskedamer	Badminton			

Det er stor variasjon i hva slags idretter ungdom i Oslo regner som sin viktigste idrettsgren. Likevel utgjør de seks mest populære idrettene hele 71 prosent av ungdommene. Ikke overraskende er fotball den klart dominerende idrettsgrenen. Av de som har oppgitt hvilken idrett de er mest aktiv i svarer fire av ti fotball. Dansing og håndball følger med ti prosent. Deretter kommer kampsport med sju prosent. Basketball, tennis og ridning er nevnt av tre–fire prosent. De andre idrettene er det to prosent eller færre som oppgir som sin hovedidrettsgren.

Selv om fotball er idretten med størst utbredelse både blant gutter og jenter, er det noen tydelige kjønnsbetingete mønstre i valg av idrett. For jentene er det tre idretter som har stor utbredelse. 24 prosent oppgir fotball, 18 prosent dansing og 16 prosent håndball. I tillegg er det en del som oppgir ridning (seks prosent) og kampsport (fem prosent). Jenter sprer seg over et større spekter av idrettsgrener enn gutter. Blant gutter dominerer fotballen. Over halvparten oppgir fotball som den idrettsgrenen de har vært mest aktiv i. Deretter kommer kampsport (ni prosent), basketball (fem prosent) og ishockey (fire prosent).

Rangeringen av idretter harmonerer relativt godt med Norges Idrettsforbunds landsoversikter over medlemmer og aktive basert på innrapporterte tall fra idrettslag (NIF 2006). Den tydelige forskjellen en kan se er at dansing er langt mer populært i Oslo enn det som framgår av NIFs registreringer. Trolig er det mye av dansingen som er oppgitt av ungdommene i Oslo-undersøkelsen som ikke er i regi av noe idrettslag. At de unge likevel oppgir dette som trening skyldes vel at intensiteten og tilnærmingen til aktiviteten gjør at det oppleves som relevant å rapportere dette som en form for idrett. Kampsport er også mer framtrædende som aktivitet i Oslo-undersøkelsen – mens langrenn havner lenger ned på listen.

4.2 Organisert idrettsdeltakelse

Den organiserte idretten representerer en viktig del av barndommen for svært mange unge. Undersøkelsen viser at opp i mot to av tre i kortere eller lengre perioder har vært medlem i et idrettslag. På undersøkelsestidspunktet var 43 prosent med i et idrettslag og ytterligere 25 prosent har vært med tidligere.¹⁹ Selv om vi har sett at frafallet fra organisert idrett øker utover ungdomsalderen, er det ingen forskjeller mellom de tre årskullene når det gjelder hvor mange som har vært innom et idrettslag i løpet av barne- og ungdomsårene.

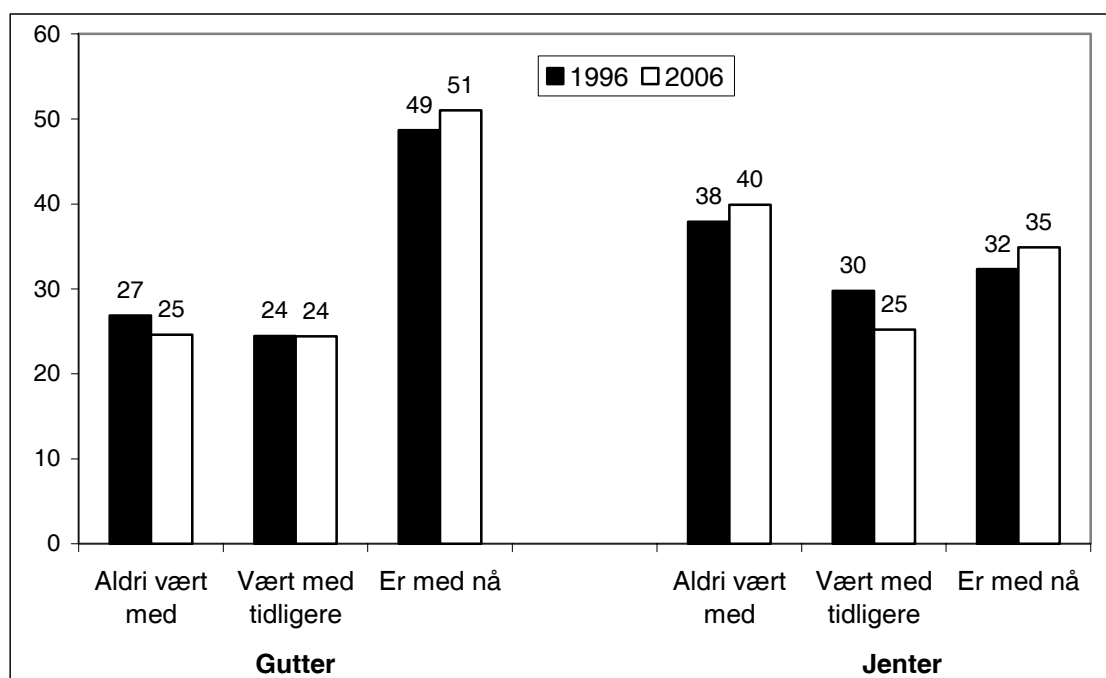
Ung i Oslo 1996 viste at 40 prosent var med i organisert idrett og at 27 prosent hadde vært med tidligere. Det har dermed vært en svak økning i andelen ungdommer som er med i idrettslagene, og en tilsvarende svak nedgang i andelen som tidligere har vært med. Samlet innebærer dette at

¹⁹ Tallene er trolig noe overestimert, jf. diskusjon i kapittel to. I denne delen av kapittelet er alle tallene basert på de som har kommet gjennom hele spørreskjemaet. Derfor kan tallene avvike noe fra tallene som framkommer tidligere i kapittelet, hvor hele utvalget ble brukt som basis.

idretten rekrutterer like mange som for ti år siden. Selv om økningen i andelen som er med i idrettslag på undersøkelsestidspunktet ikke er spesielt markant, er dette funnet likevel verdt å trekke fram fordi utviklingen representerer en motvekt mot den generelle tendensen når det gjelder deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Deltakelsen i andre frivillige organisasjoner som ble kartlagt i undersøkelsen, viser samlet (utenom idretten) en nedgang fra 51 prosent i 1996 til 45 prosent i 2006. Dette betyr at idretten har forsterket sin posisjon som den sentrale organiserte møteplassen for ungdom utenfor skolen.

Som vi har sett er gutter mer aktive deltakere i organisert idrett enn jenter. Samlet er 51 prosent av guttene og 35 prosent av jentene med i et idrettslag. Fire av ti jenter har aldri vært med, mot 25 prosent av guttene. Kjønnsforskjellene er større enn i *Ung i Norge 2002* (Krange og Strandbu 2004). Figur 4.4 viser endringer i idrettsdeltakelse blant gutter og jenter i Oslo fra 1996 til 2006.

Figur 4.4 Deltakelse i idrettslag blant gutter og jenter i Oslo. 1996 og 2006. Prosent



Statistiske mål:

Gutter: $\chi^2 = 7$, $p < 0,05$.

$N_{1996} = 4\ 675$.

$N_{2006} = 4\ 840$

Jenter: $\chi^2 = 27$, $p < 0,0001$.

$N_{1996} = 4\ 791$.

$N_{2006} = 5\ 380$

Hovedtrekket er at det for begge kjønn har vært svært små endringer i perioden 1996 til 2006. For begge kjønn har det vært en svak økning i andelen som er medlem. Dette betyr at det ikke har vært noen tilnærminger i retning av økt likestilling mellom kjønnene når det gjelder medlemskap i

idrettslag i løpet av tiårsperioden. Blant jenter har andelen tidligere medlemmer gått fra 30 prosent i 1996 til 25 prosent i 2006. Dette skyldes en økning både i andelen som aldri har vært med i idretten og som er med nå. Blant gutter har økningen i idrettsdeltakelse på undersøkelsestidspunktet bidratt til at færre aldri har vært med. Nærmere analyser viser at den svake økningen i deltakelse i idrettslag gjelder for alle aldersgrupper som omfattes av undersøkelsen.

4.2.1 Å ikke være med i idrettslag

Som vi har sett foregår mye av treningen utenfor den organiserte idretten. Det kan være mange grunner til at en ikke velger å legge sin treningsaktivitet til idrettslagene. En av grunnene som ofte trekkes fram for å forklare at færre ungdommer enn før deltar i organiserte fritidsaktiviteter, er manglende vilje til forpliktelser i tråd med økende *individualisering* (Krange 2004). Tanken er at nedgang i medlemstallene kan ha å gjøre med en generell og økende uvilje mot å innordne seg regler og forplikte seg til fast oppmøte på treninger.

For å fange opp hvorfor ungdom ikke vil være med i idrettslagene, ble det utarbeidet et instrument med mulige grunner eller motiver. Utvalget av foreslåtte grunner er dels inspirert av tidligere forskning og dels etter hva som vi antok var særlig aktuelt for ungdom i Oslo. Blant annet er noen spørsmål som ut fra den foreliggende litteraturen (som for det meste er basert på kvalitative undersøkelser) om barrierer for idrettsdeltakelse blant unge med innvandrerbakgrunn, inkludert i batteriet. I dette kapitlet er vi interessert i hvor utbredt de ulike begrunnelsene er blant Oslo-ungdom generelt – og vi er interessert i forskjellene mellom gutter og jenter og mellom de tre alderstrinnene som inngår i undersøkelsen.

Tabell 4.2 Grunner for ikke å være med i idrettslag. N= 4 808

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Total
Jeg vil ikke forplikte meg	26	39	35	100
Jeg har aldri vært flink i idrett	17	33	50	100
Har aldri vært interessert i idrett	16	29	55	100
Det er for mye konkurranse	13	30	57	100
Føler meg ikke hjemme med de som trener i idrettslag	12	25	64	100
Ingen av vennene mine trener i idrettslag	12	30	58	100
Det er for dyrt	8	20	72	100
Jeg liker ikke folk som driver med idrett	5	12	83	100
Foreldrene mine liker det ikke	5	9	86	100

Tabell 4.2 viser hvordan de av ungdommene som ikke er medlem av idrettslag (gjelder nesten 6 av 10) svarer på spørsmål om ulike grunner til å ikke å være med i et idrettslag.

Grunnen som oppgis oftest er manglende vilje til å forplikte seg til faste treninger. En fjerdedel oppgir dette som en svært viktig grunn til at de ikke er med i idrettslag. Deretter følger at de ikke synes de har vært flinke nok i idrett til å ta del i idrettslag, og at de aldri har vært interessert i idrett. Henholdsvis 17 og 16 prosent oppgir dette som begrunnelse. Det er svært få som oppgir de resterende begrunnelsene som svært viktig.

Om utsagnene i tabellen dekker spekteret av mulige grunner til at ungdom ikke er med i idrettslag kan vi ikke besvare. Det er likevel grunn til å tro at årsakene som er listet opp er nokså dekkende. 8 prosent oppgir «ikke viktig» på alle 9 utsagn. Ytterligere 11 prosent har litt viktig på 1 utsagn og ikke viktig på resten. 57 prosent har ikke krysset av på «svært viktig» på noen utsagn.

Tabell 4.3 Prosentandel av de som ikke er medlem av idrettslag som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til ikke å være med i idrettslag. Kjønn og klasstrinn.

	KLASSETRINN			Totalt
	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	
<i>GUTTER</i>				
Jeg vil ikke forplikte meg til faste treninger	30	30	37	33
Jeg har aldri vært flink i sport	15	15	15	15
Jeg har aldri vært interessert i idrett	15	16	14	15
Det er for mye konkurranse	14	16	13	14
Ingen av vennene mine trener i idrettslag	11	9	12	11
Føler meg ikke hjemme med de som trener i idrettslag	12	15	12	13
Det er for dyrt	8	9	9	9
Jeg liker ikke folk som driver med idrett	7	7	8	7
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i idrettslag	7	5	5	6
N=	574	590	828	1 992
<i>JENTER</i>				
Jeg vil ikke forplikte meg til faste treninger	16	20	25	21
Jeg har aldri vært flink i sport	19	18	18	18
Jeg har aldri vært interessert i idrett	16	17	19	17
Det er for mye konkurranse	10	11	13	12
Ingen av vennene mine trener i idrettslag	13	12	11	12
Føler meg ikke hjemme med de som trener i idrettslag	10	13	9	10
Det er for dyrt	6	7	10	8
Jeg liker ikke folk som driver med idrett	3	4	3	3
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i idrettslag	6	4	3	4
N=	751	847	1 191	2 789

I litteraturen på feltet er overgangen til videregående skole løftet fram som en særskilt kritisk fase fordi det er forventet at mer skolearbeid, nye venner og andre interesser, konkurrerer med forpliktelsen til å møte på faste treninger. Tabell 4.3 viser om det er forskjeller etter alder og kjønn i begrunnelsene for ikke å delta.

Den aldersmessige variasjonen i begrunnelsene for å ikke være med i idrettslag er liten. Det eneste som skiller mellom de ulike aldersgruppene her er forpliktelser, og det er særlig blant jenter at skepsis til å forplikte seg øker oppover i aldersgruppene. Men det er altså blant guttene at skepsis til forpliktelse er størst. På alle alderstrinnene er det guttene som vegrer seg mest for forpliktelsen idrettslagsmedlemskap medfører.

4.2.2 Frafall fra organisert idrett

Som vist synker andelen unge som deltar aktivt og er medlemmer i den organiserte idretten gjennom tenårene. For idrettsbevegelsen har det vært et prioritert mål å motvirke dette frafallet. En ofte framsatt påstand er at frafallet fra idretten skyldes intensivering av alvoret i idretten. Slutter de unge fordi idrettsaktivitet i høyere alder krever trening flere dager i uka? I MMIs Barne- og ungdomsundersøkelse er noen grunner til å slutte med organisert idrett listet opp (Hansen 1999). De to viktigste grunnene 8–24-åringene som tidligere har trent /konkurrert i et idrettslag oppgir for at de har sluttet, er at aktiviteten er *kjedelig/mistet interessen* (40 prosent), og *ikke tid på grunn av skole/studier* (28 prosent). *Ønske om tid til andre fritidsaktiviteter og skader* oppgis av 15 prosent. *Misnøye med treningsopplegg* (12 prosent) og *ønske om mer tid til venner* (9 prosent) oppgis sjelden.

Ung i Oslo viser at blant de som i løpet av barne- og ungdomsårene har vært innom idrettslagene, er mer enn hver tredje ikke lenger med. Denne andelen øker fra 30 prosent blant de yngste (8. klassingene) til 44 prosent av grunnkurselevne. Vi ba de som tidligere hadde vært med i et idrettslag, men som nå hadde sluttet, om å oppgi grunner til at de ikke lenger var med.

Også dette batteriet med de foreslåtte grunnene er laget for denne undersøkelsen. Dette er dels inspirert av tidligere undersøkelser (Hansen 1999), men er forkortet og omarbeidet etter vurderinger av hva som var viktig å få dekket opp i denne spesielle undersøkelsen.

Tabell 4.4 Grunner blant de som tidligere har vært medlem av idrettslag for å slutte i idrettslag. Prosentfordeling. N= 2 224

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Total
For strenge krav om å være god	25	31	43	100
Jeg måtte bruke mer tid på skolearbeid	24	31	45	100
Det blei for mye lek og for lite seriøst	11	18	71	100
Det blei for dyrt	5	12	83	100
Foreldrene mine likte ikke at jeg var med	3	7	90	100

Tabell 4.4 viser at for strenge krav om å være god, og mer tid til skolearbeid er de hyppigst oppgitte grunnene. Disse to grunnene oppgis av hver fjerde som har slutta med organisert idrett. At idretten ble for useriøs og at det ble for mye lek er det svært få som slutter opp om. Heller ikke at de ble for dyrt eller at foreldrene ikke likte at de drev med idrett er vanlige grunner. Det er altså flere som sluttet fordi konkurransen ble for dominerende, enn fordi idretten ble for useriøs. Nærmere analyser av betydningen av kjønn og alder viser at det er noen flere jenter som oppgir for strenge krav om å være god som grunn til å forlate den organiserte idretten. Ellers er kjønnsforskjellene små og det er ingen aldersvariasjon av betydning.

Resultatene fra undersøkelsen harmonerer godt med de to store norske undersøkelsene om frafall fra idrettslag i tenårene. Ommundsen (1992) fant i sin studie av fotballgutter i Oslo at opplevelsen av glede og moro var avgjørende for om guttene fortsatte å spille fotball. Opplevelsen av glede og moro var igjen avhengig av guttenes egen vurdering av prestasjonene sine og om de følte seg sosialt akseptert på laget. Sisjords (1993) studie av ungdom i Bø viste at den tydeligste forskjellen mellom de som forble aktive og de som sluttet, var opplevelsene av trivsel og mestring i idretten.²⁰ Mestringsfølelsen var knyttet til sammenlikning med andre, evaluering fra omgivelsene i form av laguttak og liknende og ens egen opplevelse av å mestre aktiviteten. De fleste som sluttet oppga ulike former for prestasjonsmessig nederlagsfølelse eller at de gikk lei eller kjedet seg som grunn til å slutte.

Oppsummert tyder dette på at paradokset og ambivalensen ved idretten som både samlingspunkt og konkurransearena er høyst relevant for å forstå hvorvidt ungdom forblir i idrettslagene eller ikke (se også Solenes og Strandbu 2007).

²⁰ Datamaterialet er en longitudinell survey og kvalitative intervjuer. Alle ungdomsskoleelever i Bø i Telemark besvarte høsten 1988 et spørreskjema som ble administrert gjennom skoleverket og gjennomført på skolen. De samme ungdommene ble fulgt opp høsten 1989 og høsten 1990.

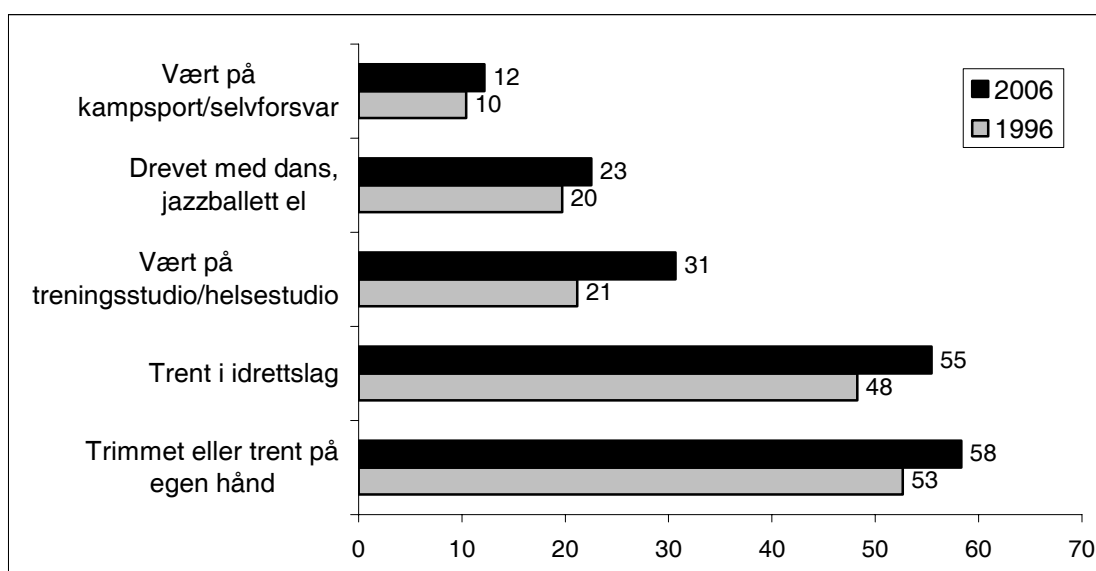
4.3 Trening

Den organiserte idretten representerer bare en del av et samlet treningstilbud til unge mennesker. Som vi har sett er andelen som oppfatter seg selv som treningsaktive i en eller annen forstand, betydelig høyere enn andelen som trener gjennom idrettslagene. I tillegg vil mange av de som er med idrettslagene også være fysisk aktive utenfor idretten. Det vil derfor være interessant å gi et bilde av hvor fysisk aktive ungdom er og hva slags type aktiviteter de driver med.

Ungdommene ble bedt om å oppgi hvor mange ganger de i løpet av uka før undersøkelsen ble gjennomført hadde deltatt i fem ulike former for trening. Resultatene viser at seks av ti har trent på egen hånd. En av tre har benyttet seg av kommersielle treningstilbud i helsestudio eller treningsstudio. En av fire har drevet med fysiske aktiviteter som ofte faller utenfor den tradisjonelle idretten, slik som dans, jazzballett og aerobic. Videre oppgir 54 prosent å ha trent i idrettslag siste uke.

Når treningsaktivitet måles gjennom konkrete aktiviteter ungdommene har deltatt på, er det en klar tendens til økning i aktivitetsnivå i forhold til undersøkelsen i 1996. Figur 4.5 viser at flere i 2006 har deltatt på samtlige av treningsaktivitetene som ble kartlagt i undersøkelsen sammenliknet med ti år tidligere.

Figur 4.5 Andel som i løpet av siste uke har deltatt på ulike treningsaktiviteter i 1996 og 2006. Prosent



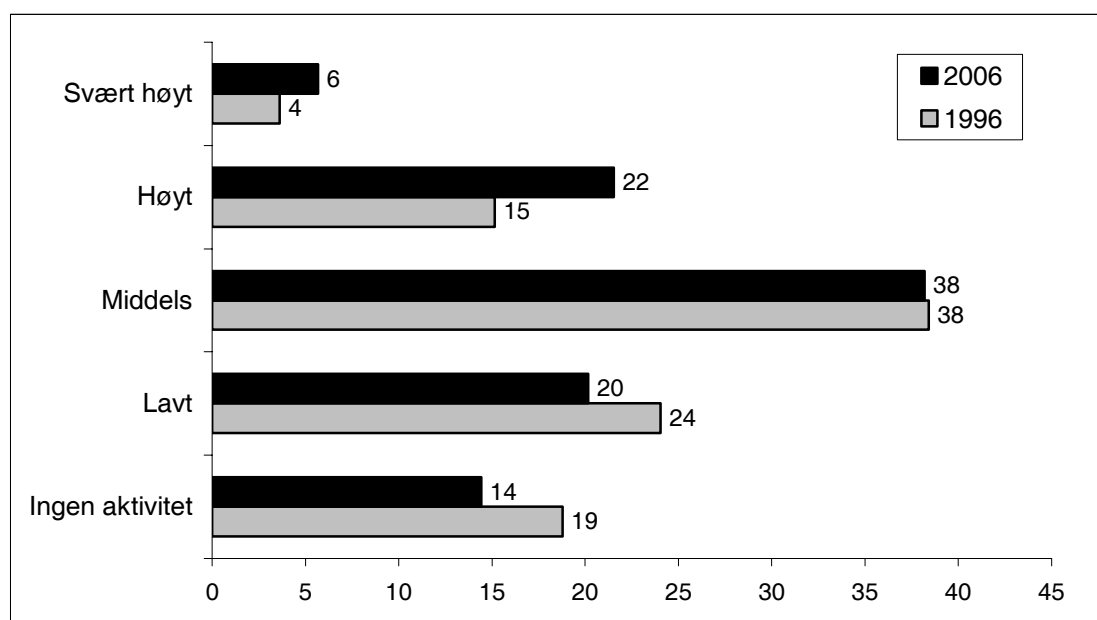
Note: Alle forskjeller er statistisk signifikante ($p < 0,0001$)

Størst er økningen for trenings-/helsestudio, som 21 prosent hadde vært på i 1996, mot 31 prosent i 2006. I perioden fra 1996 til 2006 har da også

tilbudet på denne fronten blitt langt større (Steen-Johnsen 2004). Det er også en viss økning i andelen som har *trent* i idrettslag (fra 48 til 55 prosent) og trimmet på egen hånd (fra 53 til 58 prosent). For dans og kampsport er økningen mer beskjeden, men også her er tendensen økt aktivitetsnivå.

Bildet av endring blir tydelig ved å se på hvordan det samlede aktivitetsnivået til de unge var i 1996 sammenliknet med 2006. Dette er illustrert ved hjelp av figuren under, som viser fordelingen i samlet treningsaktivitet (summen av hvor mange ganger ungdommene har drevet med ulike idretts- og treningsaktiviteter). Ungdommene er deretter delt inn i fem grupper avhengig av omfanget av trening (se nærmere beskrivelse i kapittel 2).

Figur 4.6 Endringer i omfanget av treningsaktivitet blant unge i Oslo i perioden 1996–2006



Statistiske mål: $\chi^2 = 256$, $p < 0,0001$. $N_{1996} = 10\ 322$. $N_{2006} = 10\ 679$

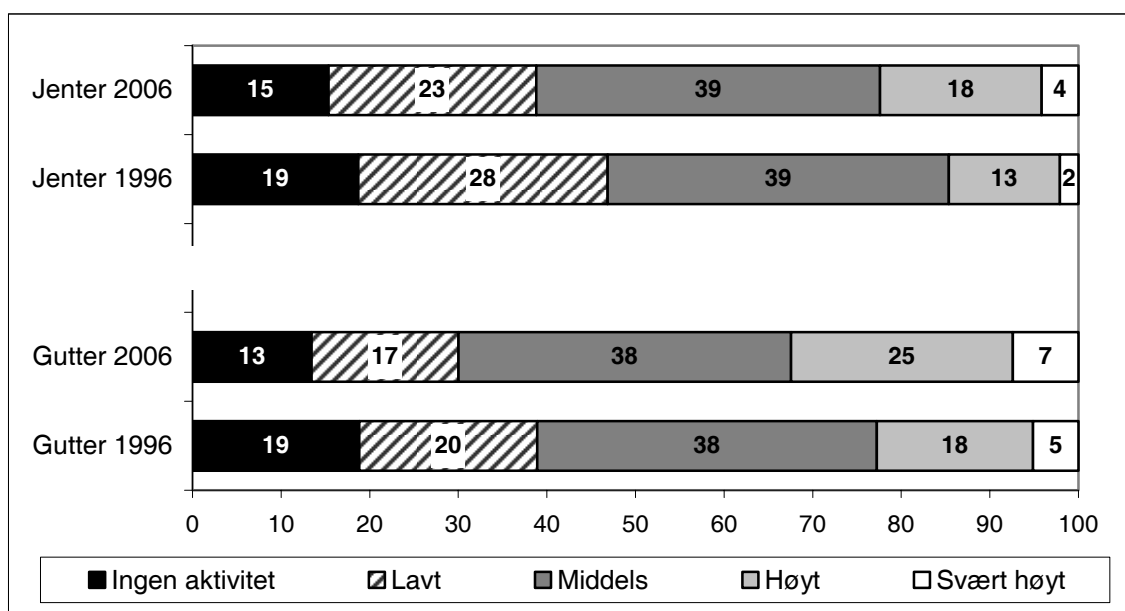
Figuren viser at flere unge har blitt svært aktive (økning på 9 prosentpoeng), mens de som er litt aktive eller helt passive er blitt færre (reduksjon på 9 prosentpoeng)²¹. Dette harmonerer dårlig med generelle oppfatninger av at ungdommen blir stadig slappere. Samtidig bryter resultatene med andre undersøkelser av ungdommers treningsaktivitet, som har konkludert med

²¹ Tallet for ingen aktivitet er 14 prosent her. Tidligere i kapitlet er det 12 prosent som er treningspassive. Denne uoverensstemmelsen skyldes at vi blir nødt til å benytte litt forskjellige operasjonaliseringer, siden enkelte spørsmål ikke var med i undersøkelsen fra 1996.

stabilitet. En sammenlikning av *Ung i Norge 1992 og 2002* viste at norske ungdommer trente like ofte i 2002 som de gjorde i 1992 – og like få holdt seg borte fra trening. En sammenlikning av resultatene fra HEVAS-undersøkelsene²² i perioden 1985 til 2001 konkluderer på tilsvarende vis med små endringer i ungdoms treningsvaner (Torsheim m.fl. 2004). Inntrykket fra landsrepresentative undersøkelser er altså stabilitet i ungdoms treningsvaner de siste ti til femten år. Oslo-undersøkelsene viser at ungdom trener mer i 2006 enn ti år tidligere.

Har endringene gått i samme retning for gutter og jenter? Figur 4.7 viser hvordan treningsaktivitetsnivået har endret seg for de to kjønn i tiårsperioden fra 1996 til 2006.

Figur 4.7 Treningsaktivitetsnivå blant gutter og jenter i Oslo. 1996 og 2006. Prosent



Statistiske mål:

Gutter: $\chi^2 = 150$, $p < 0,0001$. $N_{1996} = 5\ 098$, $N_{2006} = 5\ 059$

Jenter: $\chi^2 = 133$, $p < 0,0001$. $N_{1996} = 5\ 134$, $N_{2006} = 5\ 554$

Både blant gutter og jenter er det blitt færre som ikke trener i det hele tatt, men andelen gutter som trener mye og er svært aktive har økt fra 22 prosent i 1996 til 32 prosent i 2006. Tilsvarende økning for jentene er fra 15 til 22

²² HEVAS-undersøkelsen er den norske delen av Verdens helseorganisasjon sin kartleggingsstudie av barn og unges helsevaner. De siste norske del-undersøkelsene bygger på selvrapporterte data fra skoleelever i 6., 8. og 10. klassetrinn i grunnskolen og elever fra første året på videregående skole. Dataene er nasjonalt representative for de aktuelle årsklassene.

prosent. Dette betyr at kjønnsforskjellene i aktivitetsnivå har blitt noe større i 2006 enn de var i 1996.

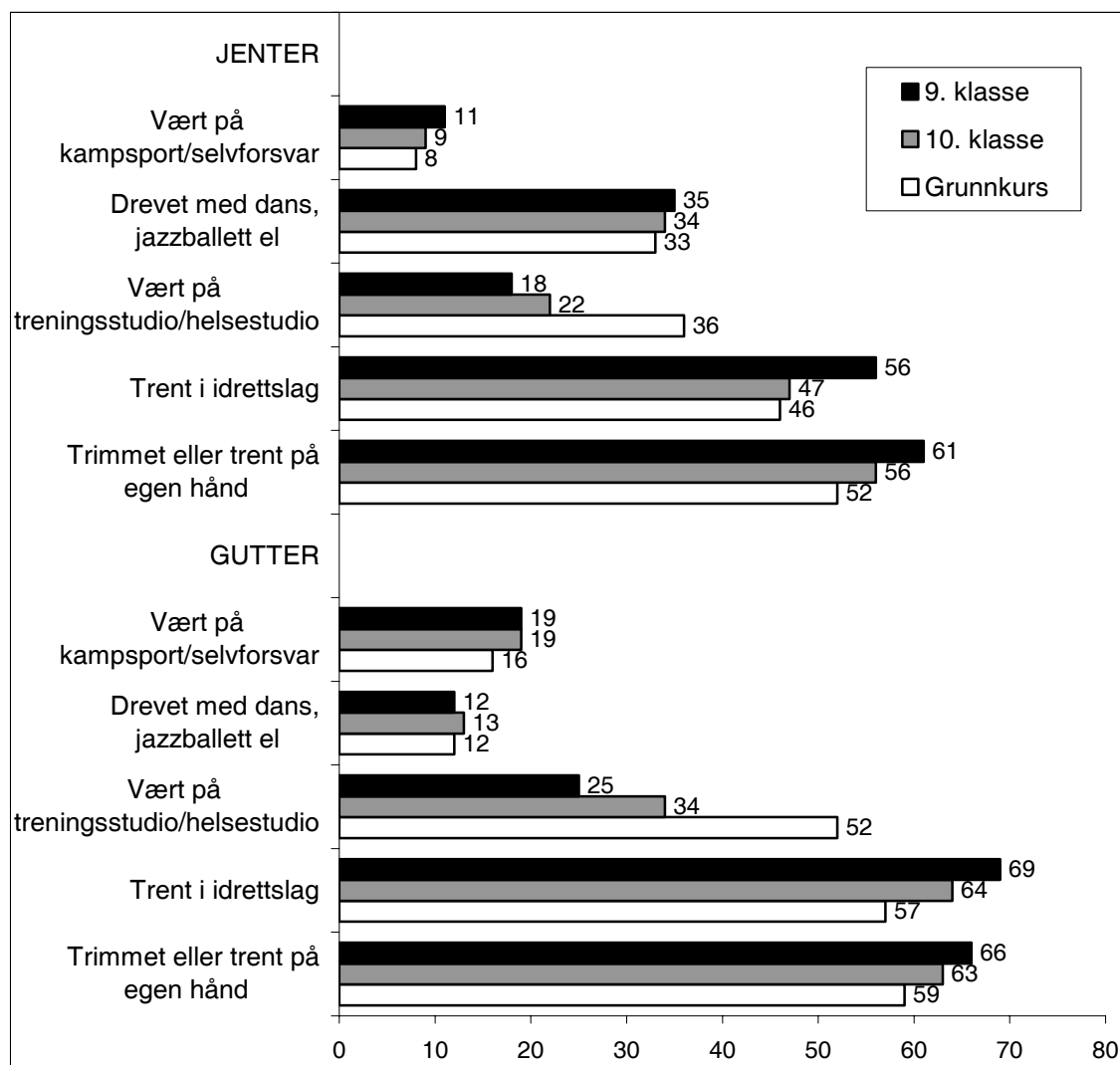
Mens gutter betydelig oftere er med i organisert idrett enn jenter, viser figuren videre at kjønnsforskjellene i andelen som driver med en eller annen form for trening er en del mindre. I 2006 som i 1996 er det bare marginale kjønnsforskjeller når det gjelder andelen som ikke trener. Flere jenter enn gutter trener moderat, og guttene er i klart flertall blant de som trener mye eller svært mye.

Synker aktivitetsnivået med økende alder? Selv om frafallet fra den organiserte idretten øker med økende alder, tyder ikke undersøkelsen på at det er færre som trener. På alle klassetrinn oppgir åtte av ti gutter og sju av ti jenter at de driver med en eller annen form for trening. Heller ikke når det gjelder det fysiske aktivitetsnivået er det noen tydelig tendens til verken økning eller nedgang med alderen.

Selv om det ikke er noen tendens til forskjeller i det generelle treningsaktivitetsnivået mellom de tre årskullene som denne undersøkelsen dekker, kan det likevel være endringer i hvilke arenaer en er fysisk aktiv i med økende alder. Figur 4.8 (neste side) viser prosentandelen som oppgir at de har deltatt på ulike treningsaktiviteter siste uke. Figuren viser fordelingen separat for gutter og jenter i ulike aldersgrupper.

Ser vi på kjønnsforskjeller i ulike aktiviteter først, er det bare mindre forskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder hvor mange som trener på egen hånd. Utover dette oppgir gutter og jenter at de driver til dels med nokså ulike aktiviteter. Mens jenter er i klart flertall blant de som danser, er det flere gutter som driver med kampsport og som trener i helsestudio/-treningsstudio.

Figur 4.8 Prosentandel som har deltatt på ulike fysiske aktiviteter siste uke. Kjønn og klasstrinn



Figur 4.8 viser at andelen som driver med dans og som driver med kampsport også er omtrent den samme i alle aldersgrupper. Tendensen går likevel i retning av en vridning i de unges treningsprofil. Færre av de eldste trener i idrettslag og færre trener på egen hånd, mens det skjer en betydelig økning i andelen som benytter seg av de kommersielle treningstilbudene. På grunnkurs har halvparten av guttene og hver tredje av jentene vært i treningsstudio eller helsestudio i uka før undersøkelsen ble gjennomført. I *Ung i Norge 2002* kom det fram at det var en viss nedgang i samlet treningsaktivitet utover i tenårene og at det særlig var trening i idrettslag som tapte terreng. Trimming på egen hånd holdt seg nesten konstant (litt nedgang), mens trening på kommersielle institutter var noe mer vanlig blant de eldste ungdommene (Kränge og Strandbu 2004).

4.4 Treningsmotiver

Hvilke grunner anses som viktige blant ungdom for å trene? I resten av dette kapittelet skal vi angripe dette spørsmålet gjennom å studere hvilke grunner ungdom selv oppgir som viktige og mindre viktige i forhold til trening. Først vil vi beskrive hvilke grunner de såkalte treningspassive, de som ikke driver med noen form for trening, har for ikke å trene. Til slutt undersøker vi hvordan de som trener begrunner at de driver med fysiske aktiviteter.

4.4.1 De treningspassive – hvorfor ikke trene?

I løpet av 1990-tallet har norsk ungdom blitt noe tyngre (Storvoll m.fl. 2005). Problemstillinger knyttet til økt vekt og fedmeproblemer er ofte et bakteppe når en bekymrer seg for lite fysisk aktivitet blant ungdom. Men også helse i vid forstand trekkes inn. Selv om den direkte helseeffekten ved fysisk aktivitet kanskje ikke er så tydelig i ungdomstiden, er tanken at aktivitetsnivået som ung har betydning for aktivitetsnivået som voksen, og vil derfor på sikt ha betydning for helsen til den voksne befolkningen (Strømme 2002, McCann og Ewing 2006). Mye tyder på bekymringen for inaktivitet blant ungdom også er knyttet til moralske vurderinger av hvordan sunn og frisk ungdom skal te seg (Solenes og Strandbu 2007). På tross av at inaktivitet blant ungdom opptar mange finnes likevel få undersøkelser der det er spurt direkte om grunner til å avstå fra trening. Hver fjerde Oslo-ungdom trener ikke. Hvorfor ikke?

Tabell 4.5 viser de treningspassives grunner til å ikke trene. Batteriet med ulike begrunnelser for å trene har vi laget selv. Bare to prosent av samtlige treningspassive har svart «ikke viktig» på alle åtte årsaker til ikke å trene og 90 prosent har krysset av for at minst en av årsakene er «svært viktig». Det er derfor grunn til å tro at årsakene som er listet opp er nokså dekkende.

Tabell 4.5 Treningspassives grunner til ikke å trene. N= 1 127

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Total
Jeg skulle gjerne trene, men kommer aldri i gang	46	30	25	100
Jeg har andre interesser	45	35	20	100
Jeg har ikke tid	34	35	31	100
Jeg får mosjon på andre måter (går, sykler ol)	28	35	37	100
Jeg har ikke funnet en treningsform som passer for meg	28	35	38	100
Jeg er ikke flink i sport/idrett	23	32	45	100
Jeg er i for dårlig form	19	33	49	100
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til trening	7	10	83	100

Den viktigste grunnen til treningspassivitet er i følge ungdom selv at de ikke kommer i gang. Det er med andre ord den såkalte «dørstokkmila», og ikke aktiv opposisjon til trening, som er den største barrieren. Like viktig er at de unge har andre interesser og mange begrunner dette med at de ikke har tid. Videre oppgir nokså mange – mer enn en tredjedel – at de får mosjon på andre måter som begrunnelse for at de ikke trener.

Er det forskjeller mellom grunnene gutter og jenter oppgir – og varierer begrunnelsene mellom aldersgruppene? Tabell 4.6 viser fordelingen etter kjønn og klassetrinn.

Tabell 4.6 Prosentandel blant de treningspassive som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til ikke å trene. Kjønn og klassetrinn.

	KLASSETRINN			Totalt
	9. klasse	10. klasse	Grunn-kurs	
<i>GUTTER</i>				
Jeg skulle gjerne trene, men kommer aldri i gang	31	37	39	36
Jeg har andre interesser	53	58	52	54
Jeg har ikke tid	21	26	36	28
Jeg får mosjon på andre måter (går, sykler ol)	31	29	28	29
Jeg har ikke funnet en treningsform som passer for meg	27	32	19	26
Jeg er ikke flink i sport/idrett	27	22	17	22
Jeg er i for dårlig form	13	26	21	20
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til trening	7	6	6	6
N=	128	141	168	437
<i>JENTER</i>				
Jeg skulle gjerne trene, men kommer aldri i gang	46	55	54	52
Jeg har andre interesser	38	43	39	40
Jeg har ikke tid	29	39	44	38
Jeg får mosjon på andre måter (går, sykler ol)	29	27	25	27
Jeg har ikke funnet en treningsform som passer for meg	34	30	26	29
Jeg er ikke flink i sport/idrett	23	22	24	23
Jeg er i for dårlig form	16	18	19	18
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til trening	8	10	5	7
N=	205	211	268	684

Gutter som ikke trener oppgir oftere enn jenter andre interesser som begrunnelse (54 mot 40 prosent), mens jentene oftere sier at de gjerne skulle trent men ikke kommer i gang (52 mot 36 prosent). Det er også flere jenter enn gutter som svarer at de ikke har tid til å trene. Bortsett fra disse forskjellene er begrunnelsene nokså likt fordelt blant gutter og jenter.

At ungdom trener mindre med alderen er vist i andre undersøkelser – ofte med forklaringen av de unge får andre interesser og mindre tid når de blir eldre. Vi finner ikke at aktivitetsnivået synker med økende alder – med unntak for at flere jenter i grunnkurs ikke trener. Likevel kan begrunnelsene for å ikke trene variere med alderen. Tabell 4.6 viser at «har ikke tid» er en begrunnelse som øker med alderen, mens «andre interesser» holder seg nokså stabilt. Når hovedinntrykket er at begrunnelsene ikke endrer seg stort med alderen, må konklusjonen bli at det er de samme begrunnelsene som rår, men de får flere av jentene på videregående til å slutte.

4.4.2 De treningsaktive

Et like viktig spørsmål som hvorfor noen ikke trener, er hva som motiverer ungdom til å trene. Rapporten *Utviklingen i fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985–1997* (Breivik og Vaagbø 1998), som bygger på undersøkelsen *Norsk Monitor*, gir en oversikt over motiver folk oppgir for å trene. For 15–19 åringene er det å ha det *gøy/moro* den viktigste grunnen. Mellom 70 og 80 prosent oppgir dette. Deretter kommer opplevelse av *sosialt fellesskap*, som litt mer enn halvparten oppgir. Trening for å få *fysisk og mentalt overskudd* opptar litt mindre enn halvparten av ungdommene, og mellom 30 og 40 prosent oppgir *avstressing/lavkobling* som motiv. Omtrent en firedel av jentene og en tredel av guttene oppgir at *treeningen gir selvtillit* som en begrunnelse. Omtrent 25 prosent av jentene og 20 prosent av guttene oppgir *forebygging av helseplager* som motiv for å trene.

Videre oppgis *spenning/utfordring* av 50 prosent av guttene og 30 prosent av jentene. Trening for å *holde vekten nede* opptar 37 prosent av jentene og 7 prosent av guttene. Tilsvarende tall for trening av «*hensyn til utseendet*» er 26 prosent og 10 prosent. Det er viktigere for guttene å *konkurrere* eller måle krefter (25 mot 17 prosent).

Ni av ti ungdommer i vår undersøkelse driver med en eller annen for trening. Hva er så motivasjonen disse oppgir for å trene? I spørreskjemaet ble det listet opp fem grunner til å drive med trening. Noen av utsagnene er hentet fra Norsk Monitor-undersøkelsen (Breivik og Vaagbø 1998), andre er laget for denne undersøkelsen. Tabellen under gir en rangert oversikt over motivene.

Tabell 4.7 De treningsaktives grunner til å trene. N= 8 224

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Total
Jeg vil holde meg i form	82	15	3	100
Jeg synes det er gøy å trene	71	23	6	100
Jeg trener for å få en sunn kropp	69	25	6	100
Jeg liker å være sammen med de andre på treningen	61	27	12	100
Jeg liker å konkurrere og måle krefter	29	39	32	100

Også i vår undersøkelse kommer det at trening er gøy høyt oppe som begrunnelse. Tre av fire ungdommer sier at dette er viktig grunn for å trene. Det er bare det å holde seg i form som er viktigere. Hovedinntrykket er at sunnhet og det å holde seg i form, gjerne i kombinasjon med at trening er sosialt og morsomt, er det som motiverer de unge til å delta. Konkurransen og kappestrid er langt mindre viktig. I grove trekk er dette også inntrykket fra undersøkelser fra andre land. En oppsummering av flere arbeider viser at å ha det morsomt rangeres som den viktigste grunnen til å ta del i idrett, deretter kommer å forbedre ferdigheter, holde seg i form, gjøre noe en er god til og på femteplass oppleve spenning ved konkurranser (McCann og Ewing 2006).

Den tydeligste forskjellen mellom våre resultater og *Norsk Monitorundersøkelsen* er at sunnhet er langt høyere rangert blant Oslo-ungdommene. Dette kan dels skyldes noe ulik spørsmålsformulering: Mens «forebygge helseplager» var formuleringen i *Norsk Monitor*, var vår formulering «få en sunn kropp». Sistnevnte har nok mer relevans for ungdom. I *Norsk Monitorundersøkelsen* var forebygging av helseplager en av de motivasjonsgrunnene som var langt mindre viktig for ungdom enn for folk i 30-årsalderen og eldre.

Er det noen forskjeller i treningsmotivasjon mellom de som trener på egen hånd og de som trener i idrettslag? I utgangspunktet skulle en forvente at konkurranseaspektet er viktigere for de som driver med organisert idrett. Tabell 4.8 viser rangeringen av motivene etter hvilken treningsprofil de unge har.

Tabell 4.8 Prosentandel blant de treningsaktive som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til å trene brutt ned etter treningsprofil.

	TRENINGSPROFIL		
	Trener kun på egen hånd	Trener i idrettslag uten medlemskap	Er medlem i idrettslag
Jeg vil holde meg i form	77	78	86
Jeg synes det er gøy å trene	48	67	85
Jeg trener for å få en sunn kropp	69	69	69
Jeg liker å være sammen med de andre på treningen	34	57	77
Jeg liker å konkurrere og måle krefter	14	26	38
N=	2 301	1 704	4 219

Note: Bortsett fra «trener for å få en sunn kropp» er alle sammenhenger statistisk signifikante ($p < 0,0001$).

Som forventet er konkurransen mer framtrødende som motiv for de som trener i idrettslag – både med og uten medlemskap. De som trener på egen hånd skiller seg fra de to andre gruppene ved at de sjeldnere trener fordi det er gøy. De er heller ikke like opptatt av trening som arena for sosialt samvær, og er heller ikke like interessert i å konkurrere og måle krefter.

Er det noen forskjeller i treningsmotivasjon mellom de som trener mye og lite? Tabell 4.9 viser forskjeller i motiver etter hvor ofte de unge trener.

Tabell 4.9 Prosentandel blant de treningsaktive som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til å trene brutt ned etter aktivitetsnivå siste uke.

	SISTE UKES AKTIVITETSNIVÅ		
	Lavt	Middels	Høyt
Jeg vil holde meg i form	72	83	88
Jeg synes det er gøy å trene	54	72	81
Jeg trener for å få en sunn kropp	60	69	76
Jeg liker å være sammen med de andre på treningen	42	62	69
Jeg liker å konkurrere og måle krefter	13	26	43
N=	1 944	3 549	2 536

Note: Alle sammenhenger er statistisk signifikante ($p < 0,0001$)

De som trener mye skårer høyere på alle de oppgitte grunnene. Den innbyrdes rangeringen av de ulike motivene for å trene er nesten helt lik i de tre gruppene.

4.5 Oppsummering

Ett hovedfunn er det høye aktivitetsnivået blant Oslo-ungdom. Analysene viser at den store majoriteten av ungdom i Oslo driver med treningsaktiviteter i en eller annen form. Ungdommene er delt inn i fire kategorier,

etter det vi kaller treningsprofiler. Inndelingen viser at 42 prosent er medlem av et idrettslag, 18 prosent trener i idrettslag uten å være medlem og 28 prosent trener kun på egen hånd. De resterende 12 prosent er treningspassive, det vil si at de verken er med i idrettslag eller har drevet med trening uka før undersøkelsen ble gjennomført. I motsetning til utbredte framstillinger av dagens unge som stadig mer passive, viser resultatene fra undersøkelsen at Oslo-ungdom er mer aktive i 2006 enn ti år tidligere. Det er særlig aktivitetsnivået som har økt, mens andelen som er *medlem* i den organiserte idretten bare har økt marginalt. Analysene viser altså at flere unge driver med trening, både i og utenfor idrettslagene, og at færre er treningspassive. Størst er økningen i bruken av kommersielle treningstilbud som trenings- og helsestudio.

Fotball er den klart dominerende idrettsgrenen blant de unge. Dette gjelder særlig gutter, men også blant jenter er fotball den enkeltidretten med størst oppslutning. Av de som har oppgitt hvilken idrett de er mest aktiv i svarer fire av ti fotball. Dansing og håndball følger med ti prosent. Deretter kommer kampsport med sju prosent. Basketball, tennis og ridning er nevnt av tre–fire prosent. De andre idrettene er det to prosent eller færre som oppgir som sin hovedidrettsgren.

Viktige motiver som de unge selv oppgir for å drive med trening er sunnhet og det å holde seg i form, i kombinasjon med at trening er sosialt og morsomt. Konkurransen og kappestrid er langt mindre viktig. De som ikke er med i idrettslag begrunner dette som oftest med manglende vilje til å forplikte seg til faste treninger, at de ikke er flinke nok i idrett og med manglende interesse. Blant de som har sluttet i organisert idrett er de hyppigst oppgitte begrunnelsene at idretten stilte for strenge krav om å være god og at de måtte bruke mer tid til skolearbeid. At idretten ble for useriøs og at det ble for mye lek er det svært få som slutter opp om, heller ikke at det ble for dyrt eller at foreldrene ikke likte at de drev med idrett. Den viktigste grunnen ungdommene oppgir for at de ikke trener er at de har vanskeligheter med å komme i gang. Nesten like viktig er at de har andre interesser. Nokså mange oppgir at de får mosjon på andre måter som begrunnelse for at de ikke trener.

5 Minoritetsungdom og trening

Formålet med dette kapittelet er å undersøke om det er systematiske forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom når det gjelder trening og deltakelse i idrettslagene. Ut fra tidligere forskning forventer vi at minoritetsungdom sjeldnere deltar og at dette særlig er tilfelle for jentene. Spørsmålet er om det også er slik i 2006 og om det er mulig å spore noen endringer i den ene eller andre retningen? Kapittelet tar også opp problemstillinger knyttet til om motivasjonen for å trene og å delta i organiserte idrettsaktiviteter er lik eller forskjellige for minoritets- og majoritetsungdom. Den første delen av kapittelet tar for seg minoritetsungdom som en gruppe. Mot slutten av kapittelet vil vi gå nærmere inn på ulike nasjonalitetsgruppers deltakelse i idrettslag og treningsaktiviteter.

5.1 Organisert idrett

Som ventet viser resultatene fra *Ung i Oslo* at minoritetsungdom er betydelig sjeldnere med i organisert idrett enn det majoritetsungdom er. På undersøkelsestidspunktet er en av fire minoritetsungdommer medlem, mens halvparten aldri har vært med. Blant majoritetsungdommene er det motsatt, halvparten er medlem og en av fire har aldri vært med. Siden andelen som har vært med tidligere er omtrent den samme i disse to gruppene, betyr dette at frafallet blant de som har vært innom idretten er langt høyere blant minoritetsungdommene.

Tabell 5.1 Medlemskap i organisert idrett mot minoritetsstatus og kjønn. Prosent

	Majoritet			Minoritet		
	Gutter	Jenter	Totalt	Gutter	Jenter	Totalt
<i>Er du med i idrettslag?</i>						
Har aldri vært med	22	31	27	32	64	50
Har vært med tidligere	24	27	26	26	20	23
Er med nå	54	42	48	42	16	28
Totalt	100	100	100	100	100	100
N=	3 560	3 872	7 432	1 185	1 400	2 585

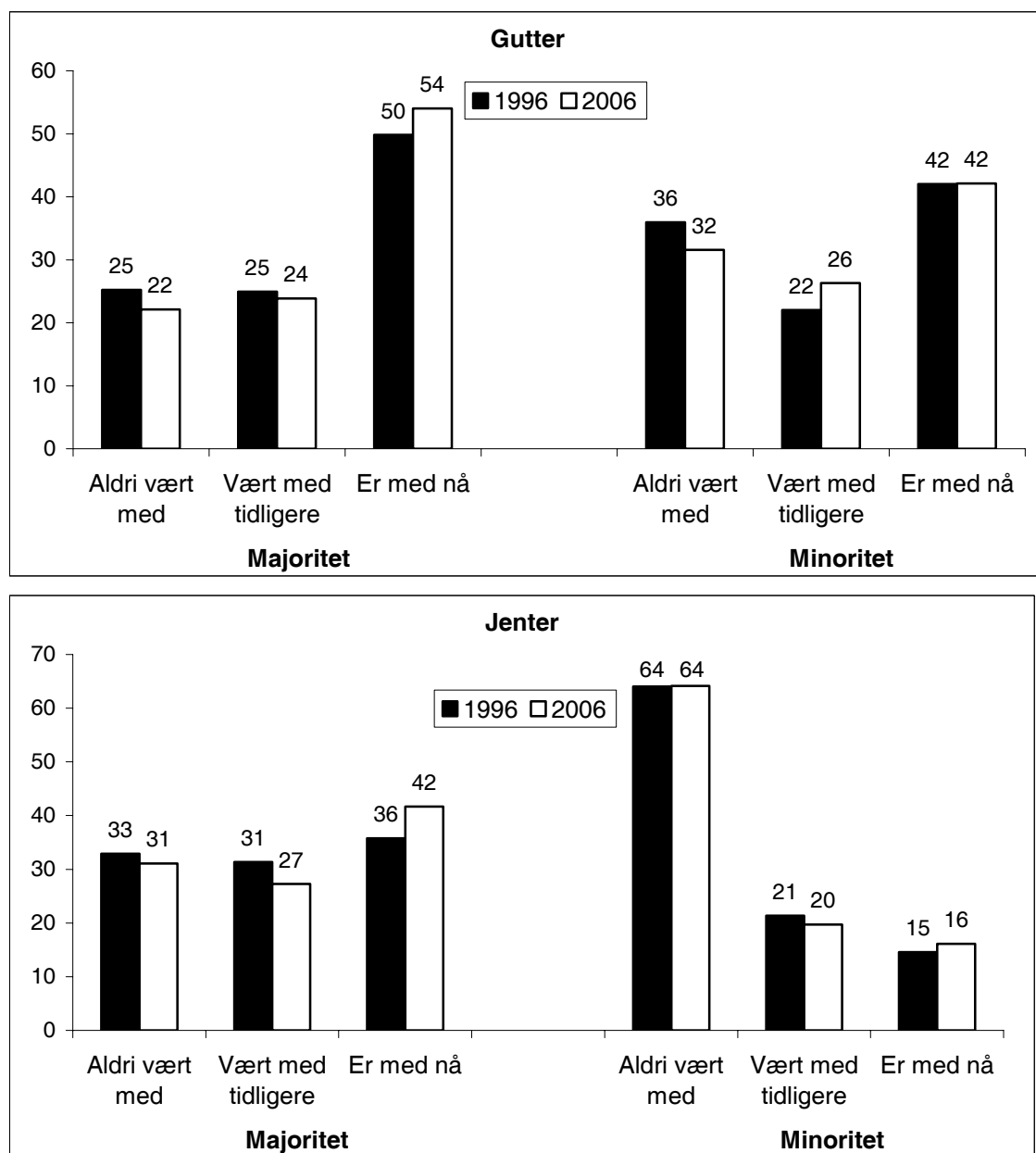
Note: Alle sammenhenger er statistisk signifikante ($p < 0,0001$)

I tråd med tidligere forskning viser også denne studien at kjønnsforskjellene når det gjelder medlemskap i idrettslagene er spesielt store i minoritetsgruppa. Minoritetsjentene er særlig underrepresentert, og bare 16 prosent er med i organisert idrett på selve tidspunktet for undersøkelsen. To av tre jenter med minoritetsbakgrunn har aldri vært med. Et annet særtrekk ved minoritetsjentene er at frafallet blant de som noen gang har vært med i organisert idrett er betydelig. Dette kommer fram ved at antallet tidligere medlemmer i idrettslag er høyere enn antall som er medlemmer på undersøkelsestidspunktet. Dette finner vi ikke i noen av de andre gruppene. Blant minoritetsguttene er deltakelsen betydelig høyere. 42 prosent av minoritetsguttene er med i idrettslag, 26 prosent har vært med tidligere og 32 prosent har aldri vært med. Denne fordelingen tilsvarer deltakelsen til majoritetsjentene, som har noe lavere deltakelse enn majoritetsguttene. Idrettslagene appellerer med andre ord i størst grad til gutter med bakgrunn fra majoriteten, hvor mer enn halvparten er medlem og bare en av fem aldri har vært i idretten. En svensk undersøkelse (Trondman 2005:139) viser det samme resultatet. I denne undersøkelsen hadde henholdsvis 12 og 15 prosent av gutter og jenter født i Sverige aldri vært med i et idrettslag, mot 4 og 26 prosent av gutter og jenter født utenfor Sverige. At såpass få i denne undersøkelsen aldri hadde vært med i et idrettslag kan nok dels tilbakeføres til en lav svarprosent på 53 prosent. Undersøkelsen opererer også med andre kategorier enn de vi bruker i denne rapporten. I kategorien født utenfor Sverige inkluderes også dansker og nordmenn.

Det er en nokså utbredt idé at minoritetsgrupper etter hvert som tiden går har en tendens til å bli stadig likere majoriteten (Gordon 1964). Dersom en slik assimileringssprosess utspiller seg blant dagens minoritetsungdom i Oslo vil det være rimelig å forvente at gapet mellom minoritets- og majoritetsungdom er mindre i 2006 enn det som er framkommet gjennom tidligere undersøkelser. Resultatene vist i figur 5.1 tyder på at dette ikke er tilfelle. Blant minoritetsungdommene har det ikke vært noen endringer i andelen som er medlem av et idrettslag. I og med at det generelt har vært en utvikling med økt deltakelse i idrettslagene, betyr dette at økningen utelukkende kan tilskrives endringer i majoritetsungdommenes atferdsmønster. I 1996 var gapet mellom majoritet og minoritet når det gjelder medlemskap i idrettslagene på 15 prosentpoeng. Ti år senere er dette økt til 19 prosentpoeng. Konklusjonen blir dermed at forskjellene mellom minoritets- og

majoritetsungdom har økt ytterligere og at minoritetsstatus har enda større betydning i 2006 enn ti år tidligere. Dette til tross for at minoritetsungdommene i 2006 har betydelig lengre botid enn i 1996 (jf. kapittel tre).

Figur 5.1 Medlemskap i idrettslag. Minoritetsstatus og kjønn. 1996 og 2006. Prosentfordeling.



Statistiske mål:

Majoritetsgutter: $\chi^2 = 15$, $p < 0,01$.	$N_{1996} = 3\ 932$.	$N_{2006} = 3\ 560$
Majoritetsjenter: $\chi^2 = 31$, $p < 0,001$.	$N_{1996} = 4\ 009$.	$N_{2006} = 3\ 872$
Minoritetsgutter: $\chi^2 = 6$, $p = 0,05$.	$N_{1996} = 726$.	$N_{2006} = 1\ 185$
Minoritetsjenter: $\chi^2 = 1$, $p = 0,48$.	$N_{1996} = 762$.	$N_{2006} = 1\ 400$

Figur 5.1 viser at økningen i gapet mellom minoritets- og majoritetsungdom gjelder både for gutter og jenter. I 1996 var det 8 prosentpoeng færre

minoritetsgutter enn majoritetsgutter som var med i idretten. Dette har økt til 12 prosentpoeng i 2006. Blant jentene var gapet 21 prosentpoeng i 1996 og har økt til 26 prosentpoeng i 2006. Med andre ord har forskjellene mellom majoritetsungdom og minoritetsungdom både for jenter og gutter økt fordi flere majoritetsungdom har tilknytning til idrettslag i 2006 enn i 1996. Minoritetsungdommenes medlemskapsandel er den samme i 2006 som i 1996.

Tabell 5.2 viser hvordan medlemskap i idrettslag varierer med hvilket klassetrinn minoritets- og majoritetsungdom befinner seg på. Den generelle tendensen til at frafallet øker med alderen gjelder både for minoritets- og majoritetsungdom. Samtidig er det for begge grupper omtrent like mange på de ulike klassetrinnene som aldri har vært med. Andelen er riktignok høyest blant minoritetsungdom på grunnkurs. Dette kan være et utslag av tilfeldigheter årskullene imellom. Men det kan også være et uttrykk for at det blant grunnkurselevne finnes en del relativt nyankomne innvandrerungdommer med kort botid med dårlige muligheter til å være med i idretten i Norge.

Tabell 5.2 Medlemskap i organisert idrett mot minoritetsstatus og klassetrinn. Prosent

	Majoritet			Minoritet		
	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs
<i>Er du med i idrettslag?</i>						
Har aldri vært med	26	27	27	48	47	52
Har vært med tidligere	21	24	31	20	23	25
Er med nå	53	48	42	32	30	23
Totalt	100	100	100	100	100	100
N=	2376	2253	2818	828	791	973

Note: Alle sammenhenger er statistisk signifikante ($p < 0,0001$)

5.1.1 Grunner til ikke å være med i idrettslag

Som vi har sett tidligere er det ulike grunner til at ungdom holder seg borte fra idrettslagene. Grunnene som er opplistet i undersøkelsen og den generelle fordelingen er beskrevet i kapittel fire. I dette kapitlet er det forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdoms begrunnelser vi tar for oss. En antakelse ut fra den internasjonale litteraturen på feltet er at begrensninger fra foreldre holder minoritetsungdom – og særlig jenter – borte fra idretten (Pfister 2000). Det er derfor særlig interessant om dette slår ut som

en viktig begrunnelse for at jenter med innvandrerbakgrunn ikke er med i organisert idrett.

Tabell 5.3 angir hvor stor andel av de som ikke er medlem av idrettslag som oppgir som «svært viktige» årsaker til ikke å være med i idrettslagene.

Tabell 5.3 Prosentandel av de som ikke er medlem av idrettslag som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til ikke å være med i idrettslag. Kjønn og minoritetsstatus

	Majoritet		Minoritet	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Jeg vil ikke forplikte meg til faste treninger	35 [#]	22	27	19
Jeg har aldri vært flink i sport	14	18	17	18
Jeg har aldri vært interessert i idrett	15	18 [#]	16	15
Det er for mye konkurranse	14	13 [#]	15	9
Ingen av vennene mine trener i idrettslag	9 [#]	11 [#]	14	15
Føler meg ikke hjemme med de som trener i idrettslag	12	11 [#]	15	8
Det er for dyrt	7 [#]	6 [#]	13	11
Jeg liker ikke folk som driver med idrett	6 [#]	2 [#]	10	5
Foreldrene mine liker ikke at jeg er med i idrettslag	4 [#]	2 [#]	10	8
N=	1 402	1 790	556	941

Note: Uthevete tall viser til statistisk signifikante kjønnsforskjeller innen minoritetsstatus ($p < 0,001$ for majoritet, $p < 0,05$ for minoritet). # viser til statistisk signifikante forskjeller mellom majoritet og minoritet ($p < 0,05$) for henholdsvis gutter og jenter

At foreldrene ikke liker at de unge er med i idrettslag er vanligere blant minoritetsungdom enn blant majoritetsungdom. Men det er ingen kjønnsforskjeller – det er like vanlig for minoritetsgutter som for minoritetsjenter å svare dette. Og viktigere: Det er svært sjelden at de unge – også de med minoritetsbakgrunn – oppgir dette som grunn til at de ikke er med i idrettslag. Undersøkelsen blant elever i første klasse på videregående skole i Oslo viste at flere minoritetsungdom enn majoritetsungdom oppga at de ikke «fikk lov hjemme» som grunn til at de ikke deltok i organiserte fritidsaktiviteter. 7,5 prosent av jentene med foreldre fra Pakistan oppga dette mot 5 prosent av jentene med foreldre fra andre ikke-vestlige land. Heller ikke i denne undersøkelsen var dette en grunn som var hyppig oppgitt (Friberg 2005:52).

Hovedinntrykket er at det ikke er veldig store forskjeller i grunnene de ulike gruppene oppgir. Det mest markante avviket fra resten er at majoritetsguttene oftere oppgir at de ikke vil forplikte seg til faste treninger. Den innbyrdes rangeringen av grunnene er tilnærmet lik for alle gruppene. Det er med andre ord ingen veldig tydelige forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom i begrunnelsene for å holde seg borte fra idrettslagene.

5.1.2 Frafallsgrunner

Omtrent like mange minoritetsungdom som majoritetsungdom oppgir at de er tidligere medlemmer av et idrettslag, men færre rekrutteres til den organiserte idretten. Dette betyr at frafallet blant de som har vært medlem i idrettslag er langt høyere blant minoritetsungdommene. Særlig gjelder dette minoritetsjentene, hvor flere har deltatt tidligere enn på undersøkelsestidspunktet. Spørsmålet her er om minoritetsungdom og majoritetsungdom som tidligere har vært med i idrettslag oppgir de samme grunnene til å slutte i idrettslagene. Peterson (2000) har for eksempel antydnet at minoritetsungdom som er med i idretten har et mer konkurransepreget innstilling til idretten enn majoritetsungdom. Forlater flere minoritetsungdom idretten i Oslo fordi de finner den for useriøs?

Tabell 5.4 Prosentandel blant de som tidligere har vært med i idrettslag som oppgir følgende grunner som «svært viktig» for å slutte i idrettslag. Kjønn og minoritetsstatus

	Majoritet		Minoritet	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
For strenge krav om å være god	25 [#]	30	15	22
Jeg måtte bruke mer tid på skolearbeid	17 [#]	21 [#]	40	45
Det blei for mye lek og for lite seriøst	11 [#]	8	17	11
Det blei for dyrt	3 [#]	4 [#]	11	8
Foreldrene mine likte ikke at jeg var med	3 [#]	1 [#]	6	4
N=	775	901	269	224

Note: Uthevete tall viser til statistisk signifikante kjønnsforskjeller innen minoritetsstatus ($p < 0,001$ for majoritet, $p < 0,05$ for minoritet). # viser til statistisk signifikante forskjeller mellom majoritet og minoritet ($p < 0,05$) for henholdsvis gutter og jenter

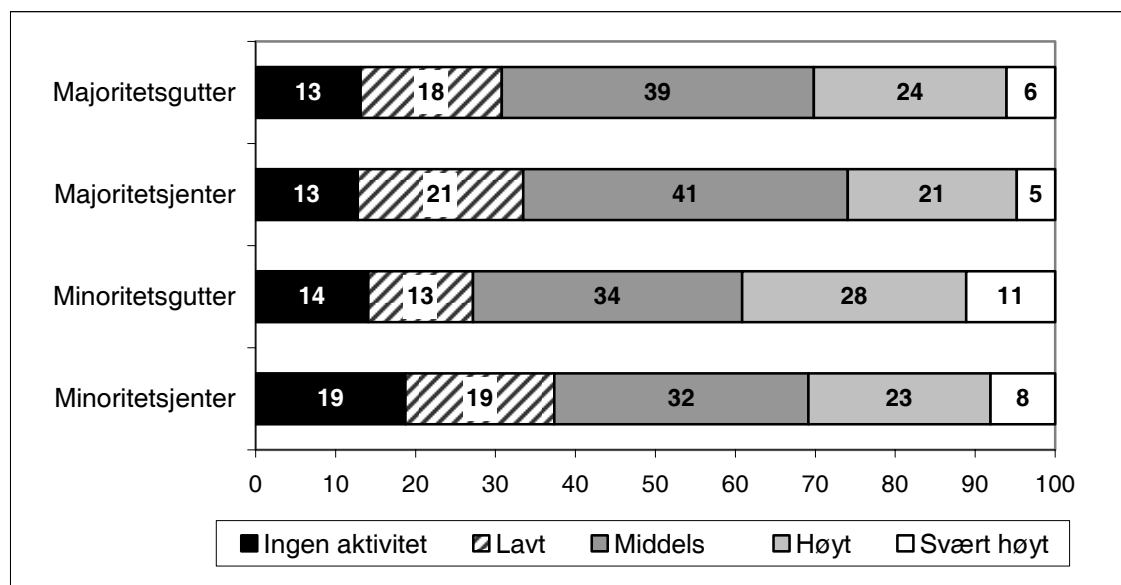
På dette punktet er det en forskjell mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom. «For strenge krav om å være god» er langt mindre viktig som grunn til å slutte for minoritetsungdom enn for majoritetsungdom. Mens det blant majoritetsungdom er dobbelt så mange som oppgir for strenge krav om å være god – enn som oppgir at det ble for mye lek og for lite seriøst – er disse grunnene likt fordelt blant minoritetsgutter. Minoritetsjentene er omtrent på linje med majoritetsungdom. En annen tydelig forskjell er at minoritetsungdom legger mer vekt på at de måtte bruke mer tid på skolearbeid. Dette harmonerer med tidligere forskning som har vist at minoritetsungdom bruker mer tid på lekser enn majoritetsbefolkningens unge (Lauglo 1996, Bakken 2003). Fafø-undersøkelsen viste også at det var noe vanligere blant minoritetsungdom å oppgi at de ikke hadde tid til organiserte fritidsaktiviteter pga. skolearbeid. Dette gjaldt særlig jentene (Friberg 2005:51). Dette er

de viktige forskjellene. Det er også noen flere minoritetsungdommer som oppgir at det ble for dyrt å drive med idrett. Som for begrunnelser til ikke å være med i idrettslag, er det noen flere minoritetsungdommer som oppgir foreldres misbilligelse som grunn til å slutte i idrettslag. Men igjen er dette heller ikke blant minoritetsungdom noen viktig begrunnelse – og det er ikke forskjell i gutters og jenters erfaringer på dette området.

5.2 Trening

Så langt om medlemskap i idrettslag der tidligere undersøkelser har vist tydeligst forskjell mellom minoritets- og majoritetsungdom. Når det gjelder trening mer generelt, viser tidligere undersøkelser et mindre entydig bilde. I *Ung-HUBRO* var minoritetsjenter overrepresentert blant de såkalt inaktive (Grøtvedt og Gimmestad 2002), mens *Ung i Oslo 1996* viste at trimming på egen hånd var omtrent like utbredt blant minoritets- og majoritetsungdom og blant gutter og jenter (Strandbu og Bjerkeset 1998). Hva finner vi i denne undersøkelsen? Figur 5.2 viser aktivitetsnivå for gutter og jenter i majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen. Denne er basert på fem spørsmål som fanger opp om den enkelte i løpet av den siste uka har trent i idrettslag, trent på egen hånd, trent på kampsport, vært i trenings-/helsestudio og drevet med dans, jazzballet og liknende.

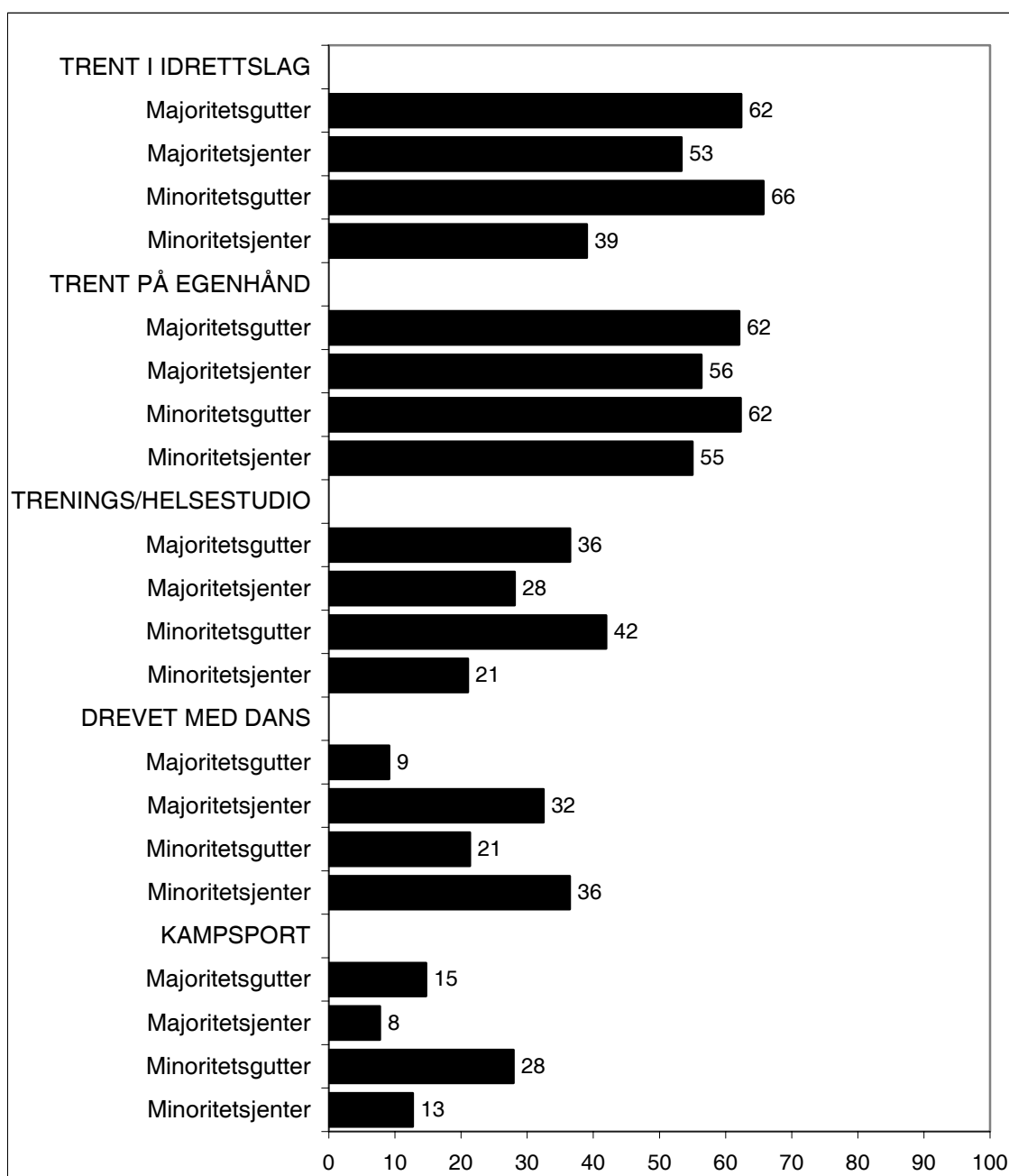
Figur 5.2 Treningsaktivitetsnivå siste uke. Minoritetsstatus og kjønn. Prosentfordeling



Note: Statistisk signifikans av A) Forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom: Gutter: $\chi^2=59$, $p<0,0001$. Jenter: $\chi^2=129$, $p<0,0001$. B) Forskjeller mellom gutter og jenter: Majoritet: $\chi^2=92$, $p<0,0001$. Minoritet: $\chi^2=125$, $p<0,0001$.

Figur 5.2 viser at det ikke er spesielt store forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdommers aktivitetsnivå. Tendensen går likevel i retning av at andelen med høyt aktivitetsnivå er større blant minoritetsungdommene sammenliknet med majoritetsungdom (35 prosent, mot 28 prosent). Dette gjelder både for gutter og jenter. Samtidig er det større spredning i minoritetsjentenes aktivitetsnivå. Dette viser seg ved at minoritetsjenter også er noe overrepresentert blant de som ikke har trent sist uke.

Figur 5.3 Prosentandel som har deltatt i ulike treningsaktiviteter i løpet av siste uke. Minoritetsstatus og kjønn



Selv om aktivitetsnivåene ikke er så veldig forskjellig, kan det være interessante forskjeller når det gjelder hvilke typer av aktiviteter som fenger henholdsvis minoritets- og majoritetsungdom. I figur 5.3 vises andelen som har deltatt i ulike treningsaktiviteter – og figuren viser forskjeller mellom gutter og jenter i minoritetsbefolkningen og majoritetsbefolkningen. Det er verdt å merke seg at figuren viser andelen som har oppgitt at de har trent sist uke, hvor mange ganger de har gjort det kommer ikke fram her. Intensiteten kan selvsagt variere mellom gruppene.

Blant guttene er det ikke store forskjeller mellom majoritet og minoritet når det gjelder trening i idrettslag. Noen flere minoritetsgutter er aktive. Blant jentene derimot er det klart flere fra majoritetsbefolkningen enn fra minoritetsbefolkningen som har trent i idrettslag. Det er imidlertid verdt å merke seg at såpass mange som 39 prosent av minoritetsjentene oppgir at de ha trent i idrettslag sist uke. Dette er mange tatt i betraktning at bare 16 prosent er medlem i et idrettslag. En forklaring på at det generelt er slik at ungdom oftere rapporterer om trening i idrettslag enn om medlemskap i idrettslag er gitt i forrige kapittel. Men denne diskrepansen er større for minoritetsungdom enn for majoritetsungdom – både i denne undersøkelsen og i *Ung i Oslo 1996* (Strandbu og Bjerkeset 1998). Grunnen til dette kan være at Storbyprosjektet og lokale aktivitetsmidler når flere ungdom med innvandrerbakgrunn. I tillegg vet vi at flere innvandrersorganisasjoner i Oslo har idrettsaktiviteter som en del av sitt tilbud²³. Det kan være at ungdom som er med på slike faste aktiviteter i regi av en innvandrersorganisasjon har krysset av for at de trener i et idrettslag, mens de ikke har krysset av for medlemskap i idrettslag.

Ser vi på treningsaktiviteter utenfor idrettslagene, er det å trene på egen hånd den vanligste formen. På dette området har minoritetsbakgrunn lite å si. Noen flere gutter enn jenter har trent på egen hånd (62 prosent av guttene, mot 56 prosent av jentene). Det er ingen forskjell mellom majoritetsungdom og minoritetsungdom. Hvordan de har trent på egen hånd kan derimot selvsagt variere.

For trening på helsestudio eller treningsstudio er det tydeligere forskjeller mellom gruppene. At trening på helsestudio er vanligst blant guttene gjelder både blant minoritets- og majoritetsungdom. I spørreskjemaet er trening på

²³ Oslo Kommunes avdeling for integrasjon og mangfold mottar en rekke søknader om støtte fra innvandrersorganisasjoner i Oslo til virksomhet. Av denne virksomheten er en stor del idrettsaktiviteter.

treningsstudio og helsestudio slått sammen til en kategori. Vi har ikke mulighet til å skille mellom ulike aktiviteter – som kan favne om alt fra kroppsbygging til forebygging av ryggplager. Og det kan romme felles trening i sal til musikk og trening med manualer. Det er heller ikke uvanlig å drive med styrketrening på et treningsstudio som forberedelse til andre idrettsaktiviteter. Kjønnforskjellene hadde trolig vært tydeligere om en hadde kunne skilt mellom ulike aktiviteter på treningsentrene (Bakken 2002).

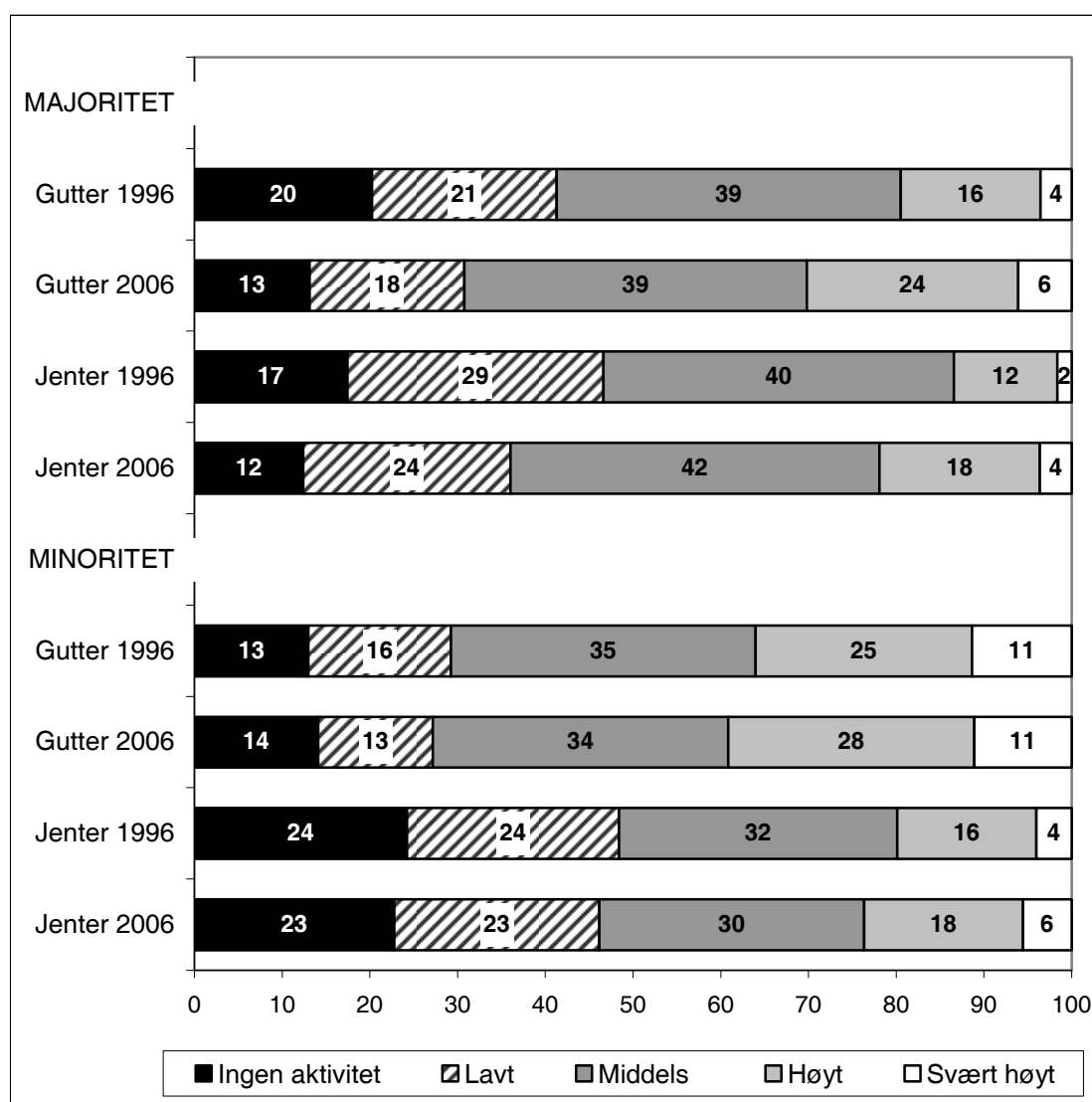
Flere jenter enn gutter oppgir at de har danset sist uke. Dette gjelder både majoritetsungdom og minoritetsungdom, men kjønnforskjellen er langt tydeligere blant majoritetsungdom, der dans i all hovedsak er en jentegreie. Bare 9 prosent av majoritetsguttene har danset. Blant minoritetsungdom har også flere jenter enn gutter danset, men dans er ikke utelukkende for jenter. Til dans regnes her trolig en rekke former for bevegelse til musikk, som har foregått i en rekke ulike settinger. Formuleringen i spørreskjemaet er «drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans eller lignende». I aldersgruppa som er undersøkt vil trolig dansing på ungdomsklubber og ungdomsdiskoteker være en hovedform, og dansing hjemme eller i familiesammenkomster (Strandbu 2005). Noen har trolig også drevet med såkalt street-dance eller med aerobic og jazzballett. Folkedans og lignende kan også være aktuelt for en del unge med innvandrerbakgrunn (se Lovell 1991, Werbner 1996, Vedeler 2004).

Kampsport og selvforsvarstrening er vanligst blant minoritetsgutter. Det er små forskjeller mellom majoritetsjenter og minoritetsjenter. Kampsport og selvforsvarstrening dekker et vidt spekter fra kickboksing til selvforsvarskurs rettet mot jenter. Formuleringen i spørreskjemaet er «Vært på kampsport eller selvforsvarstrening (boksing, karate, kickboksing eller lignende)». Mens boksing har hatt lang tradisjon som en del av idrettsbildet, gjorde kampsport med asiatisk opprinnelse sitt store inntog på 1970-tallet (Bonde 1991:77). At kampsport eller selvforsvar er særlig utbredt blant minoritetsgutter, fant også Øia (1993). Konklusjonen i flere arbeider om minoritetsgutters interesse for kampsport (Carrington m.fl. 1987, Fleming 1991, Sugdens 1987) er at interessen må sees i lys av rasisme denne gruppen er utsatt for. Videre kan det at forbildene i kampsport ikke er av vestlig opprinnelse ha betydning for minoritetsguttene sine interesser.

5.2.1 Endringer 1996–2006

I forrige kapittel viste vi at Oslo-ungdom trener mer i 2006 enn i 1996. Spørsmålet er om dette gjelder blant både majoritets- og minoritetsungdom. Figur 5.4 viser endringer fra 1996 til 2006 i den samlede treningsaktiviteten til de unge. Som tidligere er dette konstruert ved å summere hvor mange ganger ungdommene har drevet med ulike idretts- og treningsaktiviteter. Ungdommene er deretter delt inn i fem grupper avhengig av omfanget av trening (se nærmere beskrivelse i kapittel tre).

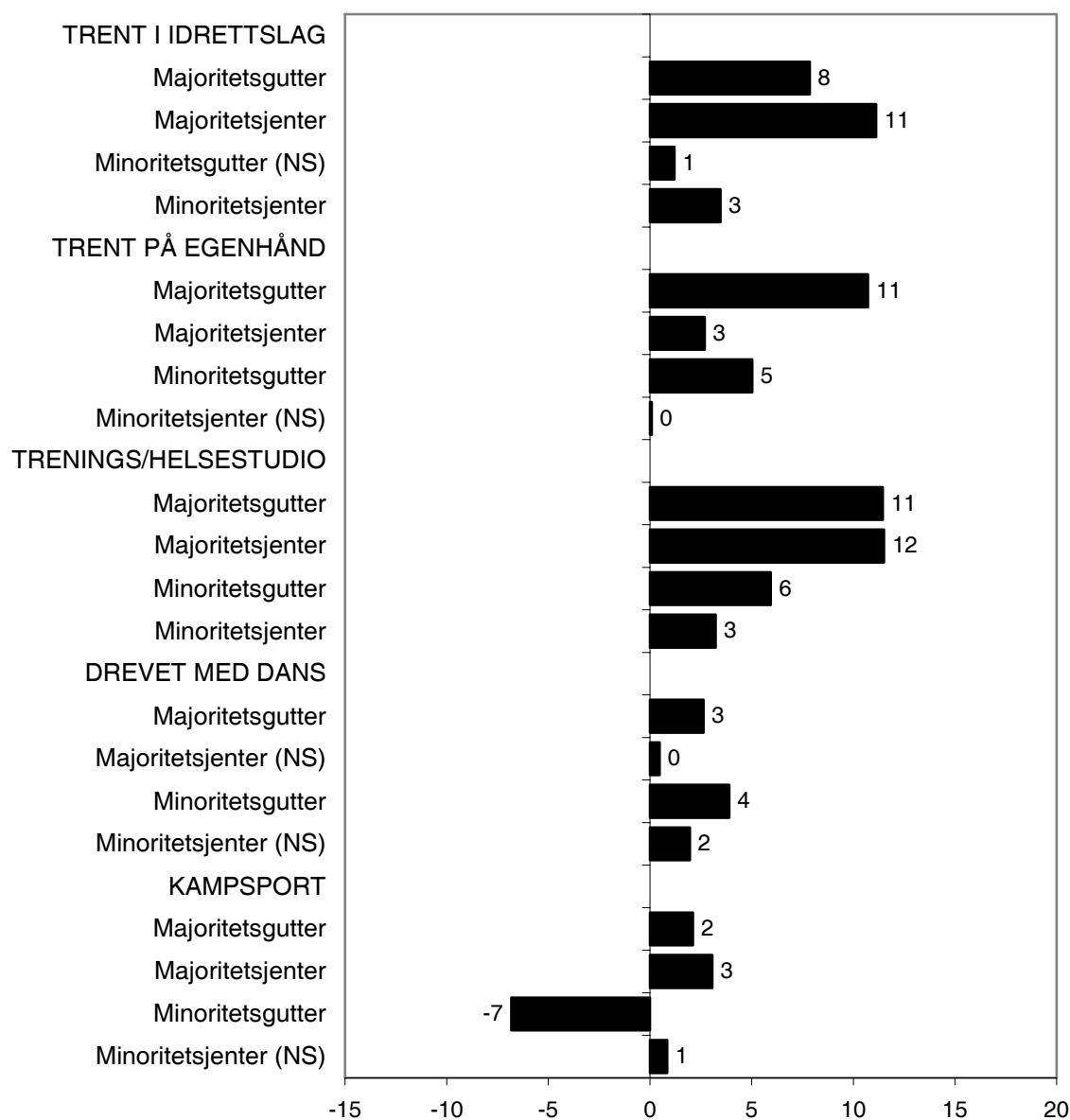
Figur 5.4 Endringer i treningsaktivitetsnivå siste uke. Minoritetsstatus og kjønn. 1996 og 2006. Prosentfordeling



Note: Statistisk signifikans av forskjeller mellom 1996 og 2006. Majoritetsgutter: $\chi^2 = 161$, $p < 0,0001$. Majoritetsjenter: $\chi^2 = 148$, $p < 0,0001$. Minoritetsgutter: $\chi^2 = 7$, $p = 0,14$. Minoritetsjenter: $\chi^2 = 6$, $p = 0,24$.

Som for medlemskap i idrettslag finner vi en økning blant majoritetsungdom, og tilnærmet lik aktivitet i 1996 og 2006 blant minoritetsungdom. Det er med andre ord unge fra majoritetsbefolkningen som står for økningen i treningsaktiviteter, mens det ikke har funnet sted en tilsvarende økning blant minoritetsungdom. Dette gjelder begge kjønn.

Figur 5.5 Endringer i treningsaktivitet. Økning (reduksjon) fra 1996 til 2006 i prosentandel som har gjort de ulike aktivitetene minst en gang sist uke. Minoritetsstatus og kjønn. Prosentpoeng



Note: NS angir endringer som ikke er statistisk signifikante ($p > 0,05$). Alle andre endringer er statistisk signifikante. Se Vedleggstabell 1 for detaljer.

Figur 5.5 viser endringer når vi ser på ulike typer aktiviteter. Endringene er illustrert som prosentpoengs økning (eller reduksjon) fra 1996 til 2006 i

andelen som har drevet med de ulike aktivitetene. På denne måten får vi fram om profilen i typer treningsaktiviteter har endret seg fra 1996 til 2006.

Blant minoritetsungdom er det bare mindre endringer i aktivitetsprofilen. Blant minoritetsguttene er det færre som driver med kampsport og flere som trener i helsestudio og på egen hånd. Minoritetsjentene har omtrent identisk profil på begge tidspunktene. Det eneste som endret seg er en svak økning i andelen som har trent i idrettslag og som har vært på treningsstudio/helsestudio. Endringene i profil er tydeligere blant majoritetsungdommene. Her er det flere som har trent i idrettslagene og det har vært en markant økning i forhold til hvor mange som brukt de kommersielle tilbudene. I tillegg er det flere som trener på egen hånd, men dette gjelder først og fremst majoritetsguttene.

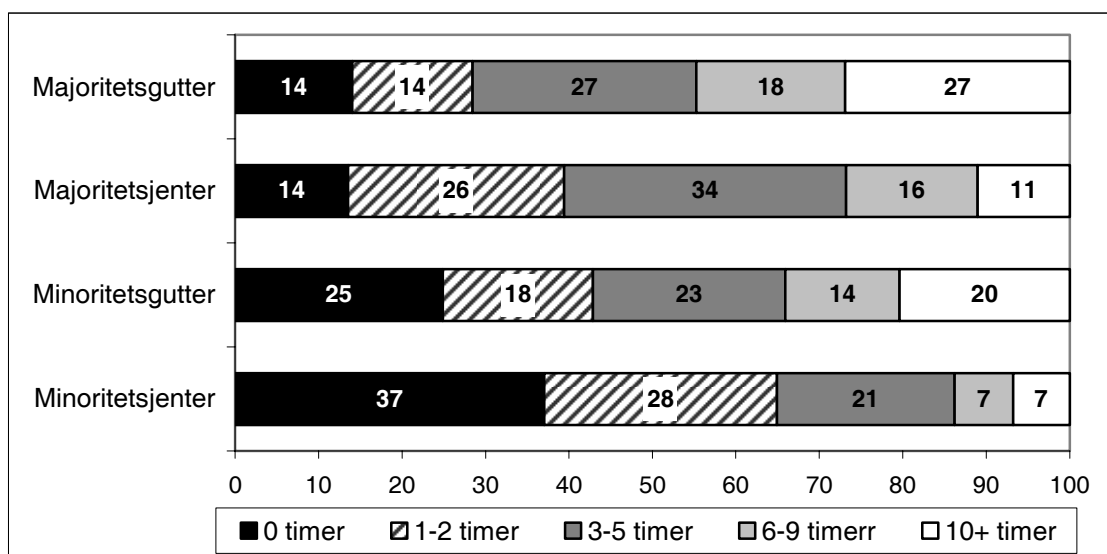
5.2.2 Andpusten og svett

Beskrivelsen av treningsaktivitet har så langt omfattet opplysningene om hvor mange ganger i løpet av siste uke de unge hadde tatt del i ulike aktiviteter. Med dette målet er ikke forskjellene mellom minoritet og majoritet så store. Dette målet kan diskuteres, blant annet vil noen muligens reagere på det å inkludere dans i målet på treningsaktivitet. En annen innvending er at vi ikke vet noe om intensiteten i treningsaktivitetene som inngår i dette samlemålet.

Et annet mål på fysisk aktivitet er mer konsentrert om intensiv trening. I spørreskjemaet ble ungdommene bedt om å oppgi hvor mange timer i uka de trener eller trimmer så mye at de føler seg andpusten eller svett. Dette målet er hentet fra *Ung-HUBRO*, som viste at mors fødeland ikke hadde betydning for guttenes aktivitetsnivå, men derimot nokså stor betydning for jentene (Grøtvedt og Gimmetad 2002). 10 prosent av jentene med mødre født i Norge var inaktive etter den oppgitte definisjonen²⁴, mot 25 prosent av jentene med mor født i Asia/ Stillehavsregionen.

²⁴ I rapporten er oppmerksomheten rettet mot de «inaktive», bestemt som de som svarte null ganger på dette spørsmålet om hvor mange ganger i uka «driver du idrett/mosjon slik at du blir andpusten eller svett».

Figur 5.6 Antall timer i uka ungdommene trener så mye at de blir andpustne eller svette. Minoritetsstatus og kjønn. Prosentfordeling



Note: Statistisk signifikans av A) Forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom: Gutter: $\chi^2=96$, $p<0,0001$. Jenter: $\chi^2=400$, $p<0,0001$. B) Forskjeller mellom gutter og jenter: Majoritet: $\chi^2=393$, $p<0,0001$. Minoritet: $\chi^2=169$, $p<0,0001$.

Med dette målet på fysisk aktivitet trer forskjellene mye tydeligere fram, både mellom gutter og jenter og mellom majoritet og minoritet. Det er flere gutter som trener slik at de er andpustne eller svette mer enn seks timer i uka; 45 prosent av majoritetsguttene og 34 prosent av minoritetsguttene, mot 27 prosent av majoritetsjentene og 14 prosent av minoritetsjentene anslår at de trener med slik intensitet seks timer eller mer i uka. Det er med andre ord flere gutter enn jenter som trener relativt mye. Dette harmonerer med resultater fra andre undersøkelser. I *Ung i Norge 2002* trente like mange gutter som jenter på forskjellige vis, men guttene trente noe *oftere* i idrettslag. Det var altså flere gutter enn jenter som trente mye. Også i SSBs tidsbruksundersøkelse kommer det fram at 16–24 år gamle gutter bruker mer tid til konkurranseidrett og trening enn jenter i samme alder (2,1 timer, mot 1,1 timer per uke) (Vaage 2004). Det virker rimelig å konkludere med at mens det ikke er kjønnsforskjeller i andelen som trener, er det flere særlig treningsivrige gutter enn jenter.

I figur 5.2 som viste forskjeller med samlemålet på ulike aktiviteter (og der det ikke var krav om verken svette eller tung pust) var det ikke spesielt store forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdommers aktivitetsnivå. Tendensen var at andelen minoritetsungdommene med høyt aktivitetsnivå var større enn andelen majoritetsungdommer. Samtidig var minoritetsjentene noe overrepresentert blant de ungdommene som ikke har trent sist uke.

Når målet på treningsaktivitet forutsetter svette og tung pust, er forskjellene mellom minoritets- og majoritetsungdom langt tydeligere. Særlig peker

jentene seg ut. Relativt mange, 37 prosent oppgir at de ikke trener slik at de har vært svette eller andpustne hver uke, og bare 14 prosent anslår at de trener seks timer eller mer. Tilsvarende tall for majoritetsjenter er 14 og 27 prosent.

Konklusjonen må bli at med et nokså bredspektret mål på trening som inkluderer dans, er ikke forskjellene mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom så tydelige. Med et mål som mer direkte tapper treningsaktiviteter med intensitet er det tydeligere forskjeller – også blant guttene. Men særlig minoritetsjenter peker seg ut som mindre fysisk aktive med dette målet.

5.2.3 Grunner til ikke å trene

Et spørsmål som tidligere ikke er utforsket i særlig grad er hvorvidt majoritet og minoritet har ulike grunner som de anser viktige for ikke å trene. Særlig når det gjelder å holde seg borte fra trening, er det flere som oppfatter at dette har grobunn i ulike årsaker for henholdsvis minoritets- og majoritetsungdom. Blant annet er foreldre som begrensende faktor for minoritetsungdoms idrettsdeltakelse foreslått i mange studier (Carrington m.fl. 1987, Lovell 1991, De Knop m.fl. 1996, Rowe og Champion 2000, Pfister 2000).

Når vi nå skal undersøke om det er forskjeller i begrunnelser til de som avstår fra å trene, er det verdt å minne om at omfanget av de treningspassive varierer i de gruppene vi er interessert i. Litt under hver fjerde minoritetsjente sier at de ikke driver med noen form for trening eller trim. Dette gjelder 11 prosent av minoritetsguttene og litt færre av majoritetsungdommene. Forskjellene i treningsvaner er altså tydelig dokumentert. Tabell 5.5 viser andelen av de treningspassive som oppgir ulike grunner som svært viktige grunner til ikke å trene.

Tabell 5.5 Prosentandel blant de treningspassive som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til ikke å trene. Kjønn og minoritetsstatus

	Majoritet		Minoritet	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Jeg skulle gjerne trene, men kommer aldri i gang	37	58#	35	44
Jeg har andre interesser	56	39	49	40
Jeg har ikke tid	23#	34#	41	42
Jeg får mosjon på andre måter (går, sykler ol)	28	24	32	30
Jeg har ikke funnet en treningsform som passer for meg	27	32#	24	25
Jeg er ikke flink i sport/idrett	22	26	23	20
Jeg er i for dårlig form	19	19	23	15
Foreldrene mine vil ikke at jeg skal bruke tid til trening	6	4#	7	10
N=	313	369	114	298

Note: Uthevete tall viser til statistisk signifikante kjønnsforskjeller innen minoritetsstatus ($p < 0,05$). # viser til statistisk signifikante forskjeller mellom majoritet og minoritet ($p < 0,05$) for henholdsvis gutter og jenter

Det mest påfallende er likheten mellom minoritets- og majoritetsungdoms begrunnelser for å avstå fra trening. Den innbyrdes rangeringen av grunnene er tilnærmet lik for alle gruppene og det er kun noen få forskjeller. Majoritetsjentene skiller seg noe ut ved å oppgi oftere at de gjerne skulle trene, men ikke kommer i gang. Noen flere minoritetsungdommer sier at de ikke har tid til å trene. Og noen flere minoritetsungdommer oppgir at foreldrene ikke ville like at de trener. Men det er verdt å merke seg at det er svært få, kun sju prosent av minoritetsguttene og ti prosent av minoritetsjentene som oppgir dette som grunn. Selv om det er forskjeller mellom majoritet og minoritet på dette punktet – er denne begrunnelsen for ikke å trene lite viktig også for minoritetsungdom.

5.2.4 De treningsaktive

Like viktig som grunner til at de unge ikke trener er grunner til at de fleste overskrider dørstokkmila og driver med en eller annen form for treningsaktivitet. I tabellen nedenfor er grunner som oppgis som svært viktige for at de trener tatt med.

Tabell 5.6 Prosentandel blant de treningsaktive som oppgir følgende grunner som «svært viktig» til å trene. Kjønn og minoritetsstatus

	Majoritet		Minoritet	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Jeg vil holde meg i form	78	85	81	83
Jeg synes det er gøy å trene	71 [#]	70 [#]	76	64
Jeg trener for å få en sunn kropp	65 [#]	71	72	71
Jeg liker å være sammen med de andre på treningen	63	63 [#]	62	45
Jeg liker å konkurrere og måle krefter	39 [#]	16 [#]	47	20
N=	3 004	3 164	936	870

Note: Uthevete tall viser til statistisk signifikante kjønnsforskjeller innen minoritetsstatus ($p < 0,0001$). # viser til statistisk signifikante forskjeller mellom majoritet og minoritet ($p < 0,05$) for henholdsvis gutter og jenter

Igjen er den innbyrdes rangeringen av grunnene tilnærmet lik for alle gruppene. Og det er ingen tydelige forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom. Derimot er det en viss forskjell mellom gutter og jenter. Guttene, både fra minoritets- og majoritetsbefolkningen, oppgir langt oftere enn jentene at de liker å konkurrere. Denne kjønnsforskjellen er også funnet i undersøkelser av den voksne befolkningen (Bakken 2002, Seippel 2006) og

blant 15–19 åringene i Norsk Monitor-undersøkelsene fra 1985–1997 (Breivik og Vaagbø 1998)²⁵.

5.3 Idrettsgrener

Hvilke idretter driver minoritets- og majoritetsungdom med? Og er det noen systematiske kjønnsforskjeller? Tabellen under viser hvilke idretter de unge har eller er mest aktiv i.

Tabell 5.7 *Utbredelse av idrettsgrener som de unge er mest aktive i. Minoritetsstatus og kjønn. Prosent*

Idrettsgren	Majoritet			Minoritet		
	Gutter	Jenter	Totalt	Gutter	Jenter	Totalt
Fotball	49	23	35	66	25	47
Dansing	1	19	10	1	15	8
Håndball	3	17	10	1	14	7
Kampsport	8	4	6	11	10	11
Basketball	4	3	3	7	10	8
Tennis	4	5	4	1	3	2
Ridning	0	8	4	0	1	1
Innebandy	4	2	3	1	2	2
Langrenn	4	2	3	0	0	0
Svømming	1	3	2	1	4	2
Ishockey/bandy	5	0	2	0	0	0
Alpint	3	2	2	1	0	0
Turn	1	3	2	0	1	1
Treningsstudio	2	1	1	3	2	3
Andre idrettsgrener	12	10	11	7	11	9
Totalt	100	100	100	100	100	100
N	3089	3381	6470	959	836	1795
Uoppgitt	803	671	1474	568	796	1364

Det generelle bildet er at fotball er den dominerende idretten blant både majoritet og minoritet. Særlig er dette tilfelle blant minoritetsguttene, hvor to av tre idrettsaktive spiller fotball. Tallet er noe lavere blant majoritetsguttene, hvor halvparten oppgir fotball.

²⁵ Det var imidlertid ikke så store kjønnsforskjeller blant 15–19-åringene når det gjaldt de fem viktigste motivene for å trene; å ha det gøy/moro, opplevelse av sosialt fellesskap, trening for å få fysisk og mentalt overskudd, avstressing/avkobling, treningen gir selvtillit.

Også blant jentene er fotball den mest populære idrettsgrenen – og det er like stor andel av de idrettsaktive minoritetsjentene som spiller fotball som av de idrettsaktive majoritetsjentene. Som vist tidligere velger jentene blant et større spekter av idrettsgrener enn gutter. Dette er enda tydeligere blant minoritetsungdom. De av minoritetsjentene som er aktive i idrett velger blant et betydelig større spekter av idretter enn minoritetsguttene. Fem idretter dekker 75 prosent av minoritetsjentenes valg. Dette gjelder fotball, dansing, håndball, kampsport og basketball. Selv om fotball også blant minoritetsjentene er den idretten som har størst utbredelse, fordeler minoritetsjentene seg nokså jevnt på disse fem idrettene. Blant de idrettsaktive minoritetsguttene dominerer fotballen, hvor to av tre er mest aktiv. I tillegg er det en del som er med i kampsport og basketball. Ingen av minoritetsjentene og svært få av majoritetsguttene er aktive i typiske vintersportsaktiviteter, som for eksempel langrenn, ishockey og alpint. Det er heller ikke mange minoritetsungdom som er med i ridning, noe 8 prosent av majoritetsjentene driver med.

At fotball er den vanligste idretten blant minoritetsjentene er nokså overraskende. Fotball har også i majoritetsbefolkningen hatt klare maskuline konnotasjoner, men i tråd med jenters inntog på fotballbanen har disse blitt langt mer uklare og ambivalente (Strandbu og Hegna 2006). Ut fra tidligere forskning om idrett og femininitetsidealer i minoritetsbefolkningen (Strandbu 2006, Walseth 2006) ville en forvente at andre idretter er mer forenlig med akseptabel femininitet. I en svensk undersøkelse var fotball en langt mer utpreget gutteidrett i minoritetsbefolkningen enn i majoritetsbefolkningen (Riksidrottsförbundet 2002). Dette viser seg ikke i vår undersøkelse – fotball er like populært blant minoritetsjenter som blant majoritetsjenter – når en tar utgangspunkt i de som er idrettsaktive. For her er prosentueringsbasen de som har svart at de driver med en bestemt idrett. Tabellen viser med andre ord populariteten til de ulike idrettsgrener blant de idrettsaktive. Om en tar utgangspunkt i prosentandelen av *alle* minoritetsjenter er andelen minoritetsjenter som spiller fotball færre enn andelen majoritetsjenter.

Idrettsgrenen som er mer populære blant de idrettsaktive minoritetsungdommene enn blant de idrettsaktive majoritetsungdom, er kampsport og basketball. Også i den svenske undersøkelsen tronet basketball høyt blant minoritetsjenter (Riksidrottsförbundet 2002).

5.4 Nasjonalitetsforskjeller

Det finnes få norske studier som har undersøkt om treningsaktivitet og deltakelse i idrettslag varierer med foreldrenes opprinnelsesland. Unntaket er Fafos undersøkelse, som antyder at nasjonalitetsbakgrunn er en viktig faktor i forhold til deltakelse i organisert idrett (Friberg 2005). Konklusjonen her var at ungdom med pakistanske foreldre langt sjeldnere enn minoritetsungdom fra andre ikke-vestlige land var aktive medlemmer i idrettslagene. Mindre kunnskap er det om andre nasjonalitetsgrupper.

Noe av grunnen til manglende kunnskaper på dette området er kravene til et omfattende datamateriale for å kunne si noe med sikkerhet om de enkelte nasjonalitetsgruppene. *Ung i Oslo 2006* er så omfattende at det er meningsfullt å splitte opp materialet og gjøre analyser for flere nasjonalitetsgrupper. Ut fra en praktisk vurdering har vi plukket ut de ti største gruppene, som alle har flere enn hundre respondenter. På denne måten sikrer vi oss nok individer i hver gruppe til å kunne si noe om hvordan ungdommene fordeler seg med hensyn til fysisk aktivitet og deltakelse i idrettslag. Samtidig er dette antallet stort nok til at vi også kan få fram kjønnsforskjeller innad i gruppene.

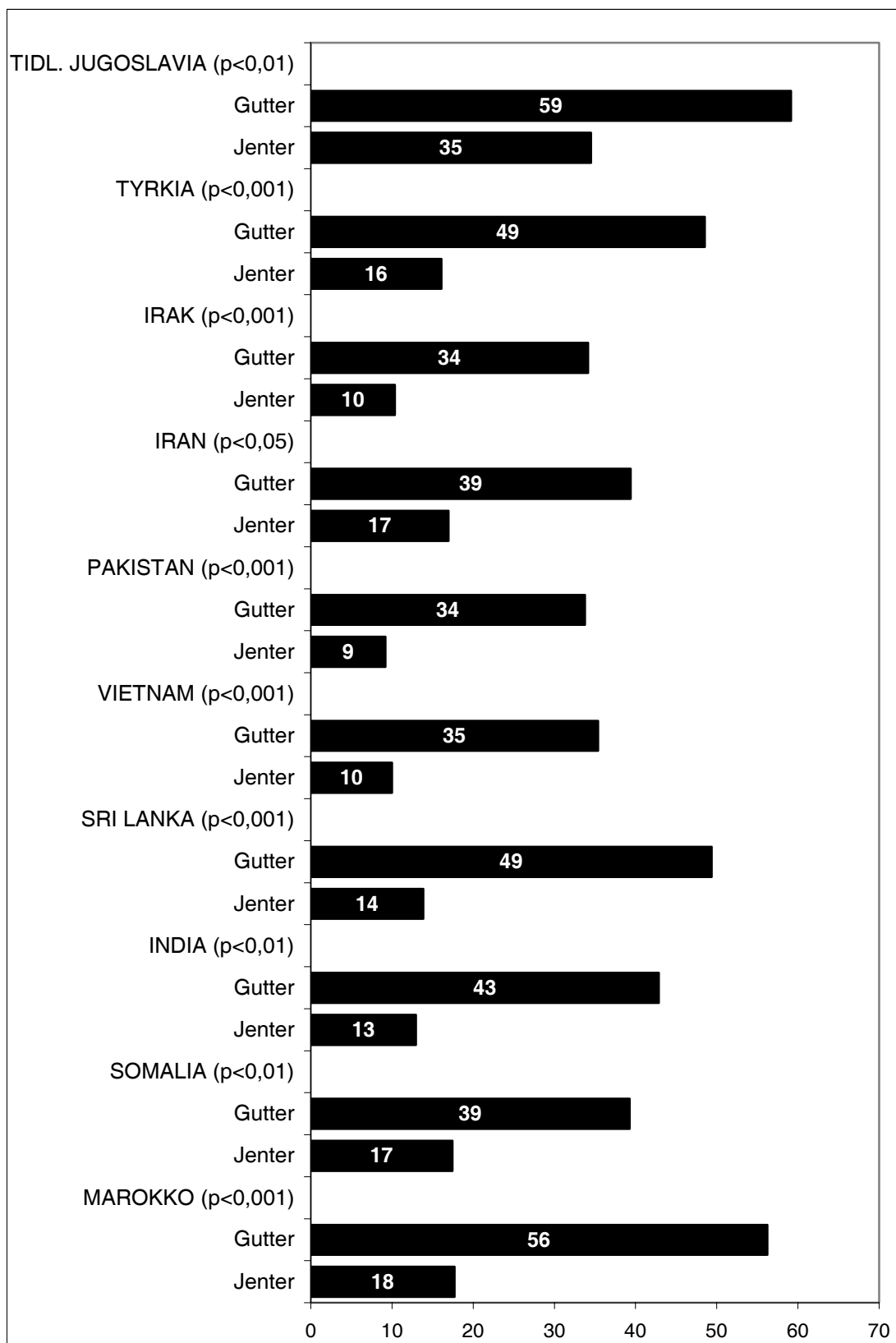
Når det gjelder tolkninger av eventuelle variasjoner innad i minoritetsgruppa basert på foreldrenes opprinnelsesland, er det vanlig å trekke fram forklaringer som har med forskjeller mellom nasjonale kulturer på området. Det kan tenkes at idretten av ulike årsaker står sterkere og har høyere status i enkelte nasjonalitetsgrupper enn andre. Før resultatene presenteres er det viktig å understreke at slike kulturforklaringer trolig har begrenset betydning, siden det er grunn til å anta at en rekke andre faktorer også bidrar til å påvirke mønstrene. Et første poeng er at motiver for innvandringen varierer mye mellom grupper. Noen har flyktet fra krig og forfølgelse, andre har migrert på grunn av økonomiske årsaker. Et annet poeng er at nasjonalitetsgrupper varierer nokså mye med hensyn på hvilke grupper som flytter på seg. For eksempel er innvandrerne fra Iran for en stor del relativt sekulære vestligorienterte og med høy utdanning som måtte flykte etter Khomeiny-revolusjonen (Gran 2000). Fra andre land som Tyrkia og Pakistan er det først og fremst lavt utdannede arbeidsinnvandrere fra landsbygda som har kommet. Et tredje forhold som kan tenkes å virke inn handler om *fartstid i Norge*. Det er grunn til å anta at relativt nyankomne grupper gjennomgående møter større problemer og at de har vanskeligere for å tilpasse seg enn grupper med

lang fartstid (Østby 2004). *Størrelsen på minoritetsgruppen* kan også ha betydning for muligheten til å opprettholde kulturelle særegenheter. Samtidig vil vi trekke fram at hvordan en blir *møtt av majoritetsbefolkningen* er et annet forhold av betydning (hvilke stereotypier, mistenksomhet osv. som knytter seg til gruppen). Et siste poeng er at høyt aktivitetsnivå til en bestemt minoritetsgruppe kan ha å gjøre med aktivitetsprofilen til innvandrersorganisasjoner. Om en innvandrersorganisasjon driver med volleyball i stedet for korsang kan være litt tilfeldig – og slå tydelig ut på statistikken her – uten at det sier noe entydig om den nasjonale idrettskulturen.

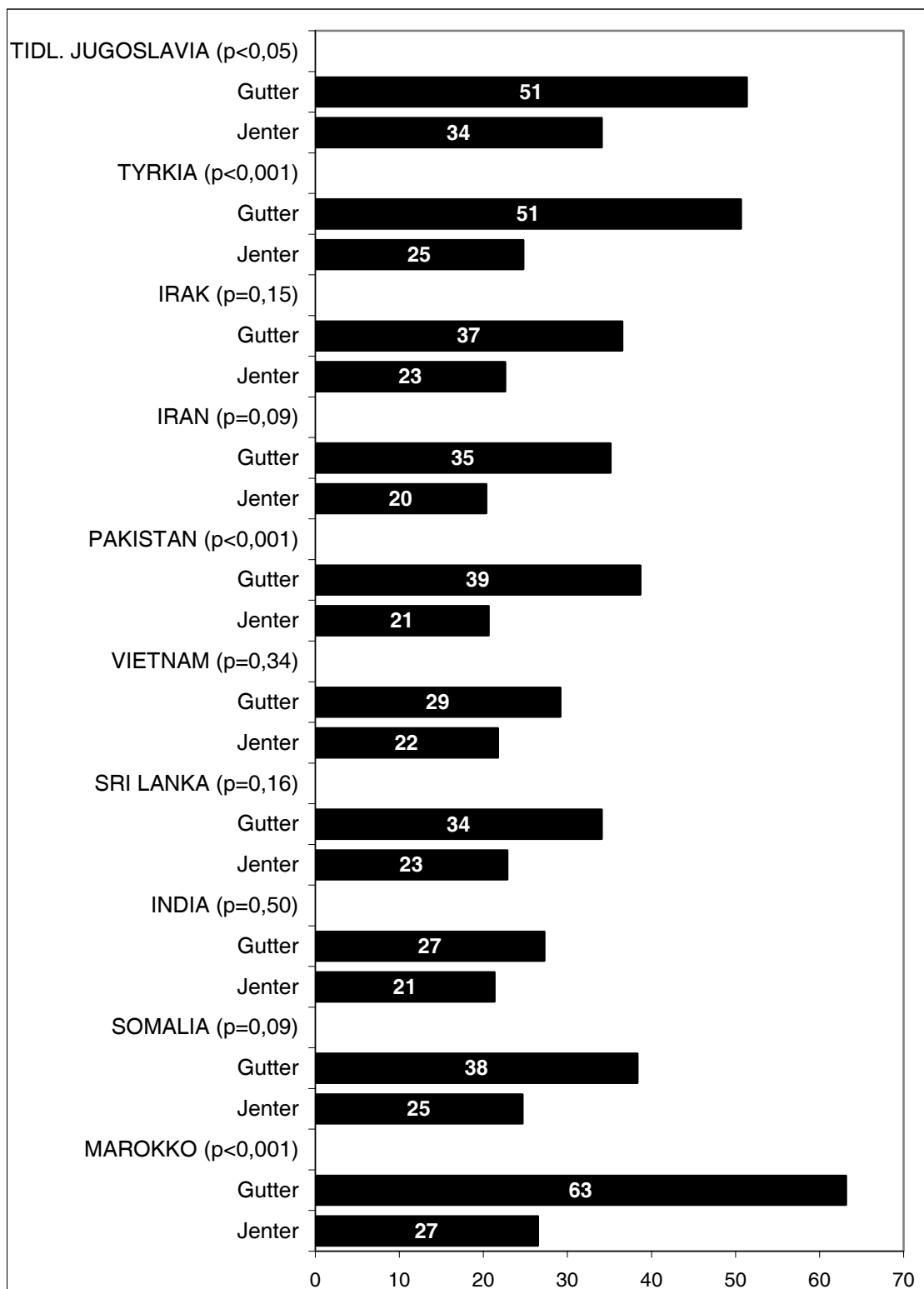
Det går for langt i denne sammenheng å gi en fyldig beskrivelse av hvordan de ulike nasjonalitetsgruppene som trekkes fram i denne rapporten kan tenkes å tilpasse seg trenings- og idrettsarenaen i Norge. Ambisjonen her begrenser seg til å gi et første bilde av variasjoner innad i minoritetsgruppa basert på foreldrenes opprinnelsesland. Siden kjønnsforskjeller står sentralt i forbindelse med fysiske aktiviteter, presenteres resultater både for jenter og gutter med ulik nasjonalitetsbakgrunn. En oversikt over treningsprofiler gjengis i figur 5.7 og nivå på treningsaktivitetene i figur 5.8. Når det gjelder nivå, har vi valgt å gjengi en noe lavere detaljeringsgrad på dette enn tidligere fordi antall enheter som prosentueringen er foretatt på er relativt lav i enkelte grupper.

Resultatene støtter langt på vei en hypotese om at nasjonalitetsbakgrunn har betydning for minoritetsungdoms treningsaktiviteter. Selv om det også blant jenter er forskjeller basert på nasjonalitet, er de tydeligste variasjonene å finne blant guttene. Tidligere Jugoslavia, Tyrkia og Marokko er de tre gruppene som skiller seg ut med høyt deltakelses- og aktivitetsnivå. I motsatt ende finner vi ungdom med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Irak, som skiller seg ut med lavest deltakelse. Om vi ser på medlemskap i idrettslag eller fysisk aktivitetsnivå er bildet i hovedsak identisk.

Figur 5.7 Prosentandel som er medlem i idrettslag blant minoritetsgutter og -jenter etter foreldrenes fødeland. (Signifikanstesting av kjønnsforskjeller innen nasjonalitetsgruppe)



Figur 5.8 Prosentandel med høyt eller svært høyt treningsaktivitetsnivå blant minoritetsgutter og -jenter etter foreldrenes fødeland. (Signifikanstesting av kjønnsforskjeller innen nasjonalitetsgruppe)



Blant jenter har opprinnelsesland mindre betydning, noe som særlig gjelder aktivitetsnivået på treninga. En gruppe skiller seg riktignok ut med både høy deltakelse i idrettslagene og med høyt treningsaktivitetsnivå. Dette gjelder jenter med foreldre fra tidligere Jugoslavia, som har tilnærmet like høy deltakelse som gutter med bakgrunn fra land som Pakistan, Irak og Vietnam. Ser vi bort fra disse jentene, er det bare mindre forskjeller mellom de andre nasjonalitetene i forhold til treningsaktivitetsnivå. Når det gjelder medlemskap er variasjonen noe større. Jenter med foreldre fra Marokko, Somalia, Tyrkia og Iran har høyere deltakelsesprosent enn jenter med foreldre fra Vietnam og Pakistan. I de to siste gruppene er det kun hver tiende jente som er medlem i idrettslag.

Det er ut fra denne oversikten vanskelig å spore noen enkle forklaringer på hvorfor disse mønstrene oppstår. En analyse av dette ville kreve mer ressurser enn det som ligger til grunn for denne rapporten. Ett forhold kan likevel være verdt å nevne knyttet til religion. Vi finner at islam har en dominerende status både i nasjonalitetsgrupper som er svært fysisk aktive og de som er minst fysisk aktive. Vi tenker her særlig på Pakistan og Marokko, hvor andelen som oppgir islam som sin religion er nesten 100 prosent. Et annet poeng er at det bare er små forskjeller i idrettsdeltakelse mellom ungdom med pakistansk og vietnamesisk bakgrunn, til tross for at religionen varierer betydelig mellom disse to gruppene. Blant de med vietnamesisk bakgrunn er det ingen som oppgir islam som sin religion. Av minoritetsgruppene som er presentert her, er det Vietnam den gruppa som flest tilkjenner seg kristendommen. Det er med andre ord ikke mulig å spore noen entydig islam-effekt i materialet som her er presentert.

5.5 Rasisme og utestenging

I spørreskjemaet finnes ingen direkte spørsmål som fanger opp diskriminering eller rasisme som mulig årsak til at minoritetsungdom ikke deltar i organisert idrett. For å tilnærme oss spørsmålet om rasisme og diskriminering som mulige utestengingsmekanismer, ble det inkludert spørsmål som skulle fange opp negative opplevelser som den enkelte har blitt utsatt for og som de subjektivt knytter til deres egen status som annerledes enn nordmenn og/eller som har med deres innvandringsbakgrunn å gjøre. Det er viktig å presisere at dette fanger opp generelle følelser av å være utestengt eller bli behandlet dårlig, og at det ikke fanger opp slike følelser spesifikt relatert til idrettsdeltakelse.

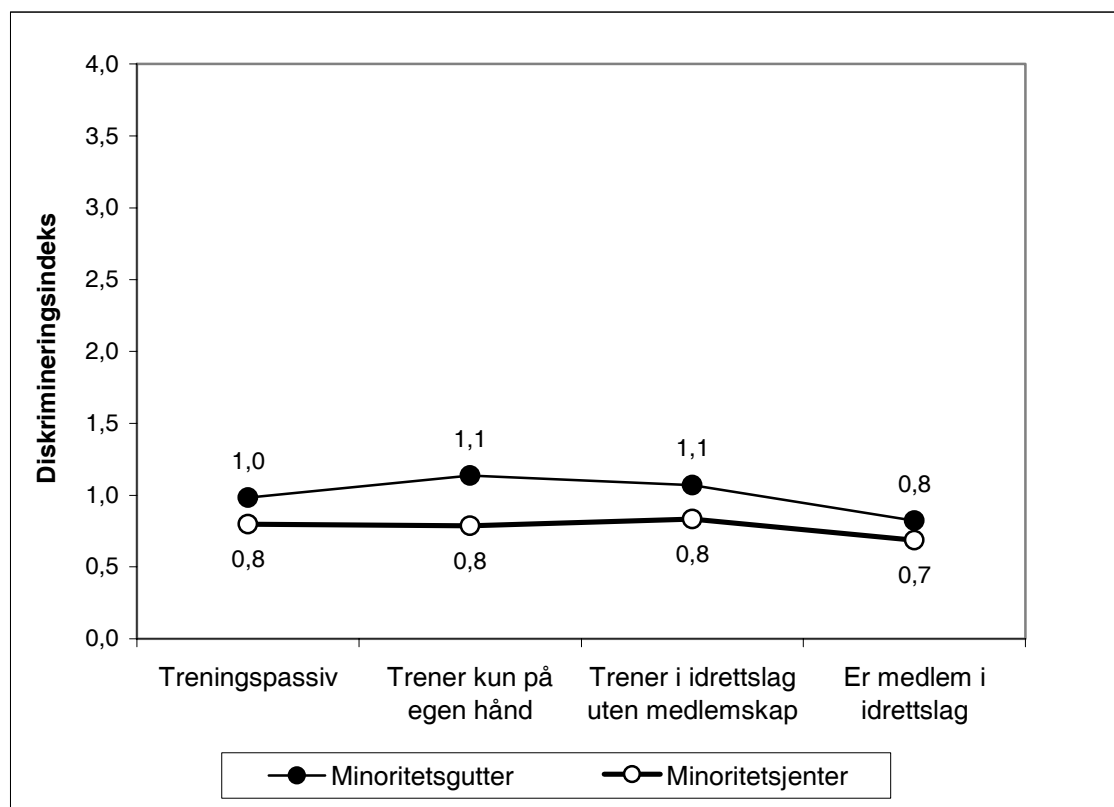
Tabell 5.8 viser at det er gjennomgående lav utbredelse av diskrimineringsopplevelser. Tyngdepunktet i fordelingen ligger mellom svaralternativene sjelden og aldri, men dette varierer med alvorlighetsgraden. Nesten 40 prosent vil av og til eller oftere «ikke føle seg akseptert av nordmenn» og hver tredje føler like ofte at «nordmenn har noe i mot meg». Betydelig færre føler seg ertet på grunn av sin innvandringsbakgrunn og bare noen få rapporterer at de ofte er blitt truet eller angrepet. Interessant nok er disse tallene nokså identiske med fordelingen fra Ung i Oslo 1996 (Øia 1998). Tendensen går likevel i positiv retning, i den forstand at det i 2006 er flere som krysser av for at disse forholdene aldri har vært tilfelle for dem. Det er likevel ikke særlig forskjeller når det gjelder andelen som svarer svært ofte eller ofte.

Tabell 5.8 Svar på spørsmål til minoritetsungdom om hvor ofte dette har hendt deg. Prosentfordelt. N=3 043

	Svært ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri	Totalt
Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn	6	8	23	32	30	100
Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg	5	7	20	32	36	100
Jeg har blitt ertet/fornærmet p.g.a. innvandrerbakgrunn	4	5	13	25	54	100
Jeg har blitt truet/angrepet p.g.a. innvandrerbakgrunn	3	1	3	10	83	100

Er det sammenheng mellom hvordan minoritetsungdom svarer på disse spørsmålene og deres treningsprofil? For å beskrive denne sammenhengen ble det konstruert et samlemål basert på disse fire spørsmålene. Samlemålet varierer fra null (svarer aldri på alle spørsmål) til fire (svarer svært ofte på alle spørsmål). Gjennomsnittet er på 0,92 og tilsvarer at den enkelte svarer «sjelden» på alle spørsmål. Figur 5.9 viser hvordan diskrimineringsopplevelsene varierer mellom ungdom med ulik treningsprofil. Blant gutter kan sammenhengen oppsummeres som nokså moderat. Dette innebærer at uansett om ungdommene er medlem i idrettslag eller ikke er opplevelsen av diskriminering og utestenging nokså lav. Den eneste gruppa som skiller seg ut med lavere grad av diskrimineringsopplevelser enn resten, er de av guttene som er medlem i idrettslag. Dette er i tråd med det en skulle forvente og som vi har beskrevet tidligere. Blant jenter er sammenhengen ikke statistisk signifikant. Det kan derfor ikke påvises noen sammenheng, selv om det også her er de som er medlem som skårer lavest på diskriminering.

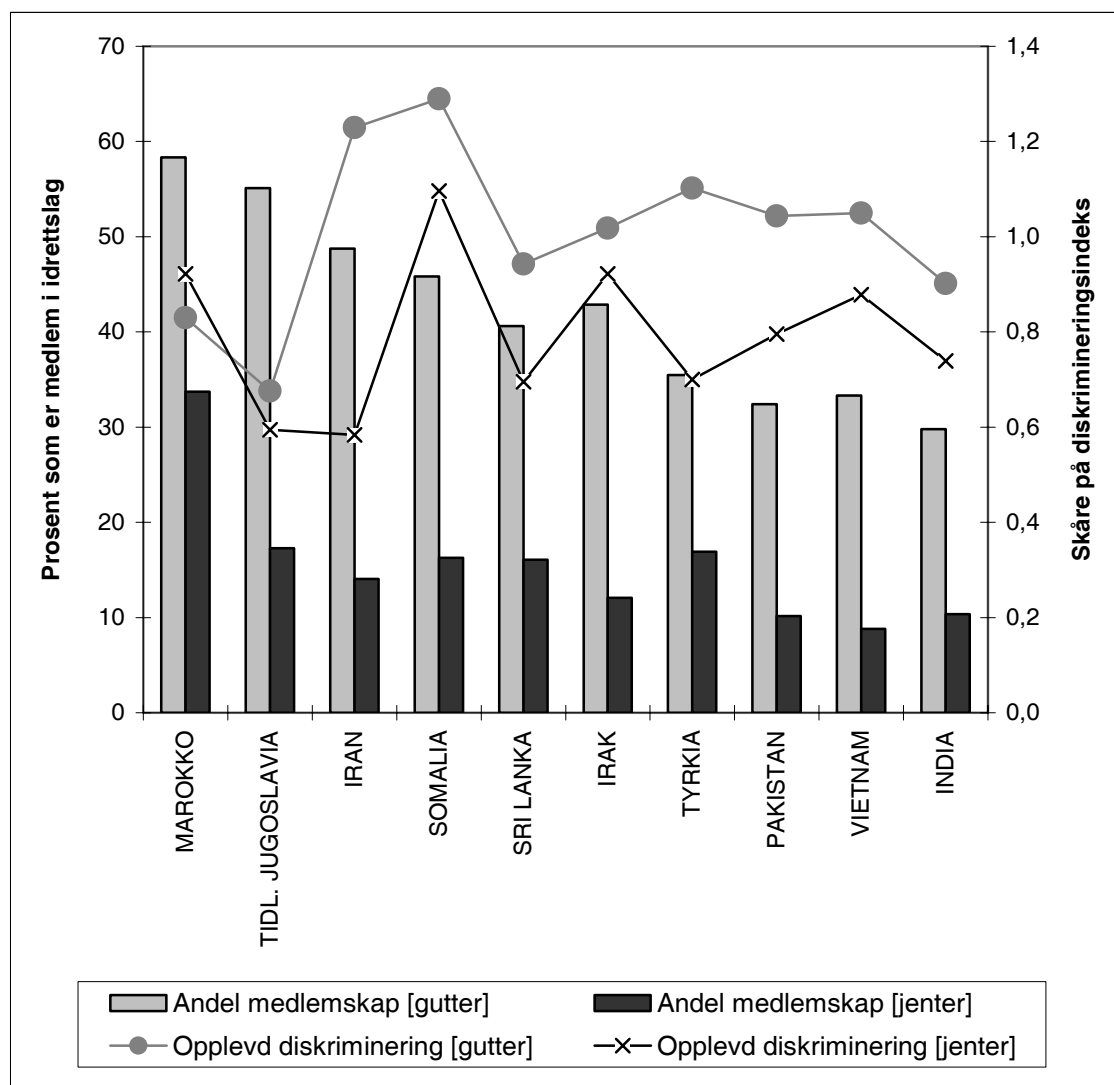
Figur 5.9 Opplevelse av diskriminering på grunn av innvandringsbakgrunn blant minoritetsungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter kjønn. Gjennomsnittsverdi på skala 0–4



Note: Statistisk signifikans: Minoritetsgutter: $F=8,8$, $p<0,0001$. Minoritetsjenter: $F=1,8$, $p=0,15$.

For å belyse spørsmålet om hva diskrimineringsopplevelser betyr for unge minoritetsungdommers deltakelse i den organiserte idretten, skal vi se på hvordan de negative opplevelsene varierer mellom ulike nasjonalitetsgrupper. I figur 5.10 (neste side) er nasjonalitetsgruppene sortert etter hvor mange som er med i idrettslagene. Innenfor hver nasjonalitetsgruppe og for gutter og jenter separat er det gjengitt hvilken skåre som gjennomsnittlig oppnås på diskrimineringsmålet. Dersom opplevelsen av å føle seg utenfor og direkte negative hendelser er en viktig forklaring på lavere idrettsdeltakelse, skulle en forvente at det på nasjonalitetsnivå også er en sammenheng mellom disse to forholdene.

Figur 5.10 Prosentandel som er medlem i idrettslag og skåre på diskrimineringsindeks i ulike nasjonalitetsgrupper. Kjønn



Analysene viser at det er ingen entydige sammenhenger mellom hvor mange som er medlem av idrettslag og grad av diskrimineringsopplevelser innenfor de ulike nasjonalitetsgruppene. Bildet er imidlertid noe forskjellig for gutter og jenter. Når det gjelder guttene, har på den ene siden somaliske gutter størst grad av negative diskrimineringsopplevelser, samtidig som disse guttene er overrepresentert blant minoritetsguttene som er medlem av idrettslag. Kombinasjonen av nokså høy idrettsdeltakelse og høy grad av diskrimineringsopplevelser finnes også blant iranske gutter. På den annen side er det lavest diskrimineringsnivå i de to nasjonalitetsgruppene som skiller seg ut med høyest idrettsdeltakelse. Blant de seks nasjonalitetsgruppene med lavest idrettsdeltakelse er det bare mindre variasjoner i opplevelsen av diskriminering, til tross for at andelen som er medlem i idrettslag varierer med opptil 13 prosentpoeng.

Blant jenter er mønsteret enda mer utydelig. Lavest diskrimineringsgrad finnes blant jenter med bakgrunn fra tidligere Jugoslavia og fra Iran. Disse har en idrettsdeltakelse som er omtrent på nivået med minoritetsjenter generelt. Høyest grad av diskriminering finnes blant somaliske jenter, som også har en idrettsdeltakelse på nivå med det som er vanlig blant andre minoritetsjenter. Ser vi på minoritetsjentene med bakgrunn fra Marokko, skiller disse seg klart ut når det gjelder idrettsdeltakelse, men likevel er opplevelsen av diskriminering omtrent som andre minoritetsjenter.

5.6 Oppsummering

I likhet med flere norske og internasjonale studier viser Oslo-undersøkelsen at minoritetsungdom, det vil si unge med to utenlandsfødte foreldre, er underrepresentert som *medlemmer* i idrettslag. Halvparten av minoritetsungdommene har aldri vært med, en av fire har vært med tidligere og en av fire er med på undersøkelsestidspunktet. Blant majoritetsungdommene er halvparten med, en av fire har vært med tidligere og en av fire har aldri vært med. Frafallet blant de som har vært innom idretten er langt høyere blant minoritetsungdommene.

Ser vi på hvor mange som trener i idrettslag uten å være medlem, er derimot minoritetsungdom noe overrepresentert. Hvorvidt en finner forskjeller i treningsaktivitet mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom avhenger av hvilket mål en opererer med. Med et nokså bredspektret mål, som inkluderer dans, er minoritetsungdom å regne som mer aktive enn majoritetsungdom. Med et mål som mer direkte tapper treningsaktiviteter med intensitet er det tydeligere forskjeller i motsatt retning.

Det generelle bildet er at jenter er mindre idrettsaktive enn gutter. Blant minoritetsungdom er kjønnsforskjellene enda mer uttalte. Særlig når det gjelder medlemskap i idrettslagene er minoritetsjenter klart underrepresentert. På tidspunktet for undersøkelsen er kun 16 prosent av minoritetsjentene med i organisert idrett og 64 prosent har aldri vært med. Kontrasten er stor til minoritetsguttene, hvor 42 prosent er med i idrettslag og en av tre aldri har vært med.

Foreldrenes opprinnelsesland har betydning for hvorvidt minoritetsungdom driver med trening eller ikke. Særlig gjelder dette blant guttene. Andelen som er medlem i idrettslag varierer fra nesten seks av ti blant gutter

med foreldre fra tidligere Jugoslavia eller Marokko til omlag en av tre blant de med foreldre fra Pakistan eller Vietnam.

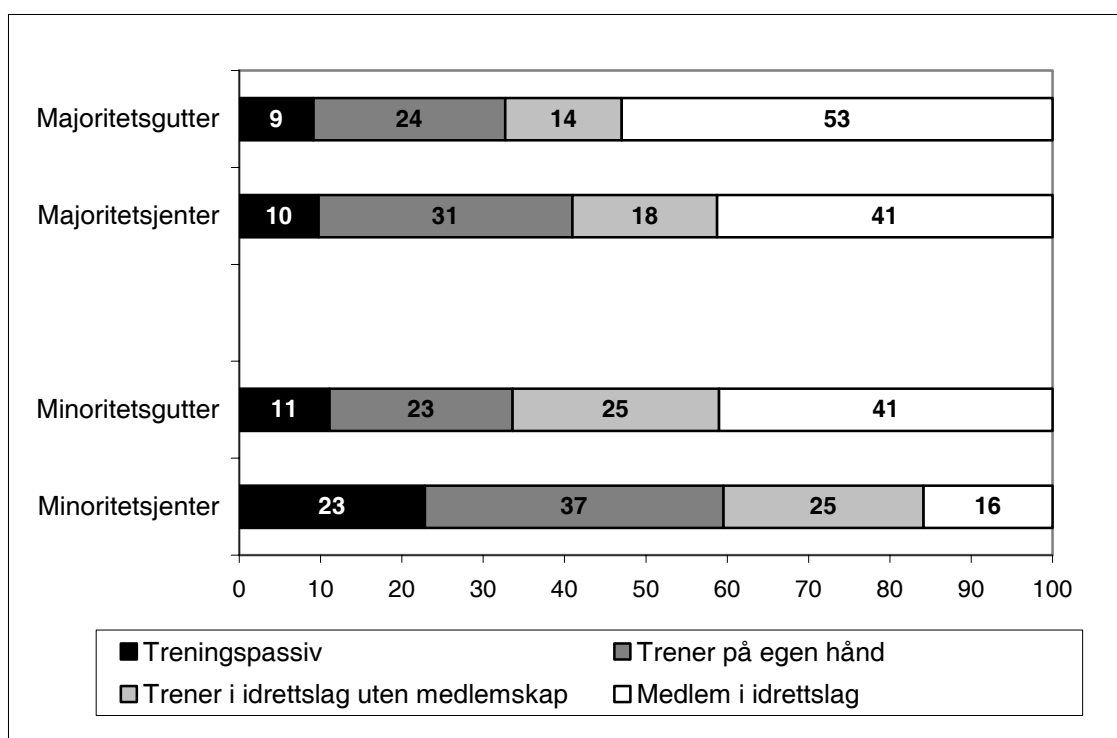
Sammenliknet med undersøkelsen fra 1996, har det ikke skjedd noen endringer av betydning i minoritetsungdommenes idrettsdeltakelse. Dette gjelder verken for andelen som er medlem av idrettslagene eller for nivået på treningsaktivitetene. Resultatet innebærer at den generelle økningen i idrettsdeltakelse fra 1996 til 2006 utelukkende kan tilskrives endringer i majoritetsungdommenes aktivitetsmønster.

Forskjellen mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom når det gjelder motiver for å drive med idrett og for være med i den organiserte idretten, er langt mindre enn forventet. Hovedsakelig oppgir minoritetsungdom som er med i idrettslagene de samme grunnene til å være med som majoritetsungdom, og minoritetsungdom som ikke trener oppgir stort sett de samme begrunnelsene som majoritetsungdom som ikke trener. Den eneste tydelige forskjellen er at minoritetsungdom oftere oppgir at de har sluttet med idrett for å kunne bruke mer tid på skolearbeid. Svært få minoritetsungdom oppgir foreldrene som en begrensende faktor.

6 Ulike forklaringer på betydningen av minoritetsstatus

Målet med dette kapittelet er å belyse relevansen av tre mulige forklaringer på hvorfor kjønn og minoritetsstatus har betydning for de unges treningsprofil. Hovedmønsteret som skal forklares er at majoritetsungdom oftere er medlem i organisert idrett og at minoritetsungdom oftere er treningspassive. Samtidig er det et kjønnsavhengig mønster, som krever separate analyser for gutter og jenter. Figuren under oppsummerer hovedresultatene vi skal forklare.

Figur 6.1 Treningsprofiler etter minoritetsbakgrunn og kjønn. Prosent



Blant guttene er det lite som skiller majoritet og minoritet i forhold til det å være treningspassiv. Skillelinjene primært går mellom de som er medlem i idrettslag og de som trener i idrettslag uten medlemskap. Blant jentene er forskjellene tydeligere langs flere dimensjoner. Flere av minoritetsjentene er helt treningspassive og når de trener, skjer dette oftere på egen hånd. Minoritetsjentene er betydelig underrepresentert blant medlemmene i idrettslag.

Vi har tidligere i kapittel to diskutert mulige forklaringer på de mønstrene som framkommer. Det vi omtalte som ressursforklaringen, religionsforklaringen og kulturforklaringen vil bli testet ut gjennom empirisk analyse. Det er verdt å understreke at forklaringene ikke nødvendigvis er konkurrerende. Tvert imot er det fullt mulig at flere av disse kan virke samtidig og forsterke hverandre. Ambisjonen er å utmeisle hvilke forklaringer som synes å være de mest robuste og hvilke som eventuelt ikke bidrar i særlig grad til å forklare forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom.

På grunn av noen metodiske utfordringer vil vi ikke gå videre på diskrimineringsforklaringen i dette kapittelet. Analysene her forutsetter at vi har sammenliknbar informasjon både om minoritet og majoritet. Siden diskriminering kun er målt i minoritetsgruppa, utelukker dette en direkte sammenlikning av majoritet og minoritet. Dessuten antydde analysene fra forrige kapittel at diskriminering sannsynligvis ikke er en sentral forklaring. Siden de instrumentene vi har til rådighet ikke nødvendigvis fanger opp diskriminering i idretten, kan en likevel ikke utelukke at slike utestengningsmekanismer er virksomme.

Før analysene presenteres følger en kort oppsummering av argumentene som legges til grunn i de ulike i forklaringene og hvilke sider av de unges treningsprofil disse antas å ha betydning for. Ressursforklaringen argumenterer for viktigheten av å trekke inn de unges sosiale bakgrunn for å forstå forskjeller i fysiske aktiviteter mellom majoritet og minoritet. Argumentet som ligger til grunn er at mulighetene for å delta i idrettsaktiviteter, og da særlig som medlem av idrettslagene, ofte krever kulturelle og/eller økonomiske ressurser som ungdom har ulik tilgang til i familiene de vokser opp i. Siden minoritetsfamiliene gjennomgående har færre av disse ressursene, vil vi forvente at når minoritetsungdom sammenliknes med majoritetsungdom med tilsvarende familieressurser, vil ikke forskjellene i rekruttering til idrettslagene lenger være tilstede, eller de vil være betydelig mindre enn det som er tilfelle når minoritets- og majoritetsungdom sammenliknes uten å trekke inn slike forhold. Ressursforklaringen gir i seg selv ikke noe grunnlag for å forstå kjønnsbaserte forskjeller og det er heller ikke grunnlag ut fra denne teorien å finne argumenter for at det skal være forskjeller i treningsaktivitet generelt.

Religionsforklaringen legger vekt på at minoritetsungdom oftere er religiøse og at deres religiøse tilknytning virker begrensende i forhold til fysiske aktiviteter generelt. Det er særlig Islam som har vært fokusert. Siden

denne begrensningen antas å være særlig utslagsgivende for minoritetsjenter, vil dette være en potensiell forklaring for å forstå hvorfor denne gruppa har særlig lav deltakelse i idrett.

Kulturforklaringen bygger på ideen om at de unge har begrenset fritid og vanligvis må foreta noen prioriteringer om hva de vil eller kan bruke fritida si til. Innenfor et slikt perspektiv argumenteres det for at idrettsdeltakelse og trening står i et konkurrerende forhold til andre fritidsaktiviteter. Det vi i denne sammenhengen ønsker å fokusere er den typen aktiviteter som befinner seg innenfor hjemmesfæren. Generelt vil vi anta at ungdom som satser på skolen og bruker mye tid på lekser vil ha mindre tid til trening og da særlig slik dette foregår innenfor organisert idrett. Videre vil vi anta at ungdom som bruker mye tid ved PC-en kan ha mindre interesse for eller tid til å drive med idrett. Et tredje forhold er at fritidsaktiviteter som involverer familien i ulik grad kan virke begrensende for de unges muligheter eller interesse for fysiske aktiviteter. Fra tidligere studier vet vi at minoritetsungdom generelt, og særlig minoritetsjentene, er mer familieorienterte og de bruker mer tid på lekser enn det som er tilfelle for majoritetsungdom. Hvis dette fortsatt er tilfelle, vil dette kunne bidra til å forklare minoritetsungdoms lavere deltakelse i fysiske aktiviteter, og da særlig minoritetsjentenes nivå.

Analysen vil bli gjennomført i flere trinn. Det første trinnet er å undersøke hvorvidt minoritets- og majoritetsungdom skiller seg fra hverandre når det gjelder sosial bakgrunn, religiøsitet og fritidsmønster. Det antas at det er markante forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom på alle disse områdene og at særlig forskjeller i fritidsaktiviteter er betinget av kjønn.

For det andre vil vi undersøke sammenhengen mellom treningsprofil på den ene siden og sosial bakgrunn, religiøsitet og fritidsmønster på den andre. Dette vil bli gjort gjennom å analysere hva som kjennetegner ungdom med ulik treningsprofil. Hypotesen er at treningspassive ungdom oftere har lavere klassebakgrunn enn andre, vi antar at de oftere er religiøse og at de oftere enn andre driver med hjemmeorienterte fritidsaktiviteter, som data, lekser og aktiviteter sammen med foreldre og søsken. Motsatt antar vi at de som er medlem av idrettslagene oftere har foreldre med høyere klasseposisjon, sjeldnere er religiøse og sjeldnere involverer seg i inneaktiviteter og aktiviteter med foreldrene. Disse sammenhengene undersøkes innad i fire grupper av ungdom; jenter og gutter med innvandrerforeldre og jenter og gutter fra majoritetsbefolkningen. På denne måten får vi både fram de generelle

sammenhengene og om de gjelder både for majoritetsgutter og -jenter og for minoritetsgutter og -jenter. I disse innledende analysene (del 6.1) undersøker vi altså relevansen av de nevnte variablene. Dette er relativt plasskrevende og omfattende analyser. Lesere som ikke er interessert i de grundige redegjøringene kan hoppe over delkapittel 6.1. I del 6.2 vil vi gjennomføre en samlet analyse, hvor formålet er å undersøke hvorvidt ressursforklaringen, religionsforklaringen og kulturforklaringen har relevans for å forstå sentrale forskjeller i treningsprofil etter kjønn og innvandrerbakgrunn.

6.1 Hva kjennetegner ungdom med ulik treningsprofil?

6.1.1 Kulturelle og økonomiske ressurser i familien

Økonomiske ressurser

Å vokse opp i familier med god råd gjør at handlingsrommet av fritidsaktiviteter er videre enn det som er tilfellet for de som vokser opp med svak familieøkonomi. Siden trening krever en del utstyr vil familiens økonomiske situasjon være en av flere betingelser for å drive med idrett. Riktignok vil det ikke koste spesielt mye å ta seg en løpetur i ny og ne eller å spille fotball på løkka sammen med vennegjengen. Derfor er det ikke særskilte grunner til å anta at det er økonomiske forhold som skiller de som trener på egen hånd og de treningspassive. I den grad økonomiske ressurser har betydning for idrettsdeltakelse, kan en anta at dette særlig gjelder for det å være medlem i idrettslagene. Inngangsbilletten i organisert idrett er kontingenten, som kan koste relativt mye. Treningsavgift, og lisens dersom en deltar i konkurranser, koster også. Dessuten vil kravene til utstyret ofte være større i idrettslagene sammenliknet med trening på mer privat basis. I tillegg fører medlemskap gjerne til deltakelse i konkurranser og turneringer, som vanligvis forutsetter at foreldrene har økonomi til å dekke dette.

Når en skal kartlegge familiens økonomiske forhold gjennom å spørre ungdom, er de unges kunnskaper om familiens inntektsforhold en utfordring. Vi har gått ut fra at de fleste ungdommer ikke har særlig god oversikt over hva foreldrene tjener og hvilken formue de rår over. Vi må derfor basere oss på indirekte mål på familieøkonomi. En av de viktigste enkeltfaktorer som påvirker familiens økonomiske totale situasjon er om foreldrene er i jobb eller ikke. I spørreundersøkelsen ble ungdommene først spurt om far og mor var i arbeid på undersøkelsestidspunktet. De kunne skille mellom heltid,

deltid og ulike svaralternativer som indikerer posisjoner utenfor arbeidsmarkedet, det vil si trygdet, arbeidsledig, hjemmeværende og student. I analysene benyttes opplysninger om begge foreldres arbeidsmarkedsdeltakelse. På dette området er det betydelige forskjeller mellom majoriteten og minoriteten. Mens bare tre prosent av majoritetsungdommene har to foreldre utenfor arbeidsmarkedet, gjelder dette så mange som 22 prosent av minoritetsungdommene. Motsatt har to av tre majoritetsungdom to foreldre i full jobb, mot 28 prosent av minoritetsungdommene.

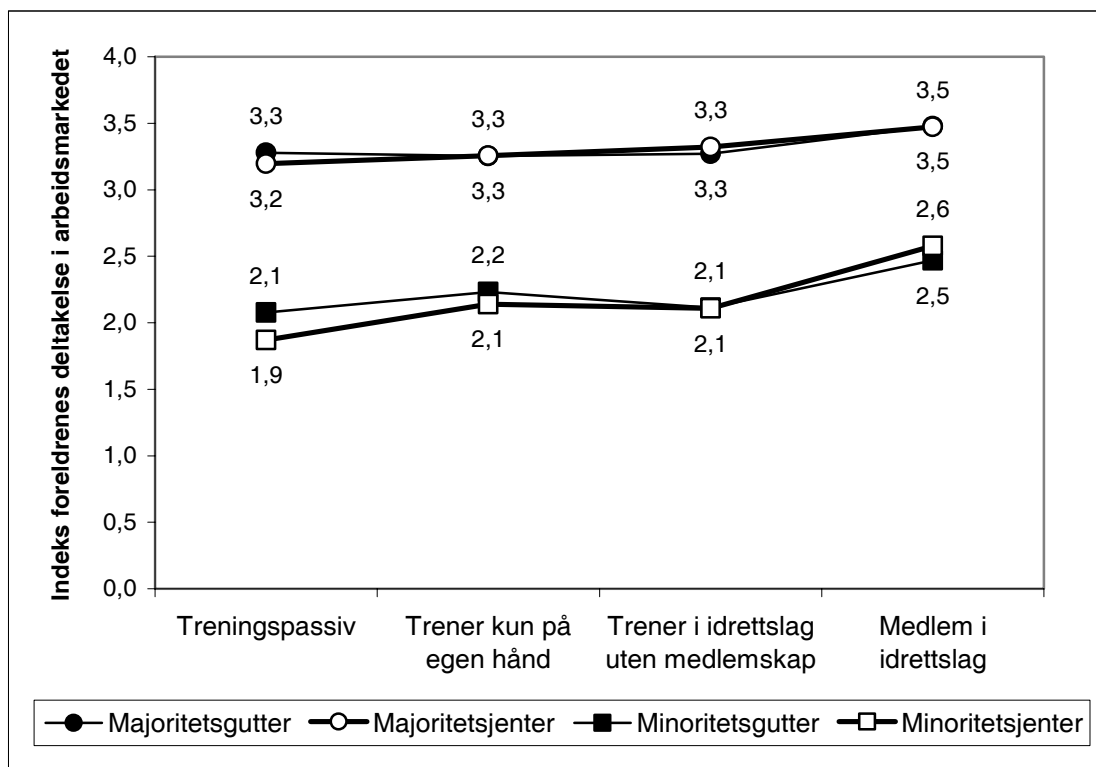
Ut fra om foreldrene jobber heltid, deltid eller ikke er i jobb er det laget en indeks som varierer mellom null og fire (se boks 6.1). Skåren null på indikatoren innebærer at ingen av foreldrene er i arbeid og fire at begge foreldrene jobber heltid.

Boks 6.1 Operasjonalisering: Foreldrenes deltakelse i arbeidsmarkedet

Foreldrenes deltakelse i arbeidsmarkedet er en sumskåre basert på to variabler: fars arbeidsmarkedsdeltakelse og mors arbeidsmarkedsdeltakelse. Heltidsarbeid gir to poeng, deltidsarbeid gir ett poeng, uføretrygd, arbeidsledighet, hjemmeværende og student gir 0 poeng. Skalaen går fra 0 til 4
Gjennomsnittet på skalaen er 3,02 og standardavviket 1,3.

Figur 6.2 viser at det er sammenhenger mellom foreldrenes deltakelse i arbeidsmarkedet og de unges treningsprofil. Først og fremst skiller de treningspassive og de som er medlem av idretten seg tydeligst ut. Det er ingen systematiske forskjeller mellom de som kun trener på egen hånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap. Figuren viser tilsynelatende nokså liten variasjon blant majoritetsungdommene. Dette skyldes at de aller fleste har foreldre som er godt integrert på arbeidsmarkedet – uansett treningsprofil. Likevel er det for både gutter og jenter nokså klare skiller mellom de som er medlem i idrettslag og andre ungdommer. For eksempel er det omtrent tre ganger så mange blant de treningspassive som har foreldre utenfor arbeidsmarkedet. Blant minoritetsungdommene er skillelinjene tydeligere, og da spesielt for jentene.

Figur 6.2 Foreldrenes deltakelse i arbeidsmarkedet blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittsverdi på arbeidsmarkedsindeks [skala 0-4]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=14,6$, $p<0,001$. Majoritetsjenter: $F=15,8$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=5,2$, $p<0,001$. Minoritetsjenter: $F=10,3$, $p<0,0001$.

Siden det store flertallet av ungdommenes foreldre har fast tilknytning til arbeidslivet får vi ikke fram de økonomiske variasjoner som finnes innenfor denne gruppa. Vi har tilnærmet oss spørsmålet om familiens økonomiske situasjon på en annen måte gjennom å spørre om ungdommene har en del ting som vanligvis er betinget av økonomiske forhold. I spørreskjemaet handlet dette om familien har bil (eventuelt hvor mange), om barna har eget soverom og hvor mange ganger familien har reist på ferie sammen i løpet av det siste året. Basert på disse tre spørsmålene er det konstruert et samlemål, som vi oppfatter som en «indikator på familieøkonomi».

Samlemålet varierer fra null til seks, hvor null indikerer at familien ikke har noen av tingene som er nevnt. Seks poeng innebærer at familien har flere biler, barna har eget soverom og at familien har vært på flere feriereiser i løpet av det siste året. Majoritetsungdommene er sterkt overrepresentert blant de som rapporterer om flest av disse ressursene. Mens 42 prosent av majoritetsungdommene skårer aller høyest på denne indeksen, gjelder dette 14 prosent av minoritetsungdommene. Det er verdt å merke seg at selv om denne måten å måle økonomiske ressurser i familien på må sies å være svært grov, framkommer

det likevel forskjeller mellom grupper som er i tråd med andre studier hvor det er brukt andre og mer direkte mål på økonomiske ressurser (Østby 2004).

Boks 6.2 Operasjonalisering: indikator på familieøkonomi

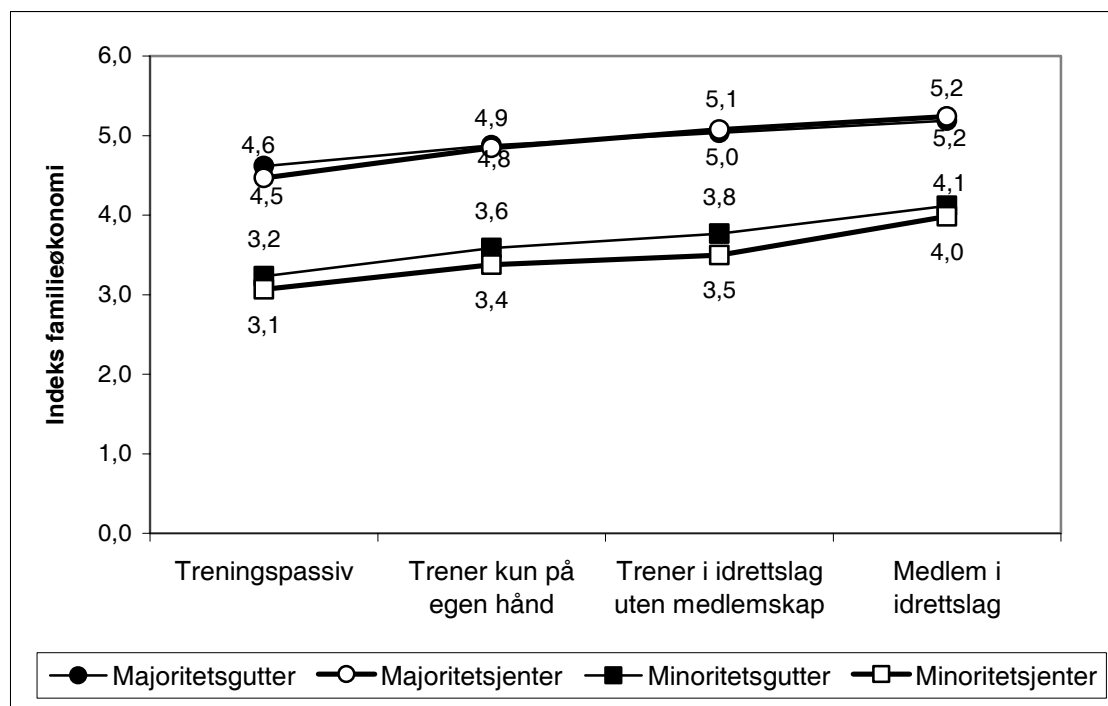
Indikator på familieøkonomi er en sumskåre basert på tre variabler: antall biler i hjemmet, antall feriereiser siste år og om barna har eget soverom. 0 biler gir 0 poeng, en bil gir ett poeng og 2 biler eller flere gir 2 poeng. Eget soverom gir 2 poeng, ikke eget soverom gir 0 poeng. Ingen feriereiser gir 0 poeng, en feriereise gir ett poeng, to eller flere reiser gir 2 poeng.

Skalaen går fra 0 til 6

Gjennomsnittet på skalaen er 3,08 og standardavviket 1,0.

Figur 6.3 viser at indikatoren på familieøkonomi er klart utslagsgivende for de unges måte å organisere treningsvirksomheten sin på. Igjen går de tydeligste skillelinjene mellom de treningspassive og medlemmene av idrettslag. Generelt har omtrent dobbelt så stor andel av medlemmene foreldre med meget god økonomi sammenliknet med de treningspassive. Motsatt er det to til tre ganger så mange av de treningspassive som har foreldre med svak økonomi. De som trener på egen hånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap plasserer seg midt imellom disse to ytterpunktene. Det er bare mindre forskjeller mellom disse to gruppene også når det gjelder familieøkonomi.

Figur 6.3 Indikator på familieøkonomi blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittsverdi på familieøkonomi [skala 0-6]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=33,7$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=66,3$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=13,5$, $p<0,0001$. Minoritetsjenter: $F=15,3$, $p<0,0001$.

Betydningen av familieøkonomi gjelder uansett om ungdommene tilhører majoriteten eller minoriteten og uansett kjønn. Sammenhengen er mer eller mindre den samme i alle de fire gruppene som sammenliknes, selv om det er en svak tendens til at familieøkonomi er en viktigere faktor for jenters treningsprofil.

Kulturelle ressurser: Foreldrenes utdanningsnivå og bøker i hjemmet

Foreldrenes utdanningsnivå er en annen type ressurs, som en kan anta å påvirke hvorvidt de unge er med i idretten eller ikke. I *Ung i Oslo 2006* ble dette kartlagt gjennom spørsmål til de unge om fars og mors høyeste utdanningsnivå. De ble bedt om å krysse av blant følgende kategorier: universitets- og høyskole, videregående (gymnas/allmennfag eller yrkesskole/yrkesfag), ungdomskole og mindre enn ungdomskole. I tillegg fikk de oppgitt en svarkategori for vet ikke. Målet på foreldrenes utdanningsnivå som brukes her legger til grunn opplysninger om begge foreldrenes utdanningsnivå. Det er nokså store forskjeller mellom minoritets- og majoritetsfamiliene på dette punktet. Mens 15 prosent av minoritetsungdommene har to høyt utdannede foreldre, gjelder dette så mange som 41 prosent av majoritetsungdommene. Og det er betydelig flere av minoritetsungdommene som har foreldre med grunnskole som høyeste utdanning. Det er verdt å understreke at en god del av de unge enten ikke har villet svare på disse spørsmålene eller at de ikke vet hva slags utdanning foreldrene har. 28 prosent av minoritetsungdommene har av ulike grunner ikke oppgitt foreldrenes utdanningsnivå. Dette gjelder 11 prosent av majoritetsungdommene. I analysene av utdanningsnivå er disse holdt utenfor.

Det er nokså tydelig sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og de unges treningsprofil. Blant de som er medlem i idrettslagene har to av tre foreldre med høyere utdanning, mens dette gjelder omlag 40 prosent av de treningspassive. Det er imidlertid ingen forskjeller i utdanningsnivå mellom de som kun trener på egenhånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap.

Ut fra svarene til de unge er det konstruert et samlemål på utdanningsressurser i familien (se boks 6.3). Denne varierer fra 0 der hvor begge foreldrene har maksimalt grunnskole som sin høyeste utdanning til 4 hvor begge foreldre har høyere utdanning fra universitet eller høyskole.

Boks 6.3 Operasjonalisering: Foreldrenes utdanningsnivå

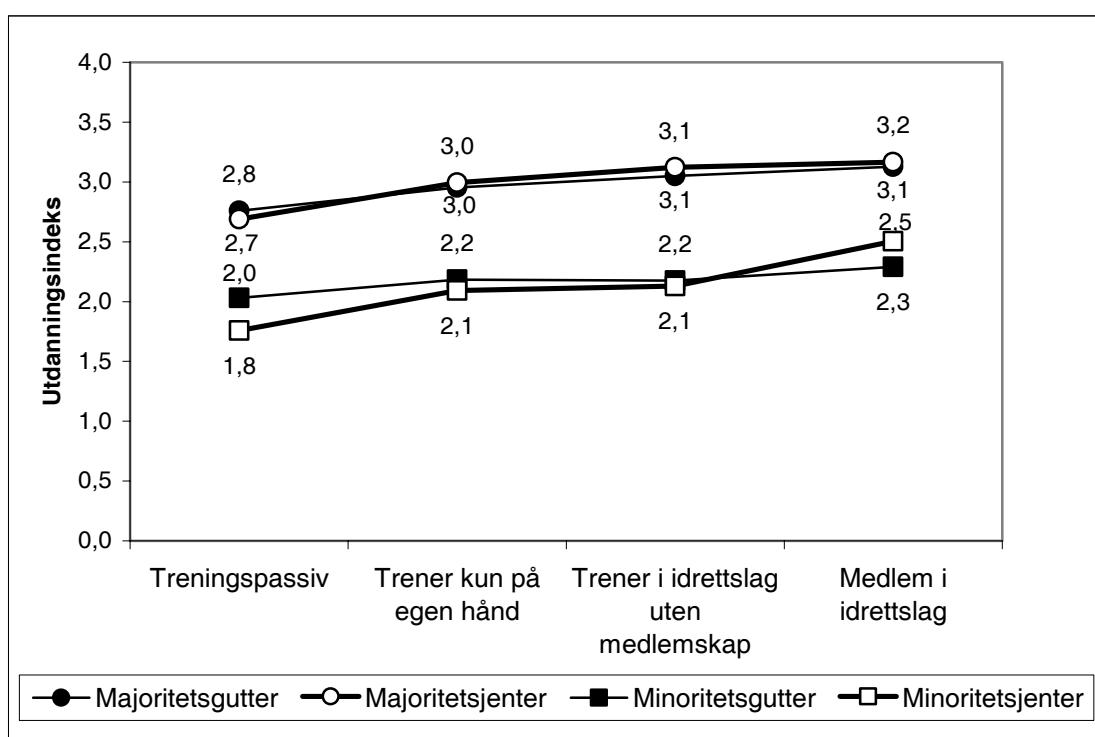
Foreldrenes utdanningsnivå er basert på fars og mors høyeste utdanningsnivå. 0 poeng tilsvarer at begge foreldrene maksimalt har grunnskole som sin høyeste utdanning, 1 poeng der en av foreldrene har videregående skole, 2 poeng der begge foreldrene har videregående skole, 3 poeng der den ene av foreldrene har utdanning fra høyskole eller universitet og 4 poeng der begge foreldrene har høyere utdanning.

Skalaen går fra 0 til 4

Gjennomsnittet på skalaen er 2,39 og standardavviket 1,5.

Figur 6.4 viser sammenhengen mellom treningsprofil og foreldrenes utdanningsnivå for de fire ungdomsgruppene vi er interessert i her, nemlig majoritetsgutter og -jenter og minoritetsgutter og -jenter. Tendensen til at det med økende organiseringsgrad rundt treningsaktivitetene følger økt utdanningsnivå gjelder for alle gruppene med unntak av minoritetsguttene. For minoritetsguttene er det ingen statistisk signifikant sammenheng. Dette betyr at foreldrenes utdanningsnivå har en del å si for minoritetsjentenes treningsprofil, men ikke for minoritetsguttene.

Figur 6.4 Foreldres utdanningsnivå blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittsverdi på utdanningsindeks [skala 0-4]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=12,4$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=20,1$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=1,0$, $p=0,44$. Minoritetsjenter: $F=10,2$, $p<0,0001$.

Et annet mål på kulturelle ressurser i hjemmet er bøker i hjemmet. De unge ble bedt om å angi omtrent hvor mange bøker de tror det finnes i hjemmet

der de bor. Som hjelp til å besvare spørsmålet ble det oppgitt at en meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker. Fordelingen viser at det i Oslo er stor variasjon i bokrikdommen i hjemmene. 7 av 10 minoritetsungdommer oppgir *færre* enn 100 bøker hjemme. Blant majoritetsungdommene tror bortimot 8 av 10 at de har *flere* enn 100 bøker hjemme. Ut fra svarene er det konstruert en skala som varierer fra 0 til 3, hvor 0 innebærer færre enn 20 bøker og 3 poeng flere enn 500 bøker.

Det er selvfølgelig ikke slik at en tenker seg at bøkene i seg selv har noe å si for treningsvaner eller idrettslagsmedlemskap. Mengden av bøker i hjemmet kan i stedet tenkes som en nokså grov indikator på det Bourdieu (1984) kaller kulturell kapital. Operasjonaliseringen har i andre undersøkelser vist seg som en god indikator på kulturelle ressurser i hjemmet (Strandbu og Skogen 2000, Krange og Pedersen 2001). Nasjonale undersøkelser viser også at desto flere bøker som finnes i hjemmet, desto større er tendensen til å være medlem av idrettslag (Krange og Strandbu 2004). Mindre kunnskap finnes om hva slike kulturelle ressurser har å si for det å være idrettspassiv, å trene på egen hånd eller å være deltaker i idrettslagene uten å være medlem. Det er heller ikke studert hva dette har å si for minoritetsungdommene. En åpenbar innvending mot å bruke antall bøker i hjemmet som mål når innvandrerbefolkningen studeres, er at bokhyller fylles opp over lang tid og at tunge bøker ikke er noe som prioriteres i flyttelasset. Manglende tilgang på bøker på morsmålet er et annet forhold av betydning. Vi skulle kanskje derfor forvente at dette målet skulle ha større betydning i majoritetsbefolkningen, enn i minoritetsbefolkningen. En studie av Oslo-ungdoms friluftslivsvaner viste at sammenhengen mellom bøker i hjemmet og turer i skog og mark var litt sterkere i majoritetsbefolkningen, men at dette målet på kulturell kapital også hadde betydning for innvandrerungdoms friluftslivsvaner. Jo flere bøker som finnes i hjemmet, jo flere av ungdommene hadde drevet med friluftsliv den siste måneden (Strandbu 2000).

Boks 6.4 Operasjonalisering: Bokressurser i hjemmet

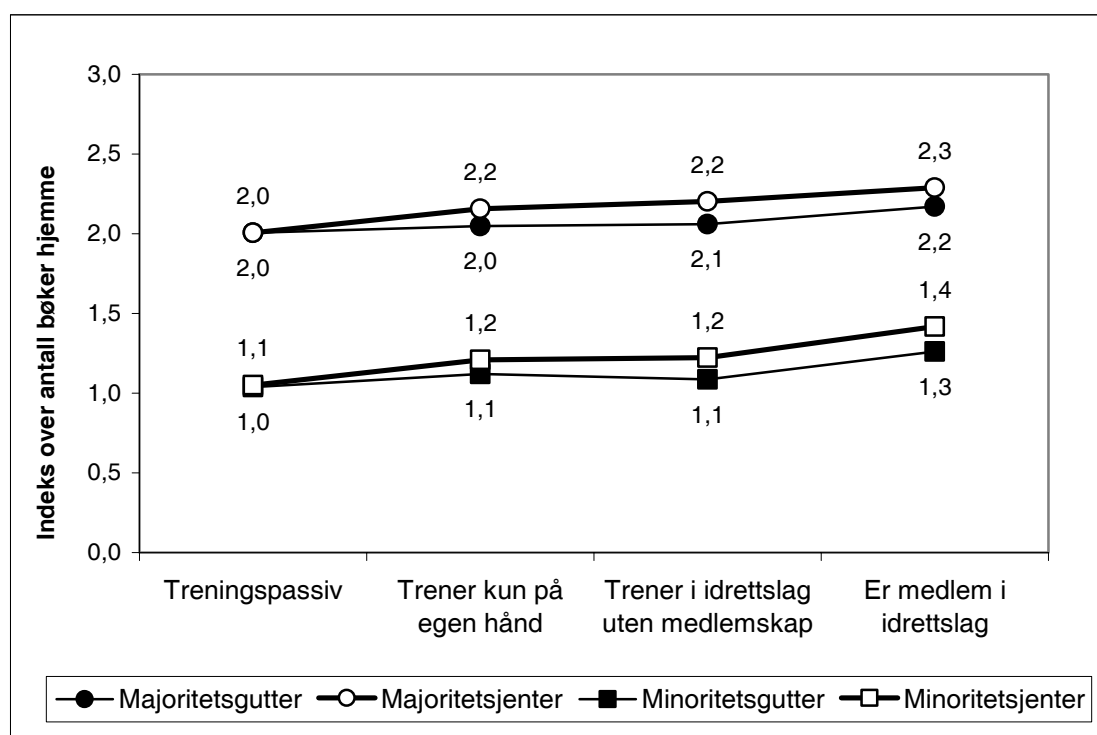
Bokressurser i hjemmet er basert på spørsmål om hvor mange bøker de unge antar at det finnes i hjemmet der de bor. 0 poeng tilsvarer færre enn 20 bøker, 1 poeng 20–100 bøker, 2 poeng 100–500 bøker og 3 poeng mer enn 500 bøker.

Skalaen går fra 0 til 3

Gjennomsnittet på skalaen er 1,87 og standardavviket 1,0.

Figur 6.5 viser gjennomsnittsverdien på målet for bokressurser i hjemmet betinget av hvilken treningsprofil de unge har. Det generelle mønsteret er at bøker i hjemmet har nokså begrenset betydning for hvordan de unge organiserer sine treningsaktiviteter. Det er riktignok en tendens i retning av at medlemmene av idrettslag vokser opp i familier med flere bøker enn andre og at de treningspassive har færrest bøker hjemme. Men forskjellene er heller ikke her spesielt store og det er bare marginale forskjeller mellom de som trener på egen hånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap. Generelt er det antydning til at antallet bøker i hjemmet betyr mer for jenters treningsprofil enn for gutters. Men forskjellene er ikke spesielt store og det er rimeligst å konkludere med at sammenhengen er mer eller mindre den samme i alle de fire undergrupper vi vier særlig oppmerksomhet her.

Figur 6.5 Bokressurser i hjemmet blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittsverdi på bokindeks [skala 0-3]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=6,7$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=13,4$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=3,3$, $p<0,05$. Minoritetsjenter: $F=7,0$, $p<0,0001$.

Oppsummert viser disse analysene at slik ressurser i hjemmet her har vært målt – ved hjelp av spørsmål om foreldres utdanning, bøker i hjemmet, foreldres arbeidsmarkedstilknytning og økonomisk situasjon – er det de to målene på økonomiske ressurser som har tydeligst betydning for treningsmønster.

6.1.2 Religion

Religionsforklaringen legger vekt på at minoritetsungdom oftere er religiøse og at denne religiøsiteten bidrar til å begrense deltakelsen i idrett. Siden dette er en begrensning som antas å være særlig utslagsgivende for minoritetsjenter, vil dette være potensiell forklaring for å forstå hvorfor denne gruppa har særlig lav deltakelse i idrett.

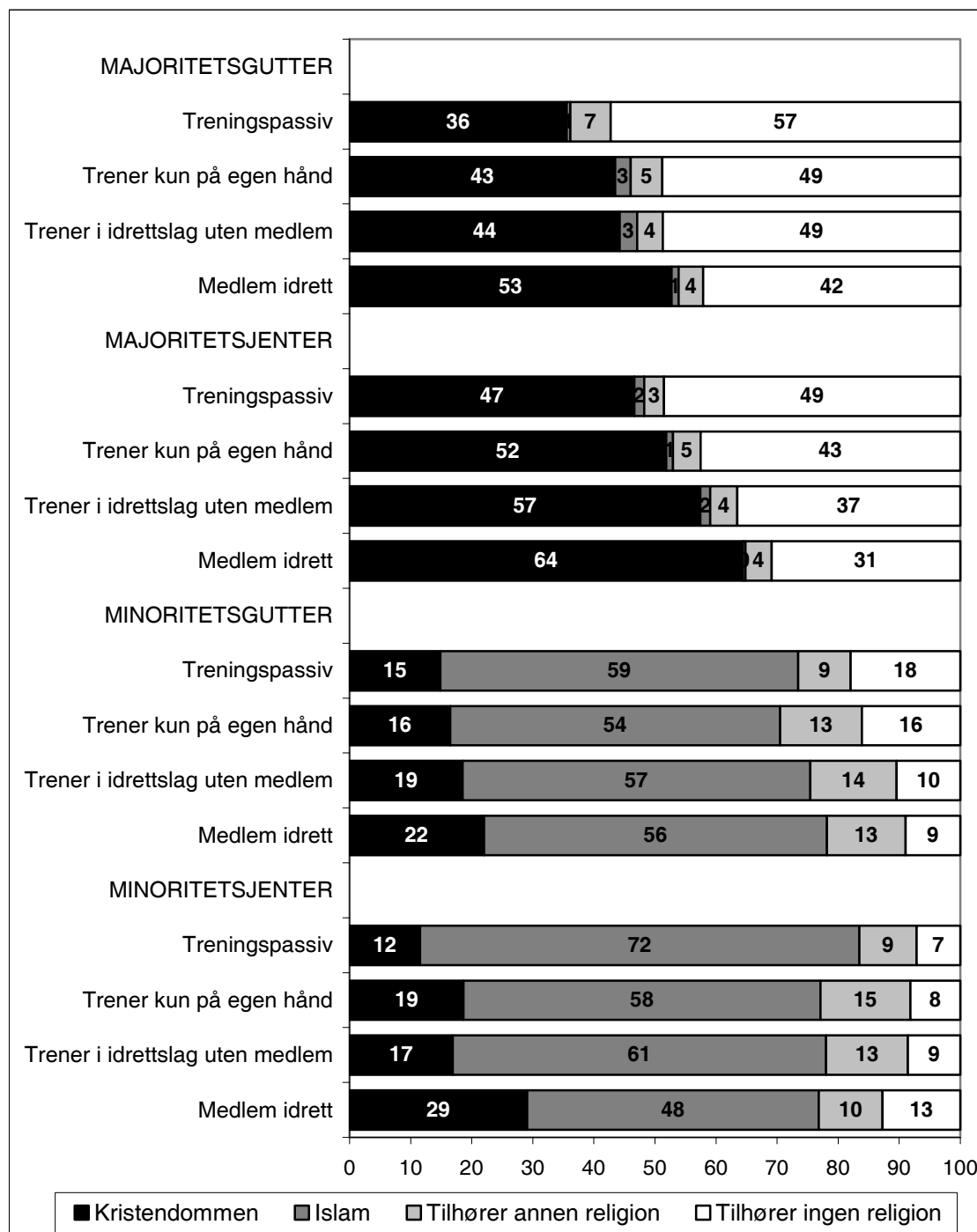
Tidligere studier har vist at minoritetsungdom i Oslo er langt mer religiøse enn majoriteten (Øia 1998). Spørsmålet er i hvilken grad religions-tilknytning- og tilhørighet er noe som begrenser de unges deltakelse i idretten. Hypotesen er at religiøs tilknytning virker begrensende i forhold til treningsaktiviteter generelt, og at dette særlig gjelder muslimsk tilknytning. I tråd med tidligere studier skulle en også forvente at dette i særlig grad legger begrensninger på minoritetsjentenes deltakelse.

For å måle hva slags religion den enkelte tilhører ble det spurt etter «hvilken religion eller trosretning tilhører du?». Ett av svaralternativene var «tilhører ingen religion». De som oppfatter at de tilhører en religion, ble bedt om å skrive ned hvilken. Her skilles det mellom de som oppgir ingen religion, kristendom, islam og andre religioner enn kristendommen og islam. Seks av ti minoritetsungdommer oppgir islam som sin religion og to av ti kristendommen. Om lag hver tiende oppfatter at de ikke tilhører noen religion. Dette er identisk med svarene i *Ung i Oslo 1996* (Øia 1998:139). Blant majoritetsungdommene er det omlag fire av ti som ikke tilhører noen religion og halvparten tilhører kristendommen. I forhold til *Ung i Oslo 1996* innebærer dette økning i andelen som ikke har noen religionstilknytning og nedgang i andelen som oppgir kristendommen som sin religion. Kjønnforskjellene i religionstilhørighet er marginale. Blant majoriteten er det noen flere jenter enn gutter som oppgir tilhørighet til kristendommen.

Figur 6.6 viser at det er klare sammenhenger mellom hvilken religion den enkelte tilhører og treningsprofilen de oppgir. To interessante forskjeller peker seg ut. Det første er at både blant majoritetsgutter og -jenter er de som tilkjenner kristendommen som sin religion overrepresentert blant medlemmene av idrettslag og samtidig underrepresentert blant de treningspassive. Dette gjelder også for minoritetsungdommene, men sammenhengen er mindre tydelig, særlig for minoritetsguttene. Det andre er at minoritetsjenter som er medlem av idrettslag i mindre grad enn andre minoritetsungdommer tilhører islam. Dette tyder på en særlig islam-effekt, slik vi har argumentert

for at vi kunne vente å finne. Sagt på en annen måte er det særlig muslimske jenter som er underrepresentert i idrettslag.

Figur 6.6 Religionstilhørighet blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Prosentfordelt



Note: Statistisk signifikans (df=9): Majoritetsgutter: $\chi^2=58,6$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $\chi^2=76,8$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $\chi^2=18,9$, $p<0,05$. Minoritetsjenter: $\chi^2=46,5$, $p<0,0001$.

Religionstilhørighet sier ikke nødvendigvis noe om religiøs praksis eller tro. For å fange opp hva slags betydning religionen har for de unge har vi brukt et

mål utviklet i den forrige Oslo-undersøkelsen (jf. Øia 1998: 144). Denne baserer seg på tre spørsmål. Det første handler om hvor sterk den enkelte er i sin tro. På en firedelt skala varierer svarene fra «jeg vet at det finnes en Gud» til «jeg tror ikke på noen Gud». Det andre spørsmålet handler om religionen betyr noe for hvordan de unge lever livet sitt i det daglige. Denne er også firedelt og ytterpunktene er «religionen har ingen betydning for hvordan jeg lever» og «svært viktig. Jeg legger stor vekt på å leve etter skriften hver dag». Det tredje spørsmålet fanger opp hvor aktive de unge er når det gjelder deltakelse i religiøse aktiviteter. Svaralternativer varierer fra at man aldri går på religiøse møter til at man gjør det hver uke. I likhet med det Øia (1998) fant er det betydelige forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom når det gjelder hvor mye religionen betyr i de unges dagligliv. Sju av ti minoritetsungdom oppfatter religionen som svært viktig eller at det betyr ganske mye i dagliglivet deres. Dette gjelder omlag en av ti majoritetsungdom. Forskjellene gjenspeiler seg også i troen på Gud. Tre av fire minoritetsungdom er sikker i sin sak på at Gud finnes, mot kun 15 prosent av majoritetsungdommene. Det er også tydelige forskjeller mellom majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen når det gjelder hvor hyppig de deltar i religiøse aktiviteter. Fire av ti minoritetsungdom går i moskeen eller i kirken en eller flere ganger i måneden, mot en av ti majoritetsungdom.

Ut fra disse tre spørsmålene er det konstruert et samlemål på religiøs tilknytning (se boks 6.5). Økende verdi indikerer økt religiøsitet eller tilknytning til religionen. Minoritetsungdom skårer betydelig høyere på denne skalaen, mens kjønnsforskjellene er marginale. Tendensen er at majoritetsjenter er noe mer religiøse enn majoritetsgutter, mens det motsatte er tilfelle blant minoritetsungdommen.

Boks 6.5 Operasjonalisering: Religiøsitet

Religiøsitet er en sumskåre av tre spørsmål om de unges tilknytning til religion. Spørsmålene handler om hvor mye religionen betyr for hvordan du lever ditt liv til daglig, om de tror at det finnes en Gud og hvor ofte de går til kirken, moskeen eller andre steder der det holdes religiøse møter. Alle spørsmålene har fire verdier, som er gradert fra 0 til 3. Desto høyere verdi, desto høyere grad av religiøsitet.

Skalaen går fra 0 til 9.

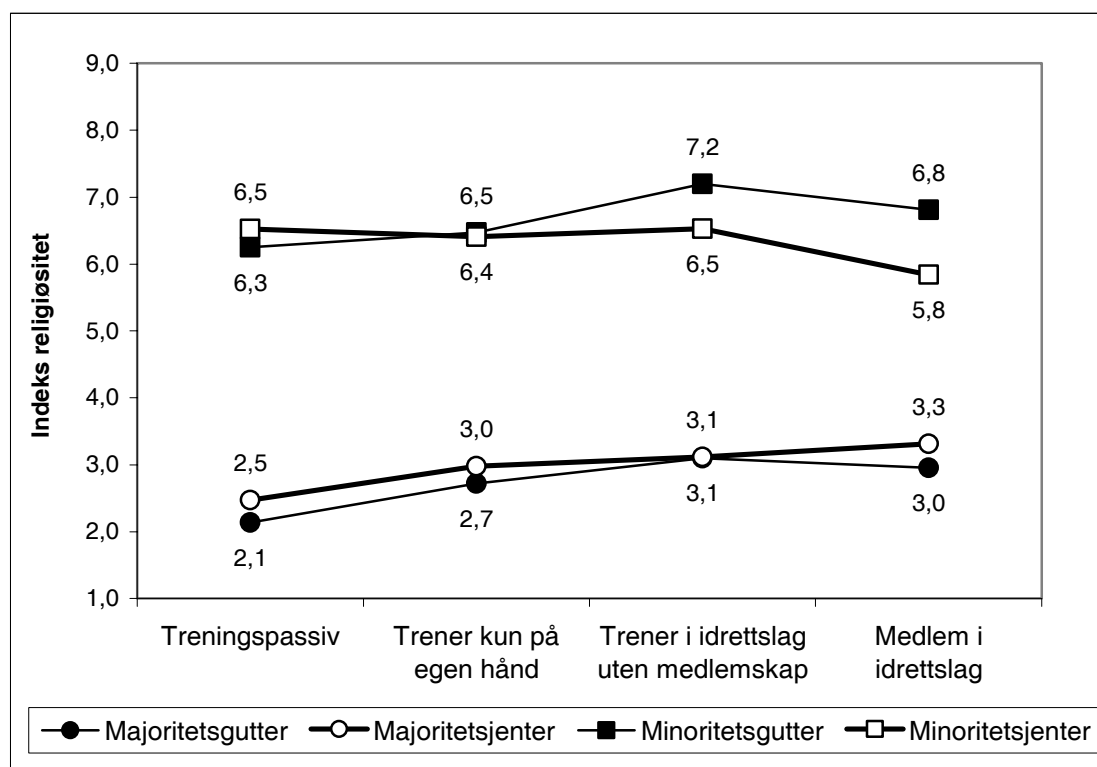
Gjennomsnittet på skalaen er 3,63 og standardavviket 2,8.

Figur 6.7 viser at det er sammenheng mellom den enkeltes religiøsitet og organisering av treningsaktivitetene. Men sammenhengen er ikke spesielt

sterk. Gjennomgående er de treningspassive mindre religiøse enn de treningsaktive. Det er således ingen ting som tyder på at religionstilknytning i seg selv representerer et hinder eller en barriere i forhold til treningsaktiviteter. Høyest grad av tilknytning til religionsspørsmål finnes blant de som trener i idrettslag uten å være medlem. Medlemmene er noe mindre religiøse.

Ved å bryte ned materialet etter minoritetsstatus og kjønn, kommer det fram litt forskjellige mønstre i de fire gruppene som vi vier særlig oppmerksomhet i dette kapittelet. Gruppen som skiller seg tydeligst ut fra det generelle bildet er minoritetsjentene. Her er det ingen forskjell i religiøsitet mellom de treningspassive, de som trener på egen hånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap. Hypotesen om religionen som begrensende for minoritetsjentenes idrettsdeltakelse får dermed ingen generell støtte i materialet. Men de av minoritetsjentene som er medlem i idrettslag regner seg i mindre grad som religiøse enn de som ikke er medlem.

Figur 6.7 Religiøsitetsindeks blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittskåre [skala 0-10]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=11,5$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=13,5$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=4,9$, $p<0,01$. Minoritetsjenter: $F=4,1$, $p<0,01$.

Majoritetsjentene skiller seg også fra det generelle mønsteret, men da motsatt av hva som er tilfelle for minoritetsjentene. Desto større innslag av organi-

sering rundt treningsaktivitetene, desto høyere er skåren på religionstilknytning. Samlet innebærer dette nokså klare forskjeller mellom de som er medlem og de som er treningspassive. For guttene er det de som trener i idrettslag uten å være medlem som er mest religiøse. De som er medlem er litt mindre religiøse. Enda mindre religiøse er de som kun trener på egen hånd og minst religiøse er de treningspassive. Denne tendensen er noe tydeligere for minoritetsguttene.

Spørsmålet er om resultatene innebærer at religionstilknytning er en begrensende faktor for minoritetsjentenes deltakelse i idrettslagene. Dette vil vi komme tilbake til senere i dette kapitlet når vi undersøker flere faktorer samtidig.

6.1.3 Fritidsaktiviteter

Å drive med trening tar tid og vil i prinsippet stå i en tidsmessig konkurransesituasjon til det å drive med andre aktiviteter på fritida. Hvorvidt de unge prioriterer trening framfor andre aktiviteter vil dels handle om den enkeltes og miljøets fritidsinteresser. Mye fokus har vært rettet mot at økt bruk av internett og elektroniske spill har gått utover de unges muligheter for å drive med fysiske aktiviteter. For eksempel kan det tenkes at ungdom som har særlig interesse for data ønsker å bruke så mye tid på dette at det ikke blir tid til å drive med trening. Dette kan være tilfelle selv om den enkelte også skulle ønske å drive med idrett. Siden tida for de fleste er begrenset må den enkelte foreta noen prioriteringer og noen vil prioritere data framfor trening.

Hvilke fritidsaktiviteter den enkelte holder på med handler ikke kun om interesser. Hva den enkelte foretar seg vil også være påvirket av føringer som legges på den unge. Både forhold i skolehverdagen og krav fra familien vil kunne stå i et konfliktforhold til det å drive med bestemte fritidsaktiviteter. Enkelte foreldre vil kreve eller forvente mer av barna sine enn andre når det gjelder hvor mye de unge stiller opp i familiære aktiviteter, som for eksempel å hjelpe til hjemme og til å holde kontakten med andre slektninger. Samtidig kan skolens krav til å gjøre lekser etter skoletid være en begrensende faktor for ungdom som ønsker å satse på idrett. Dette vil det selvsagt variere etter hvilke krav den enkelte skole og lærer setter til hvor mye lekser som blir gitt. Men også i forhold til hvor mye tid den enkelte har behov for å bruke på leksearbeidet.

Fra tidligere studier vet vi at minoritetsungdom bruker mer tid sammen med familien (Øia 1998:113–114). Ungdommene hjelper oftere til hjemme og flere driver med aktiviteter sammen med foreldrene. Særlig har minoritetsjentene en fritidsorientering hvor familien inngår som et viktig element. Samtidig er det påvist at minoritetsungdom bruker mer av fritida si på skolearbeid (Lauglo 1996, Bakken 2003). Hvorvidt dette er forskjeller som reflekterer de unges egne interesser eller om det er krav fra foreldre og skole som ligger bak, vet vi ikke. Uansett er dette forhold som potensielt vil kunne begrense minoritetsungdoms deltakelse i aktiviteter utenfor hjemmet.

For å undersøke om familierettete fritidsaktiviteter står i et motsetningsforhold til å drive med trening og å være med i den organiserte idretten, vil vi benytte oss av tre variabler som måler hvordan de unge bruker fritida si og som alle er rettet mot fritidsaktiviteter i den hjemlige sfæren. Dette handler om 1) aktiviteter som er rettet mot familien, 2) hvor mye tid den enkelte bruker på lekser og 3) hvor mye tid den enkelte bruker foran PC-en.

Familieorientert fritid

For å måle «familieorientert fritidsmønster» er det tatt utgangspunkt i tidligere operasjonaliseringer fra *Ung i Oslo 1996* (Bakken 1998: 225–227). Denne baserer seg på fire spørsmål om hva ungdommene har drevet med i fritida si den siste uka før spørreundersøkelsen ble gjennomført (se boks 6.6). Det ble laget en gjennomsnittsverdi basert på svarene de unge ga på en skala som varierer fra null til fire. Høy verdi indikerer høy grad av familieorientert fritid.

Boks 6.6 Operasjonalisering: Familieorientert fritidsmønster

Familieorientert fritidsmønster er en gjennomsnittsskåre av fire spørsmål om hvor mange ganger de unge har drevet med aktiviteter som involverer familiemedlemmer. Aktivitetene som inngår i indeksen er «besøkt familie», «gjort noe sammen med mor og far (drevet med hobby, trening eller liknende)», «hjulpet til hjemme (vasket, ryddet osv)» og «vært hjemme sammen med mor, far eller søsken hele kvelden». Alle spørsmålene har fem verdier, som er gradert fra 0 til 4 ut fra hvor mange ganger de har drevet med disse aktivitetene i løpet av den siste uka før datainnsamlingen. 0 poeng er null ganger, 1 poeng er 1 gang, 2 poeng er to ganger, 3 poeng er 3–5 ganger og 4 poeng er mer enn fem ganger.

Skalaen går fra 0 til 4.

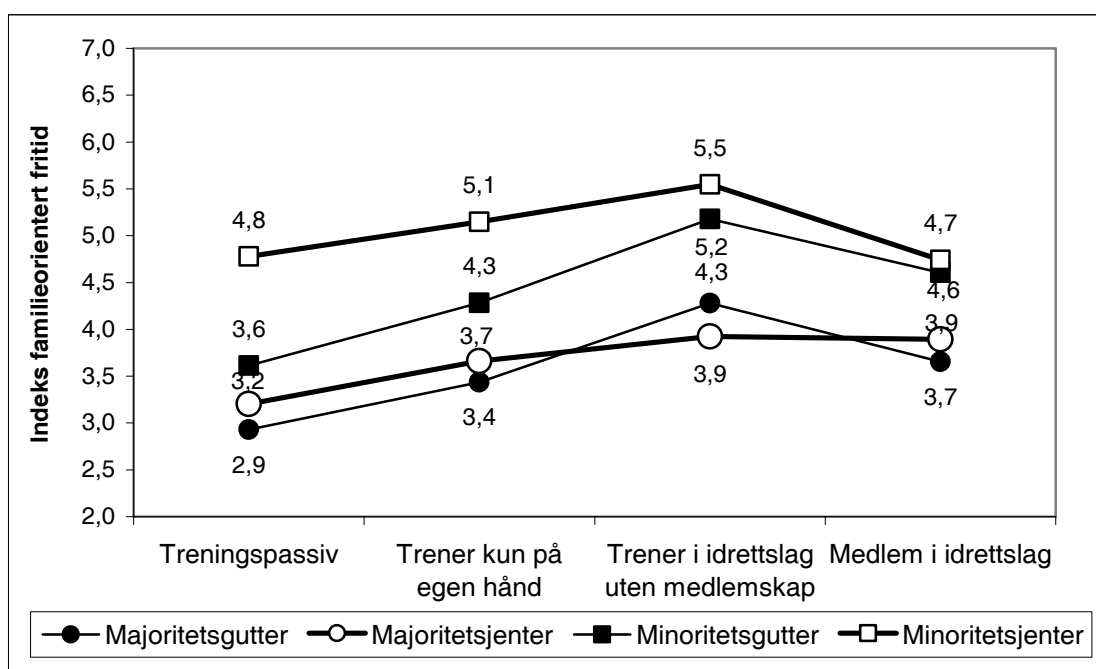
Gjennomsnittet på skalaen er 1,62 og standardavviket 0,9.

Resultatene bekrefter tidligere studier som viser at minoritetsjentene er de mest familieorienterte i sin fritidsbruk. Uansett kjønn bruker majoritetsungdom minst tid sammen med familien. Minoritetsguttene står i en posisjon mellom disse ytterpunktene. Figur 6.8 viser at det ikke er noen entydig sammenheng

mellom et familieorientert fritidsmønster og hva slags treningsprofil de unge har. Generelt er de treningspassive minst familieorienterte og de mest familieorienterte finner en blant de som trener i idrettslag uten å være medlem. Mellom disse ytterpunktene finner vi de som er medlemmer i idrettslag og de som kun trener på egen hånd. Resultatene gjør det vanskelig å hevde at trening og familieorientering står i et motsetningsforhold til hverandre.

Dette gjelder innenfor alle de fire ungdomsgruppene vi er særlig interessert i her. Blant guttene – både med minoritets- og majoritetsbakgrunn – er sammenhengen mellom familieorientering og treningsprofil særlig tydelig. Det er nokså store forskjeller i familieorientering mellom de treningspassive og de som trener i idrettslag uten medlemskap, samtidig som de som er medlem skiller seg nokså tydelig fra de treningspassive. Blant jentene er utslagene mindre tydelige, samtidig som det er forskjellige mønstre for majoritet og minoritet. Blant majoritetsjenter er det kun de treningspassive som skiller seg ut med lavere familieorientering. Blant minoritetsjentene er det de som er medlem av idretten som har lavest familieorientering, det vil si litt lavere enn de treningspassive. Selv blant minoritetsjentene er det ingen ting som tyder på at familieorientering generelt begrenser deres muligheter til å drive med treningsaktiviteter. Men de av minoritetsjentene som er medlem i idrettslag skiller seg fra det generelle mønsteret. De rapporterer om lavere familieorientering

Figur 6.8 Familieorientert fritid blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittskåre [skala 0-10]



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=32,0$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=16,9$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=13,0$, $p<0,0001$. Minoritetsjenter: $F=8,7$, $p<0,0001$.

Lekselesing

Det neste vi vil undersøke er hvilken betydning lekselesing har i forhold til de unges treningsprofil. Generelt vil vi forvente at de som gjør mye lekser har mindre tid til å drive med trening. Samtidig kan det tenkes at de mest aktive, og da mener vi her de som er medlem i idrettslagene, har mindre tid til å drive med skolearbeid. I undersøkelsen ble det kartlagt hvor mye tid som brukes på lekser ved å spørre om hvor mange timer de unge gjennomsnittlig bruker per dag på lekser. Ut fra dette er det beregnet omtrent hvor mange minutter de unge bruker på lekser en vanlig skoledag. Gjennomsnittet for alle ungdommene er etter prosedyrene beskrevet i boks 6.7 beregnet til nokså nøyaktig en time. Det må understrekes at spredningen er stor og at et mindretall svært aktive lekselesere trekker gjennomsnittet en del opp. 13 prosent bruker mer enn to timer på lekser hver dag og en av tre mindre enn en halv time.

Boks 6.7 Operasjonalisering: Tid brukt til lekser

Tid brukt til lekser er basert på spørsmål om hvor lang tid den enkelte bruker på lekser en vanlig skoledag. Det ble gitt seks faste svaralternativer, som varierer fra «gjør aldri eller nesten aldri lekser» til «mer enn tre timer». Svarene er omregnet til minutter på følgende måte: Gjør aldri eller nesten aldri lekser=5 minutter, mindre enn ½ time=15 minutter, ½ til 1 time=45 minutter, 1–2 timer=90 minutter, 2–3 timer=150 minutter og mer enn 3 timer=210 minutter.

Gjennomsnittlig tid brukt til lekser er beregnet til 60 minutter, med et standardavvik på 52

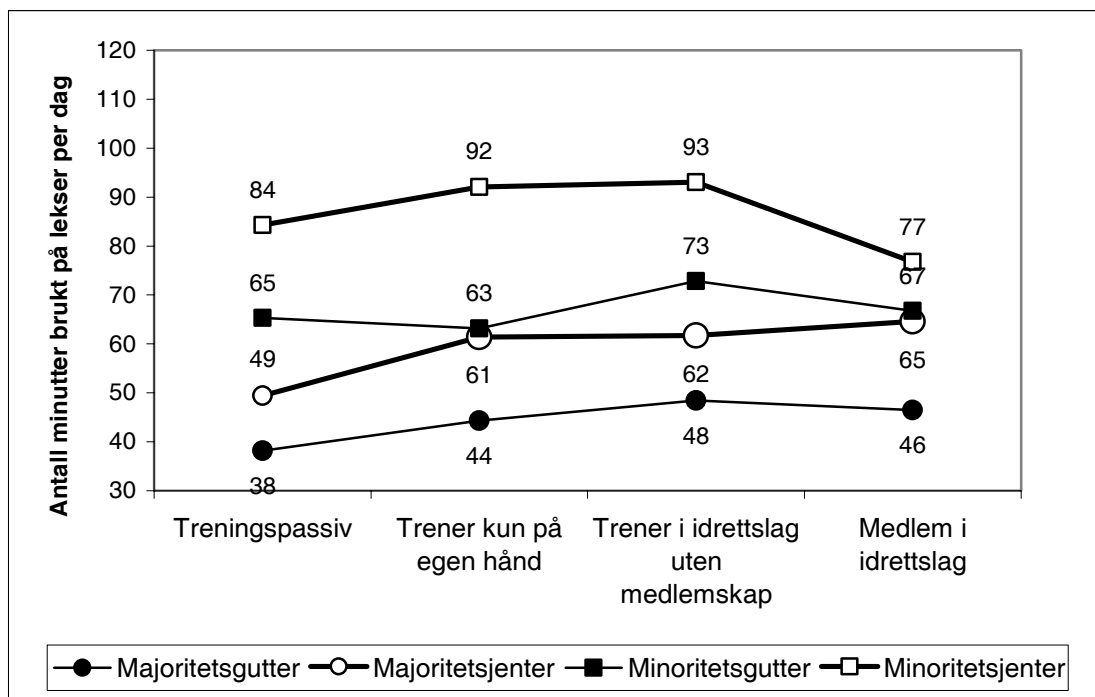
Resultatene bekrefter tidligere studier som viser at minoritetsungdommene bruker mer tid på leksene enn majoriteten. I gjennomsnitt er forskjellen på 24 minutter. Dette er nokså mye med tanke på at målet fanger opp daglig bruk. Minoritetsjenter bruker mest tid, gjennomsnittlig en og en halv time. Majoritetsgutter bruker minst tid, omtrent tre kvarter. Minoritetsguttene og majoritetsjentene bruker omtrent like lang tid som gjennomsnittet av alle ungdommene.

Sammenhengen mellom leksetid og treningsprofil er relativt svak. Minst tid bruker de treningspassive og medlemmene av idrettslag (57 minutter). Mest tid bruker de som trener i idrettslag uten medlemskap (66 minutter). En forskjell som utgjør mindre enn ti minutter er ikke særlig stor og tyder på at det ikke er noe entydig motsetningsforhold mellom trening og lekselesing. Det er fullt mulig å rekke begge deler.

Både for minoritets- og majoritetsgutter er sammenhengen mellom lekselesing og treningsprofil nokså ubetydelig. Sammenhengen er noe

sterkere blant majoritetsjentene, hvor medlemmene av idrettslag bruker 16 minutter mer om dagen på lekser sammenliknet med de treningspassive. Blant minoritetsjentene er det derimot medlemmene av idrettslag som gjør minst lekser. De bruker sju minutter mindre enn de treningspassive og 16 minutter mindre enn de som trener på egen hånd eller i idrettslag uten å være medlem. Det ble undersøkt om det siste kunne skyldes at de få minoritetsjentene som er medlem av idrettslag var spesielt skolesvake, siden de gjør mindre lekser enn andre minoritetsjenter. Dette viste seg ikke å være tilfelle. Tvert imot oppnår medlemmene av idrettslag bedre karakterer enn de med annen treningsprofil. Dette gjelder for alle de fire gruppene som studeres her (se vedleggsfigur 1).

Figur 6.9 Tid brukt til lekser blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittlig antall minutter per dag



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=4,6$, $p<0,01$. Majoritetsjenter: $F=9,5$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=1,6$, $p=0,18$. Minoritetsjenter: $F=4,7$, $p<0,01$.

Tid foran PC-en

Til slutt i denne delen av analysen vil vi undersøke sammenhengen mellom bruk av data og treningsprofil. I ulike sammenhenger blir det hevdet at økt bruk av data blant unge bidrar til å begrense deres fysiske utfoldelsesmuligheter. Det finnes de som hevder at databruken kan være en årsak til vektøkningen som finner sted i samfunnet. Å bruke PC hjemme forutsetter

naturlig nok at den enkelte har tilgang til dette. Svarene fra de unge viser at 98 prosent har PC og 97 er koplet til internett hjemmefra. Siden det er grunn til å anta at enkelte bare midlertidig ikke har tilgang til disse tingene på grunn av reparasjon og liknende, betyr det at så godt som alle Oslo-ungdommer har en PC hjemme som er koplet til internett. Studier fra noen få år tilbake viste at minoritetsungdom sjeldnere hadde tilgang til PC og internett i hjemmet (Bakken 2003, Torgersen 2004). Dette gjelder fortsatt, samtidig som *Ung i Oslo 2006* viser at det bare er noe få minoritetsungdom som ikke har PC hjemme. Blant minoritetsungdommene har 96 prosent PC og 94 prosent kan kople PC-en til internett hjemmefra. Siden de fleste minoritetsungdom har muligheter hjemme til å holde på med PC, kan ikke lenger dette påvirke forskjeller i de mønstre som en kan observere mellom minoritets- og majoritetsungdom.

På samme måte som når det gjaldt lekser, ble de unge i undersøkelsen spurt om hvor lenge de vanligvis pleier å sitte foran PC-en en hverdag. Det ble presisert at kun bruk utenfor skolen skulle regnes med. Ut fra fire svaralternativer som varierer fra «vanligvis ikke noe tid» til «mer enn tre timer», er det beregnet hvor mange minutter den enkelte bruker på data utenom skolen. Gjennomsnittet for alle ungdommene er beregnet til 1 time og tre kvarter. Dette er nesten dobbelt så lang tid som den rapporterte tiden brukt til lekser, men det er grunn til å anta at en del av PC-bruken omfatter skolerelatert arbeid.

Boks 6.8 Operasjonalisering: Tid brukt til PC

Tid brukt til PC er basert på spørsmål om hvor lang tid den enkelte vanligvis pleier å sitte foran PC-en en hverdag utenom skolen. Det ble gitt fire faste svaralternativer, som varierer fra «vanligvis ikke noe tid» til «mer enn tre timer». Svarene er omregnet til minutter på følgende måte: Vanligvis ikke noe tid= 10 minutter, mindre enn 1 time=30 minutter, 1 til 3 timer =120 minutter og mer enn 3 timer=210 minutter.

Gjennomsnittlig antall minutter er beregnet til 108 med et standardavvik på 63

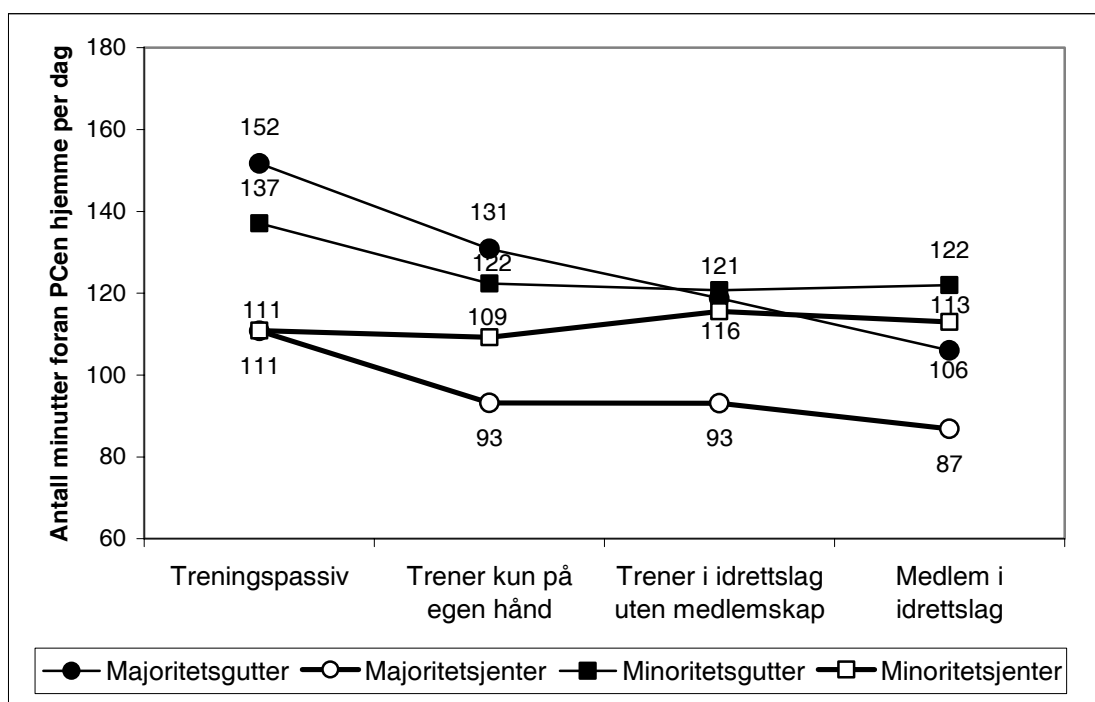
Resultatene fra undersøkelsen viser at minoritetsungdom, etter det oppgitte tidsanslaget, daglig bruker i gjennomsnitt 12 minutter mer foran PC-en enn majoritetsungdom. Majoritetsjenter bruker i gjennomsnitt omtrent en og en halv time foran PC-en. Dette er nesten 20 minutter kortere enn minoritetsjentene. Minoritetsguttene bruker fem minutter mer enn majoritetsguttene.

Det er betydelig sammenheng mellom PC-bruk og treningsprofil. De treningspassive bruker gjennomgående 25 minutter mer foran PC-en enn idrettslagsmedlemmer. Det er ingen forskjeller i PC-bruk mellom de som

kun trener på egen hånd og de som trener i idrettslag uten medlemskap. Begge disse bruker 10 minutter mindre på PC-en enn de treningspassive.

Figur 6.10 viser at sammenhengen er tydeligst blant majoritetsguttene. Her er det en forskjell på 45 minutter mellom de treningspassive og de som er medlem i idrettslag. Blant minoritetsguttene er det bare de treningspassive som skiller seg ut, som bruker 45 minutter mer foran PC-en enn andre minoritetsgutter. Liknende tendens finnes hos majoritetsjentene, selv om det her er litt mindre forskjeller etter treningsprofil. Hos minoritetsjentene er det ingen sammenheng i det hele tatt. Tiden disse ungdommene bruker foran PC-en er like lang uansett treningsprofil.

Figur 6.10 Tid brukt på PC utenom skolen blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittlig antall minutter per dag



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=67,2$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=17,0$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=2,2$, $p=0,09$. Minoritetsjenter: $F=0,7$, $p=0,54$.

6.2 Hva kan forklare forskjeller i treningsprofil mellom minoritet og majoritet?

Så langt i dette kapittelet har vi undersøkt hvordan mulige forklaringsvariabler henger sammen med de unges treningsprofil. Det generelle mønsteret er at både ressurser i familien, religiøs tilknytning og fritidsorientering har sammenheng med måter treningen foregår på. Det er også påvist

forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom langs disse skillelinjene. Tydeligst er forskjellene i sosial bakgrunn og religiøs tilknytning. Men det er også en del forskjeller i fritidsmønster, minoritetsungdom er mer familieorienterte og de bruker mer tid på lekser og PC.

Resultatene innebærer at både familieressurser, religionstilknytning og fritidsorientering, kan være potensielle forklaringer på hvorfor treningsprofilen varierer med de unges minoritetsstatus. I denne delen av kapittelet vil vi vurdere hvorvidt enkelte av disse forklaringene er viktigere enn andre. Siden minoritetsbakgrunn har større betydning for jenter enn for gutter, er det mest hensiktsmessig å analysere de to kjønn hver for seg. Alle analyser vil derfor bli foretatt separat for gutter og jenter.

Når formålet er å studere sammenhenger mellom flere variabler, er logistisk regresjonsanalyse en velegnet teknikk å bruke. Kort fortalt er teknikken egnet til å undersøke hvordan forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdoms i for eksempel idrettsdeltakelse er når vi sammenlikner minoritets- og majoritetsungdom som er like i andre henseender (for eksempel i tilgang på økonomiske ressurser). Ut fra dette vil det være mulig å gi et estimat på hvordan minoritetsungdommens treningsprofil ville sett ut dersom denne gruppa hadde hatt tilgang til de samme ressursene i familien som det majoritetsungdom har. På denne måten kan vi se om noe av forskjellen mellom majoritet og minoritet kan knyttes til økonomiske forhold. På samme måte er det mulig å sammenlikne treningsprofilen til minoritetsungdom og majoritetsungdom med omtrent den samme religiøse forankringen eller samme fritidsorientering, for å finne ut om religiøsitet eller fritidsvaner bidrar til å skape forskjell mellom gruppene.

Logistisk regresjonsanalyse er såpass komplisert at det i denne sammenheng vil gå for langt å forklare prinsippene som ligger bak. Interesserte henvises til lærebøker om temaet (f.eks. Skog 2004). Her skal kun anføres at siden den avhengige variabelen treningsprofil er kategorisk, gjennomføres en serie med regresjonsanalyser. Siden det er fire kategorier som skal sammenliknes, kreves tre ulike analyser. Basert på et analyseopplegg anbefalt av blant annet Cohen m.fl. (2003) analyseres først forskjeller mellom de treningspassive og resten. Deretter analyseres forskjeller mellom de som kun trener på egen hånd og de som trener i idrettslag. Til slutt analyseres forskjeller mellom de som trener i idrettslag med og uten medlemskap. Ut fra resultater fra disse

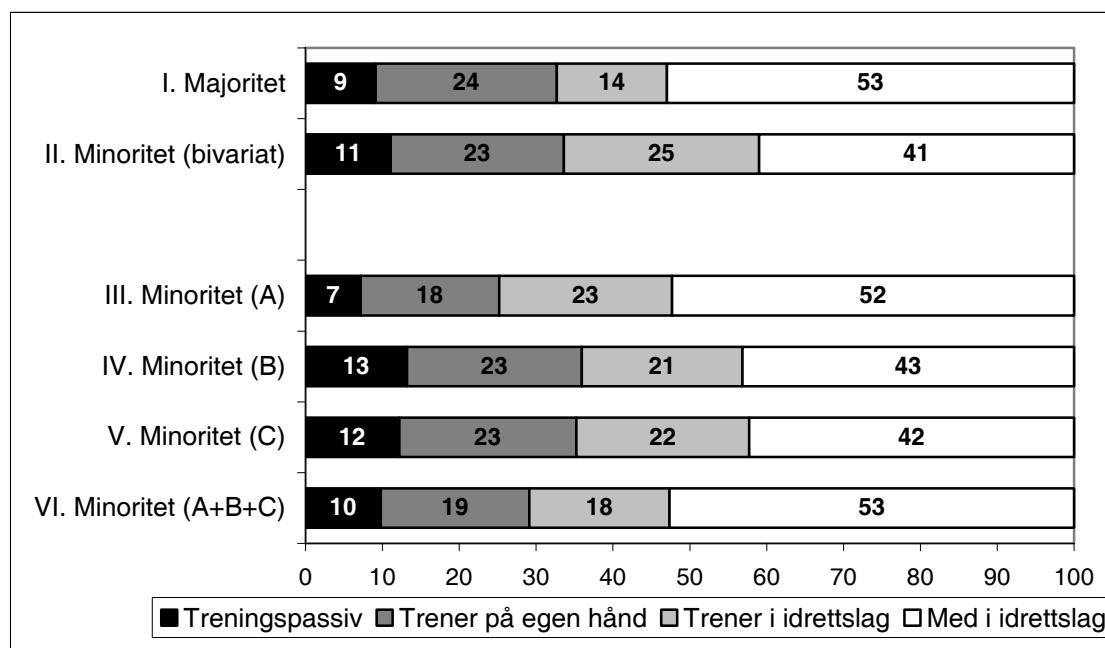
regresjonene estimeres sannsynligheter for å tilhøre disse fire kategoriene, justert for forklaringsvariablene som inngår i analysen.

For å teste ut om ressurser, religion eller fritid er mest velegnet til å forklare forskjellene i treningsprofil, gjennomføres analysene i flere trinn. Først undersøkes hvordan forskjellene i treningsprofil mellom minoritets- og majoritetsungdom er når det justeres for ulikheter i sosial bakgrunn. Sagt med andre ord undersøker vi hvordan forskjellene i treningsprofil mellom minoritets- og majoritetsungdom er når vi sammenlikner ungdommer i de to gruppene med samme nivå av økonomiske ressurser. I neste omgang justeres det for ungdommenes forhold til religion og deretter for fritidsmønster. Til slutt gjennomføres en samlet analyse, hvor både sosial bakgrunn, religion og fritid inngår. Resultatene er gjengitt i vedlegg og presenteres i teksten ved å estimere treningsprofilen til minoritetsungdom i de ulike trinnene i analysen.

Gutter

De to øverste søylene i figur 6.11 (neste side) viser hvordan majoritet og minoritet samlet sett fordeler seg på de ulike treningsprofilene. Denne viser det samme som tidligere, nemlig at majoritetsgutter oftere er medlem i idrettslag, mens minoritetsgutter oftere trener i idrettslag uten å være medlem. Det er altså forskjellen mellom disse to fordelingene vi har til hensikt å forklare. De fire nederste radene gir et inntak til dette. Raden merket III viser den estimerte fordelingen på treningsprofilene for minoritetsungdommene under forutsetning av at ressurstilgangen i hjemmet er den samme i disse to gruppene. Rad IV viser det samme ved å anta at det samme forholdet til religion og rad V i forhold til fritidsmønster. Den nederste raden er minoritetsungdoms treningsprofil estimert når det justeres både for ulikheter i sosial bakgrunn, religiøsitet og fritid.

Figur 6.11 Gutteres treningsprofil etter minoritetsstatus. Samlet (I og II) og estimerte fordelinger (II–VI)



Note: A: Kontroll for sosial bakgrunn. B. Kontroll for religion. C. Kontroll for fritidsmønster.

Det mest slående ved analysene er at minoritetsungdoms treningsprofil i rad VI langt på vei fordeler seg på samme måte som majoritetsungdom når det tas hensyn til ulikheter i sosial bakgrunn, religion og fritidsmønster. Tolkningen av dette er at disse forholdene langt på vei forklarer det som er av forskjeller i treningsprofil mellom disse to gruppene. I radene III–V kan vi se om enkelte forhold er mer utslagsgivende enn andre. Disse viser at sosial bakgrunn er den primært utslagsgivende faktoren og at religion og fritidsmønster bare har begrenset forklaringskraft. Ved kun å kontrollere for sosial bakgrunn, slik dette er vist i rad III, har forskjellene i andelen som er medlem av idrettslag endret seg fra tolv til ett prosentpoeng. Dette innebærer at mer enn 90 prosent av de opprinnelige forskjellene forklares av ulikheter i sosial bakgrunn. Dette bildet endrer seg svært lite når religion og fritidsmønster i tillegg trekkes inn i analysen. Andelen treningspassive er helt utjevnet og det eneste som står igjen av nevneverdige forskjeller er at sosial bakgrunn ikke kan forklare hele forskjellen i det å trene i idrettslag uten å være medlem.

I radene IV og V hvor det kontrolleres for henholdsvis religiøsitet og fritidsmønster uten å ta hensyn til sosial bakgrunn, er den estimerte fordelingen i treningsprofil også blitt likere majoritetsungdoms fordeling. Men det er fortsatt betydelige forskjeller og analysen viser at religion og fritids-

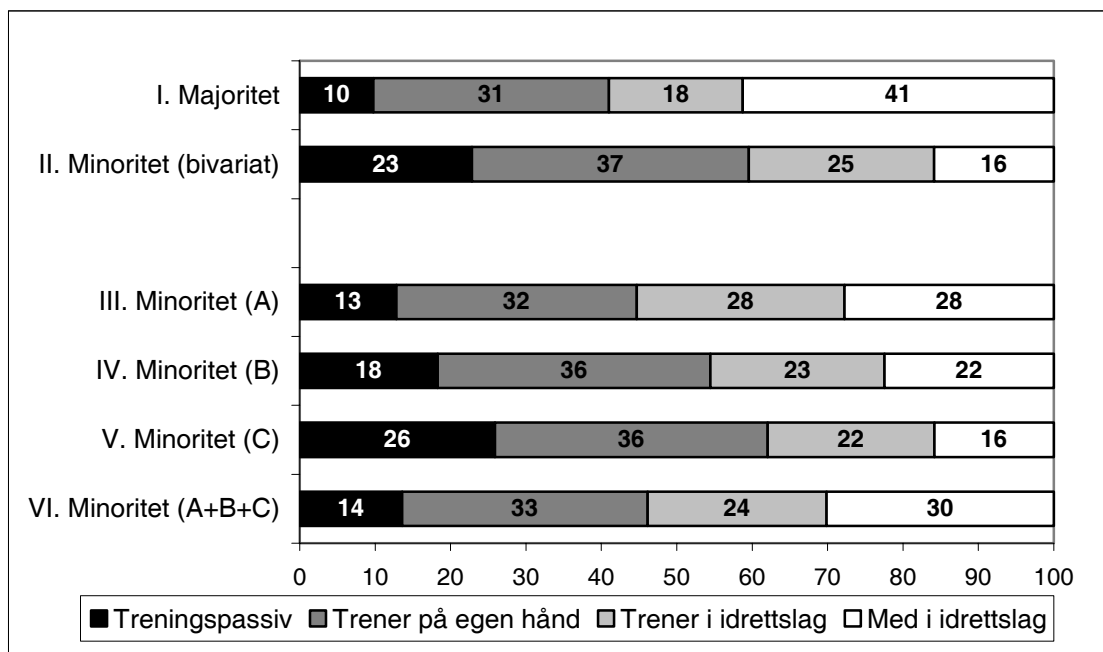
mønster først og fremst bidrar til å forklare det at minoritetsgutter oftere trener i idrettslag uten å være medlem.

Konklusjonen er med andre ord at forskjellene i treningsprofil for gutter langt på vei kan forstås ut fra ulikheter i tilgang til økonomiske og kulturelle ressurser i familien. Dette tilsvarer resultatene fra *Ung i Norge 2002* (Krange og Strandbu 2004). Men på landsbasis var den opprinnelige forskjellen i medlemskapsandelen mellom minoritetsgutter og majoritetsgutter mye mindre enn i Oslo. De økonomiske ressursene forklarer derfor en større variasjon i Oslo.

Jenter

Figur 6.12 viser tilsvarende analyser av jenters treningsprofil. De to første radene oppsummerer forskjellene vi ønsker å forklare, nemlig minoritetsjentenes betydelig underrepresentasjon blant medlemmer av idrettslag og tendensen til overrepresentasjon blant de treningspassive.

Figur 6.12 Jenters treningsprofil etter minoritetsstatus. Samlet (I og II) og estimerte fordelinger (III–VI)



Note: A: Kontroll for sosial bakgrunn. B: Kontroll for religion. C: Kontroll for fritidsmønster.

Rad III undersøker betydningen av familieressurser. I likhet med analysene av guttene, viser det seg at familieressurser er en viktig forklaring til forskjeller mellom minoritets- og majoritetsjenters ulike treningsprofil. Særlig gjelder dette i forhold til å forstå at minoritetsjentene oftere er trenings-

passive. Når det gjelder medlemskap i idrett, bidrar familieressurser til å forklare nesten halvparten av forskjellene. Rad IV angir et estimat på hvordan minoritetsjenters treningsprofil ville være dersom deres religiøse tilknytning tilsvarer majoritetsjentenes. Tendensen er at treningsprofilen i så fall ville tilnærme seg majoritetsjentenes, men betydelig mindre enn det som er tilfelle ut fra analysen av familieressurser. Religiøsitet bidrar til å forklare omtrent 40 prosent av forskjellene i treningspassivitet og omtrent en firedel av forskjellene i medlemskap i idrettslag. I rad V er treningsprofilen til minoritetsjentene justert for ulikheter i fritidsorientering. Resultatet her er at dette ikke bidrar til noen substansiell endring i forskjellene mellom minoritets- og majoritetsjenter. Fordelingen på treningsprofil er den samme uavhengig om det justeres for fritidsorientering eller ikke.

Konklusjonen er at familieressurser, som enkeltforklaring, bidrar mest til å forklare forskjellene mellom minoritets- og majoritetsjentenes treningsprofil. Ulikhetene i fritidsmønster som er beskrevet, at minoritetsjentene er mer hjemmekjære og bruker mer tid på lekser, bidrar ikke til å forklare forskjeller i treningsprofil. Årsaken er at familieorientering og lekselesning *ikke* står i et konkurransefylt forhold til det å drive idrett. Tvert imot er det de treningspassive som er minst hjemme og som bruker minst tid på leksene. Det er samtidig viktig å understreke at selv om ulikheter i religiøsitet kan forklare noe av de forskjellene vi kan observere, bidrar dette bare marginalt som tilleggsforklaring utover det som har med familiebakgrunn og ressurser i hjemmet å gjøre. Det kan vi se av den nederste raden i figur 6.12, siden fordelingen her ikke endrer seg nevneverdig sammenliknet med analysen hvor kun familieressurser ble tatt med i betraktning.

6.3 Oppsummering

Analysene viser at blant guttene kan forskjeller i treningsprofil mellom minoritet og majoritet langt på vei forstås ut fra ressursforklaringen. Religion, familietilknytning og fritidsmønster har derimot liten forklaringskraft. Ressursforklaringen legger vekt på at økonomiske og kulturelle ressurser som foreldrene besitter påvirker de unges idrettsdeltakelse. Siden minoritetsungdom vokser opp i familier hvor tilgangen til slike ressurser er mindre enn det en finner i typiske majoritetsfamilier, stiller disse ungdommene med en ulempe i forhold til å drive med idrettsaktiviteter.

Også blant jentene bidrar familieressurser, som den viktigste enkeltforklaring, til å forklare forskjellene mellom minoritets- og majoritetsjentenes treningsprofil. Religionstilhørighet kunne derimot forklare en del av forskjellene mellom minoritetsjenter og majoritetsjenter, men religionstilhørighet bidrar bare marginalt som tilleggsforklaring utover det som har med familiebakgrunn og ressurser i hjemmet å gjøre.

Analysene viser at ressurser i hjemmet har relativt stor betydning når det gjelder rekruttering av unge tenåringer til idrettslagene i Oslo. Ressurser i hjemmet forklarer hele forskjellen mellom minoritets- og majoritetsgutter og nesten halvparten av forskjellen mellom minoritets- og majoritetsjenter. Og av ressursene i hjemmet er det de økonomiske som har tydeligere effekt enn forhold til knyttet til foreldrenes utdanning og kulturelle ressurser. Det er derfor mye som tyder på at økonomiske ressurser bidrar til å begrense minoritetsungdoms deltakelse i idretten.

7 Avslutning

Et hovedfunn er at trening og idrettsaktivitet har økende utbredelse blant unge tenåringer i Oslo. Analysene viser at den store majoriteten driver med treningsaktiviteter i en eller annen form. Når ungdommene deles inn i fire treningsprofiler, viser det seg at kun 12 prosent er treningspassive, 42 prosent er medlem av et idrettslag, 18 prosent trener i idrettslag uten å være medlem og 28 prosent trener kun på egen hånd. I motsetning til utbredte framstillinger av dagens unge som stadig mer passive, viser resultatene fra undersøkelsen at Oslo-ungdom er mer aktive i 2006 enn ti år tidligere. Det er særlig aktivitetsnivået som har økt, mens andelen som er *medlem* i den organiserte idretten bare har økt marginalt. Analysene viser altså at flere unge driver med trening, både i og utenfor idrettslagene, og at færre er treningspassive. Størst er økningen i bruken av kommersielle treningstilbud som trenings- og helsestudio.

Sammenliknet med undersøkelsen fra 1996, har det ikke skjedd noen endringer av betydning i minoritetsungdommenes idrettsdeltakelse. Dette gjelder verken for andelen som er medlem av idrettslagene eller for nivået på treningsaktivitetene. Den generelle økningen i idrettsdeltakelse fra 1996 til 2006 kan dermed utelukkende tilskrives endringer i majoritetsungdommenes aktivitetsmønster. Resultatene innebærer at minoritetsungdom fortsatt er underrepresentert som *medlemmer* i idrettslag. Om ungdommen har minoritetsbakgrunn eller ikke er likevel av mindre betydning i forhold til intensiteten og nivået på treningsaktiviteten. Hvorvidt en finner forskjeller i treningsaktivitet mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom avhenger av hvilket mål en opererer med. Med et nokså bredspektret mål, som inkluderer dans, er minoritetsungdom å regne som mer aktive enn majoritetsungdom. Med et mål som mer direkte tapper treningsaktiviteter med intensitet er det tydeligere forskjeller i motsatt retning.

Generelt er jenter mindre idrettsaktive enn gutter. Blant minoritetsungdom er kjønnsforskjellene enda mer uttalte. Særlig er minoritetsjenter klart underrepresentert blant medlemmene av idrettslag. På tidspunktet for undersøkelsen var kun 16 prosent av minoritetsjentene med i organisert idrett og 64 prosent hadde aldri vært med. Kontrasten er stor til minoritetsguttene, hvor 42 prosent var med i idrettslag og en av tre hadde aldri vært med.

7.1 Endringer fra 1996 til 2006

For lite aktivitet blant ungdom bekymrer mange. I ulike sammenhenger hører en også at ungdommen nå til dags er senere, slappere og trener mindre enn tidligere generasjoner. Fra et forskningsmessig synspunkt byr det på en del utfordringer å konkludere om endringer over tid. Ulike aldersinndelinger, operasjonaliseringer og spørsmålsformuleringer gjør det vanskelig å sammenligne ulike studier, og dermed konkludere entydig om utviklingstrekk (jf. Søgaard m.fl. 2000). For å kunne uttale seg noenlunde sikkert om endringer over tid kreves studier som er gjennomført med samme design og spørsmålsformuleringer på flere tidspunkt. Når det gjelder studier av ungdoms treningsvaner, finnes gode muligheter til å si noe om utviklingstrekk. Det er i alle fall tre større norske studier av ungdoms treningsvaner som fyller kriteriene for dette, HEVAS-undersøkelsen fra Hemil-senteret i Bergen, samt NOVAs Ung i Norge- og Ung i Oslo-undersøkelser.²⁶ Alle disse studiene viser at det *ikke* er noe grunnlag for å hevde at ungdom trener mindre nå sammenliknet med ti til femten år tilbake i tid. De to landsrepresentative studiene konkluderer med at det ikke har vært noen markerte endringer, mens Oslo-undersøkelsen viser at ungdom er mer aktive i 2006 enn på midten av 1990-tallet.

Studiene bryter altså med forestillinger om fysisk forfall og redusert aktivitetsnivå blant unge mennesker. Hvordan kan det likevel ha seg at ideen om slappe barn og unge fortsatt står så sterkt? Det kan nok være mange grunner til dette. En grunn kan være at mange mener at aktivitetsnivået er for lavt i absolutt forstand, uavhengig av om aktivitetsnivået over tid har vært stabilt eller økt. For eksempel konkluderte en studie av 15-åringene i Oslo med at bare halvparten av jentene oppfyller anbefalingene fra Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet om at minst 60 minutter hver dag bør brukes til fysisk aktivitet med høy og moderat intensitet (Strømme 2002).

En annen grunn kan være at selv om de unge idag *trener* like mye eller mer enn tidligere kan likevel aktivitetsnivået ha gått ned på andre områder. Dersom for eksempel ungdom tidligere sykla eller gikk til skolen, mens de

²⁶ I tillegg finnes Barne- og ungdomsundersøkelsen fra MMI som også har data om treningsvaner for aldersgruppa 8–24 år i perioden fra 1992 til 2004. Disse dataene er ikke publisert i noen samlet rapport – men er ofte referert – blant annet i publikasjoner fra NIF (Sverdrup og Johannesen 2003).

idag blir kjørt eller kjører kollektiv transport, hjelper det lite om de trener noe mer. HEVAS-undersøkelsen viser at stillesittende aktiviteter foran fjernsyn og datamaskin tar mer tid nå enn tidligere (Torsheim m.fl. 2004). Selv om interessen for idrett og trening holder stand, kan et mer bekvemt liv gjøre at ungdom generelt rører seg mindre enn før. Dette vet vi imidlertid ikke, blant annet fordi det er vanskelig å gi et fullstendig bilde over unges bevegelsesmønster og gjøremål.

En tredje grunn kan være økende oppmerksomhet om sunnhet og helse, deriblant helsemessige effekter av trening og trening som en måte å holde seg slank. Det er en stor oppmerksomhet om vektproblemer blant ungdom. Ung i Norge-undersøkelsene viste at norske ungdommer hadde blitt tyngre i perioden fra 1992 til 2002 (Storvoll m.fl. 2005). Dette bekymrer mange – og kan være en av grunnene til økt oppmerksomhet rundt ungdoms treningsvaner.

Uansett om det er grunn til å være bekymret eller ikke, er det viktig å holde fast ved at interessen for trening blant ungdom ikke er mindre enn for ti til femten år siden. Funnene i denne undersøkelsen er tvert om at Oslo-ungdom trener mer i dag enn for ti år siden. Utførlige forklaringer av denne utviklingen faller utenfor denne rapportens målsetting. Likevel vil det være relevant å reflektere over noen forhold som en kan anta er av betydning. Den trolig viktigste forklaringen er at tilgangen på tilrettelagte arenaer for idrettsaktiviteter har blitt langt bedre i Oslo i løpet av de siste årene. Bare i løpet av noen få år er det bygget ut et betydelig antall kunstgressbaner og idrettshaller i Oslo. Den såkalte «anleggsdekningen», som måler hvor mange personer i et område som «deler» på hvert idrettsanlegg (Sverdrup og Johannessen 2003), er med andre ord langt bedre i Oslo i dag enn bare for ti år siden.

Et annet forhold av betydning er den økte kjøpekraften i befolkningen. Med mer penger til disposisjon er det ikke så vanskelig for vanlige familier å betale medlemskap, treningsavgifter og utstyr. For mange foreldre framstår det kanskje som en god prioritering å sponse treningsavgifter på kommersielle institutter hvis det kan få de unge til å trene. Den treningsformen som hadde økt mest var trening på slike kommersielle institutter. Med økt kjøpekraft blir villigheten til å betale for treningstilbud større.

En tredje forklaring knytter seg til et kulturelt klima der det i økende grad legges et mer individuelt ansvar på folk til å ta vare på egen helse. En sterk betoning av sunnhet og pleie av egen kropp gjenspeiler seg ikke bare i

det generelle kulturelle klimaet (Engelsrud 2006). Også en rekke offentlige helsekampanjer er profilert rundt budskapet om å spise sunt og trene (Augestad 2005). I en undersøkelse av variasjoner i helse blant Oslos befolkning beskrives følgende endringer i høystatusgruppers helsevaner: «Mens hjerte og karsykdom i 1950–60 årene rammet befolkningsgrupper med høy utdanning, inntekt og sosial status, har disse gruppene i stor grad endret atferd og livsstil. De er slankere, mosjonerer mer, spiser mindre fet mat, røyker mindre og lever lengre enn andre grupper» (Jenum og Stensvold i Rognerud og Stensvold (red) 1998: 71). Også barn og unge tenkes inn i dette generelle helsefokus. Blant annet framheves ofte helseeffekter av trening som begrunnelse for at barne- og ungdomsidrett er viktig. Og trening som forebygging av fedme og vektøkning i barne- og ungdomsbefolkningen opp- tar også mange. Dette generelle helsefokuset kan ha fått flere til å trene. Dette støttes av at relativt mange unge i denne undersøkelsen også begrunner det at de trener med helseeffekter. Det kan være at den offentlige helsepropagandaen og livstilsindustriens idealer har gått inn – også i ungdomsbefolkningen.

Et siste poeng som vi ønsker å trekke fram er muligheten for at det har skjedd noen ungdomskulturelle endringer, som er mer generelle enn det som handler om helse og sunnhet. Danielsen og Øias (2006) analyser av *Ung i Oslo* viser at kriminaliteten og atferdsproblemene er mindre i 2006 enn i 1996. Ungdom drikker mindre alkohol og de bruker mindre narkotika. Trivselen i skolen har økt og færre unge er i konflikter med skolen. Samtidig er færre pessimistiske med tanke på framtidige muligheter i arbeidsmarkedet. Sett i sammenheng med økt treningsaktivitet blant unge, antyder undersøkelsen at ungdom i økende grad framstår som veltilpassete, sunne og fram- tidsorienterte. Muligens er vi i ferd med å se utviklingen av en «streithets- kultur» som i økende grad får fotfeste blant unge tenåringer i Oslo, hvor interessen for idrett og treningsaktiviteter inngår som en del av en større «ungdomskulturell pakke».

7.2 Minoritetsbakgrunn og kjønn

Til tross for en betydelig økning i antallet minoritetsungdom i Oslo de siste ti årene, er det liten endring å spore når det gjelder minoritetsungdoms forhold til idretten. Dette gjelder både intensiteten i treningsaktivitetene og

tilbøyeligheten til å være medlem av organisert idrett. Undersøkelsen bekrefter tidligere studier som viser at minoritetsungdom er underrepresentert som medlemmer i idrettslag. Halvparten av minoritetsungdommene i Oslo har aldri vært med, en av fire har vært med tidligere og en av fire er med på undersøkelsestidspunktet. Blant majoritetsungdommene er halvparten med, en av fire har vært med tidligere og en av fire har aldri vært med. Frafallet blant de som har vært innom idretten er langt høyere blant minoritetsungdommene. Videre er kjønnsforskjellene spesielt store blant minoritetsungdom. Foreldrenes opprinnelsesland har også betydning for hvorvidt minoritetsungdom driver med trening eller ikke, særlig gjelder dette guttene.

Flere minoritetsungdom enn majoritetsungdom trener i idrettslag uten å være medlemmer. En nærliggende forklaring på dette særtrekket er at flere minoritetsungdom deltar på aktiviteter finansiert av midler fra Storbyprosjektet, hvor idrettslagene tilbyr treningsaktiviteter uten å kreve betaling eller at den enkelte er medlem. Når det gjelder forskjeller mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom i hvor aktive de er til å trene, avhenger dette av hvilket mål en opererer med. Med et nokså bredspektret mål på trening, som inkluderer dans, er ikke forskjellen særlig tydelig. Med et mål som mer direkte tapper treningsaktiviteter med intensitet er det tydeligere forskjeller – også blant guttene. Men særlig minoritetsjenter peker seg ut som mindre fysisk aktive med dette målet.

Motivasjonen de unge oppgir for å være med i idrettslag, slutte i idrettslag, trene eller ikke trene er nokså lik for minoritetsungdom og majoritetsungdom. Minoritetsungdom som er med i idrettslagene oppgir stort sett de samme grunnene til å være med som majoritetsungdom, og minoritetsungdom som ikke trener oppgir stort sett de samme begrunnelsene som majoritetsungdom som ikke trener. Den eneste tydelige forskjellen er at minoritetsungdom oftere oppgir at de har sluttet med idrett for å kunne bruke mer tid på skolearbeid.

De tydeligste forskjellene mellom minoritetsungdom og majoritetsungdom gjelder altså i medlemskap i idrettslag. Ulike forklaringer på dette ble diskutert og undersøkt. Det som virket mest utslagsgivende er *ressursforklaringen*. Denne argumenterer for viktigheten av å trekke inn de unges sosiale bakgrunn for å forstå forskjeller i fysiske aktiviteter mellom majoritet og minoritet. Dette bygger på en forutsetning om at deltakelse i idrettsaktiviteter, og særlig som medlem av idrettslagene, ofte krever økonomiske

og/eller kulturelle ressurser som ungdom har ulik tilgang til i familiene de vokser opp i. Analysene viste at mesteparten av forskjellene i guttenes rekruttering til idrettslagene kan forstås ut fra ulik tilgang til ressurser. Også for jentene var dette den mest utslagsgivende faktoren, selv om en her bare kunne forklare halvparten av forskjellene. Analysene viste at det særlig var de økonomiske ressursene som spiller en rolle. Tolkningen er at majoritetsungdom oftere rekrutteres til idretten fordi de vokser opp i familier med bedre råd og dermed har større handlingsrom i forhold til å betale kontingenter, inngangsbilletter, lisenser og utstyr. Majoritetsungdom har oftere foreldre med bil, noe som innebærer at foreldrene har bedre muligheter til å følge opp med kjøring til og fra aktiviteter.

Religionsforklaringen ble undersøkt ved å studere betydningen av å tilhøre ulike religioner og grad av religiøsitet. På dette området er det betydelige forskjeller mellom majoritet og minoritet, men religiøsitet er likevel ikke spesielt utslagsgivende i forhold til om ungdom driver med idrett eller ikke. Religionstilhørighet kan forklare noe av forskjellene mellom minoritetsjenter og majoritetsjenter, men religionstilhørighet bidrar bare marginalt som tilleggsforklaring utover det som har med ressurser i hjemmet å gjøre.

Kulturforklaringen legger vekt på idrettens posisjon i landene innvandrerne kommer fra. Av særlig relevans er hvilken posisjon barne- og ungdomsidrett har og ulike forventninger om at foreldre skal tilrettelegge for barns idrettsaktivitet. I rapporten ble en variant av kulturforklaringen undersøkt, som handler om hvordan de unge bruker fritida. Minoritetsungdom er mer orientert mot familien, de gjør mer lekser enn majoriteten og bruker noe mer tid foran PC-en. Likevel fant vi at dette ikke kunne forklare lavere deltakelse i organisert idrett. Tolkningen er at ungdom flest finner tid til både å gjøre lekser, være sammen med familien, drive med data og drive med idrett.

Diskrimineringsforklaringen ble undersøkt mer sporadisk. Denne legger vekt på at idretten ikke tar imot og inkluderer unge med minoritetsbakgrunn på samme måte som unge med majoritetsbakgrunn. Ulike utestengnings- og diskrimineringsmekanismer gjør at unge med innvandrerbakgrunn holdes borte eller holder seg borte fra idretten. Å undersøke diskriminering byr på metodiske utfordringer og kunne ikke trekkes inn i en større multivariat analyse som ble gjennomført for å vurdere relevansen av de ulike forklarings-

gene.²⁷ Slik det ble undersøkt i denne undersøkelsen hadde diskriminering lite å si for deltakelse i idretten. Opplevelsen av diskriminering er generelt lav og er bare svakt relatert til de unges treningsprofil og om de er medlem av idrettslag eller ikke. Det kan likevel ikke utelukkes at mange, og da kanskje særlig gutter, har opplevd eller har forestillinger om at idretten kan være en arena der rasisme og etniske konflikter kan utspille seg (Lidén 2006).

Forskjellene i treningsprofil mellom minoritetsgutter og majoritetsgutter kunne altså langt på vei forstås ut fra ulikheter i tilgang til økonomiske og kulturelle ressurser i familien. Blant jentene gjenstår en nokså betydelig forskjell mellom majoritet og minoritet, som vi ut fra det empiriske materialet ikke kunne forklare. En mulig kulturorientert forklaring blir framhevet i et tidligere arbeid av Åse Strandbu (2006). Denne tar som utgangspunkt at foreldre og venner er viktige rekrutteringskanaler inn i idrettslagene. Poenget er at minoritetsgutter i større grad enn minoritetsjentene både har klassekamerater og foreldre som virker som pådrivere for å være med i idretten. Selv om idretten ut fra et likestillingsperspektiv er nokså egalitær i Norge sammenliknet med mange andre land, og særlig mange av landene som minoritetsungdommenes foreldre kommer fra, har likevel idretten er sterkere posisjon i jevnaldermiljøene blant gutter. Dette innebærer blant annet et sterkere press blant gutter om å være med i idretten, noe som også minoritetsgutter utsettes for. For jentene er ikke idretten like dominerende i jevnalderkulturen. Minoritetsjentene blir dermed mer avhengig av foreldre som rekrutteringskanal, som på sin side trolig har mindre interesse enn norskfødte foreldre av å ha døtre som er med i idrettslagene. Dette betyr at jenter med minoritetsbakgrunn vokser opp med et svakere sosialt trykk i retning av å være med i organisert idrett, enn det som er tilfelle for andre ungdommer. En slik generell forklaring underbygges av at andelen jenter som er med i idrettslagene er nokså lavt uavhengig av foreldrenes opprinnelsesland. Samtidig bør det understrekes at det finnes variasjoner på tvers av nasjonaliteter og at mange minoritetsforeldre er opptatt av at døtrene engasjerer seg i idrettsaktiviteter (se Strandbu 2006).

Oppsummert understreker resultatene fra undersøkelsen viktigheten av å trekke inn ressurser i hjemmet når en skal forstå rekruttering av unge tenåringer til idrettslagene. Dette framstår som viktigere i Oslo enn i resten

²⁷ Diskrimineringsspørsmålene ble kun stilt til minoritetsungdommene. De kunne derfor ikke brukes til å analysere forskjeller mellom majoritet og minoritet.

av landet (jf. Krange og Strandbu 2004). Ressurser i hjemmet forklarer hele forskjellen mellom minoritets- og majoritetsgutter og nesten halvparten av forskjellen mellom minoritets- og majoritetsjenter. Og av ressursene i hjemmet har de økonomiske tydeligere effekt enn de kulturelle – slik de er målt i denne undersøkelsen. Det er derfor mye som tyder på at økonomiske ressurser bidrar til å begrense minoritetsungdoms deltakelse i idretten.

Summary

This report investigates sports activities and exercise habits among young people in the age of 14 to 17 years living in Oslo. Two main questions are concerned. The first is to give a broad picture in changes in the number of young people who has membership in sports clubs and their exercise habits among boys and girls of different ages. The second concerns differences in sport activities among ethnic majority and minority youth. The data material used in the analysis are the Young in Oslo-studies from 1996 and 2006. At both points of data collection, more than 11 000 youth from most secondary schools in Oslo participated. Response rates of both surveys are more than 93 per cent.

A main finding is that adolescents in Oslo have become more actively involved in sports participation. When it comes to exercise habits in general, minority youth are as active as majority youth. But minority youth, and especially minority girls, are to a lesser degree integrated in sport clubs that require membership. One major explanation for this is the lack of economic resources in immigrant families. The report discusses alternative explanations, such as religion, culture and racial discrimination.

Vedleggstabeller og figurer

Vedleggstabell 1 Prosentandel som har drevet med ulike treningsaktiviteter siste uke. Minoritetsstatus, kjønn og tidspunkt for undersøkelsen

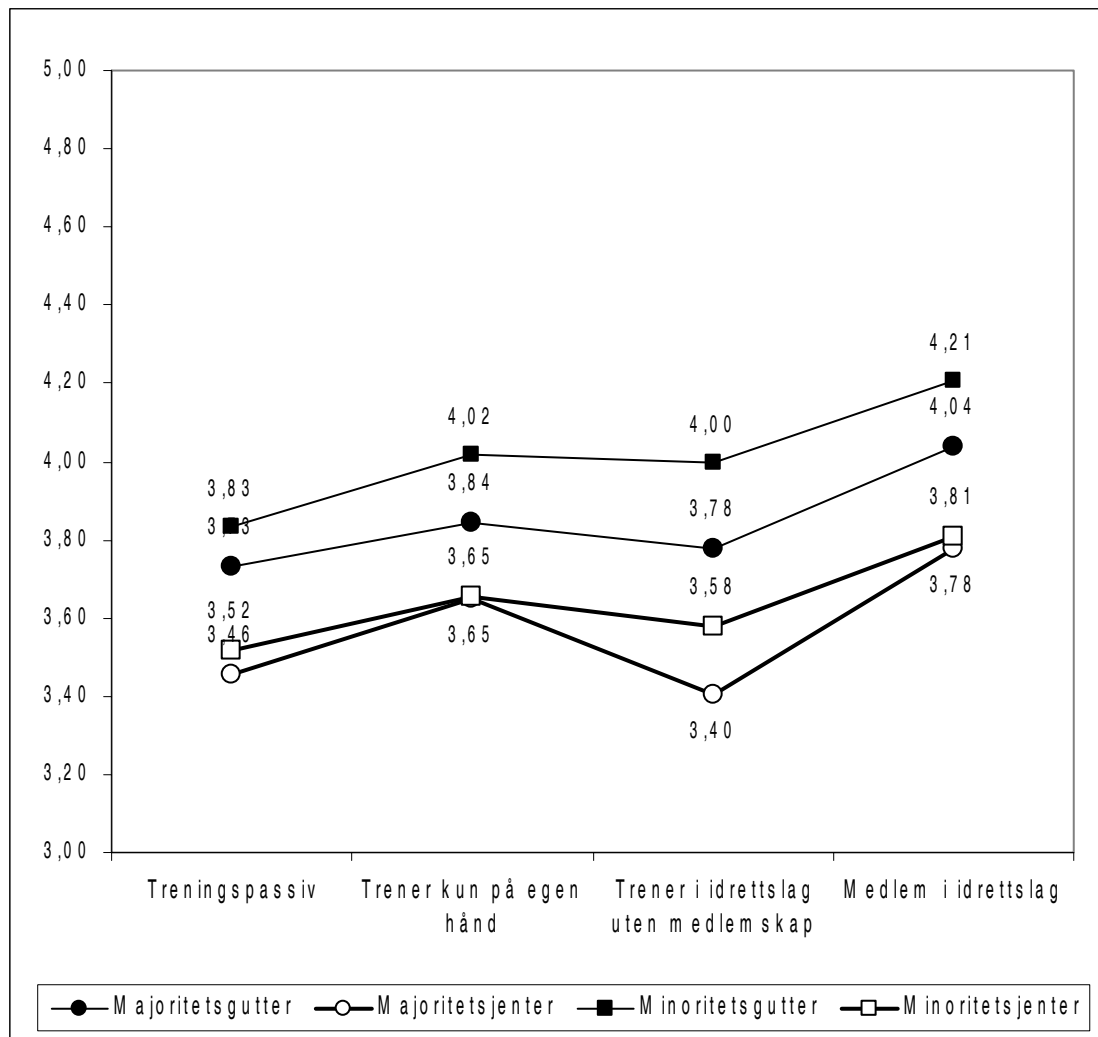
GUTTER	Majoritet		Minoritet	
	1996	2006	1996	2006
Trent i idrettslag	54	62	63	64
Drevet med dans, jazzballett el	5	8	15	19
Vært på treningsstudio/helsestudio	24	35	33	39
Vært på kampsport/selvforvar	11	13	31	25
Trimmet eller trent på egen hånd	51	61	55	60

JENTER	Majoritet		Minoritet	
	1996	2006	1996	2006
Trent i idrettslag	42	53	35	38
Drevet med dans, jazzballett el	32	32	34	36
Vært på treningsstudio/helsestudio	16	28	17	20
Vært på kampsport/selvforvar	4	7	10	11
Trimmet eller trent på egen hånd	54	56	54	54

Vedleggstabell 2 Resultater fra multinomisk regresjonsanalyse av treningsprofil. Separate analyser for gutter og jenter

	A. Treningspassive versus treningsaktive			B. Trener på egen hånd versus trener i idrettslag			C. Idrettslag uten versus med medlemskap		
	B	S.E.		B	S.E.		B	S.E.	
GUTTER									
Minoritetsstatus (minoritet=1)	0,08	0,17		-0,25	0,12		0,25	0,14	
Foreldres utdanningsnivå [0-4]	-0,10	0,05		-0,04	0,03		-0,01	0,04	
Bøker i hjemmet [0-3]	0,03	0,06		-0,03	0,04		-0,12	0,05	
Foreldres arb. markedsdeltakelse [0-2]	-0,06	0,10		-0,06	0,07		-0,26	0,08	
Indikator familieøkonomi [0-3]	-0,38	0,06		-0,26	0,04		-0,12	0,05	
Religionstilhørighet									
Islam	0,37	0,21		0,18	0,15		0,02	0,16	
Annen religion	0,21	0,22		0,25	0,16		0,30	0,18	
Ingen religion	0,25	0,14		0,15	0,10		0,48	0,12	
Religionstilknytning [0-10]	-0,07	0,03		-0,03	0,02		0,06	0,02	
Familieorientert fritidsmønster [0-10]	-0,16	0,03		-0,07	0,02		0,11	0,02	
Timer brukt til lekser per dag	-0,04	0,07		-0,03	0,05		0,06	0,05	
Timer foran hjemme-PC	0,45	0,05		0,25	0,04		0,13	0,04	
Konstant	-1,60	0,31		-0,46	0,23		-1,42	0,27	
JENTER									
Minoritetsstatus (minoritet=1)	0,36	0,14		0,14	0,11		0,61	0,15	
Foreldres utdanningsnivå [0-4]	-0,16	0,04		-0,06	0,03		0,00	0,04	
Bøker i hjemmet [0-3]	-0,07	0,05		-0,06	0,04		-0,09	0,05	
Foreldres arb. markedsdeltakelse [0-2]	-0,09	0,07		-0,09	0,06		-0,33	0,10	
Indikator familieøkonomi [0-3]	-0,36	0,05		-0,28	0,04		-0,14	0,05	
Religionstilhørighet									
Islam	0,64	0,16		0,15	0,13		0,43	0,18	
Annen religion	-0,03	0,20		0,30	0,14		0,38	0,18	
Ingen religion	0,30	0,12		0,38	0,09		0,29	0,12	
Religionstilknytning [0-10]	-0,03	0,02		0,01	0,02		0,00	0,02	
Familieorientert fritidsmønster [0-10]	-0,12	0,02		-0,05	0,02		0,05	0,02	
Timer brukt til lekser per dag	-0,14	0,05		0,03	0,04		0,01	0,05	
Timer foran hjemme-PC	0,13	0,04		0,01	0,03		0,08	0,04	
Konstant	-0,13	0,28		0,40	0,20		-0,13	0,28	

Vedleggsfigur 1 Skolekarakterer i norsk, engelsk og matte blant ungdom med ulik treningsprofil, brutt ned etter minoritetsstatus og kjønn. Gjennomsnittskarakter i tre fag



Note: Statistisk signifikans: Majoritetsgutter: $F=27,5$, $p<0,0001$. Majoritetsjenter: $F=32,9$, $p<0,0001$. Minoritetsgutter: $F=12,9$, $p<0,0001$. Minoritetsjenter: $F=6,1$, $p<0,001$.

Litteratur

- Andersson, M. (2002). «Identity Work in Sports. Ethnic Minority Youth, Norwegian Macro-debates og the Role Model Aspect.» *Journal of International Migration og Integration* 3(1): 83–106.
- Andersson, M. (2004). Multikulturelle representanter mellom nasjonal og global toppidrett. *Idrottsforum.org*. 2004: 1–18.
- Archetti, E. P. (2003). «Den norske 'idrettsmodellen': Et kritisk blikk på sivil samfunn i Norge.» *Norsk antropologisk tidsskrift* 14(1): 8–15.
- Augestad, P. (2005). «Resept for et sunnere Norge. Et foucaultsk blikk på norsk helsepolitikk.» *Sosiologi i dag* 35(2): 33–52.
- Bakken, A. (1998). *Ungdomstid i storbyen*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bakken, A. (2003). *Minoritetsspråklig ungdom i skolen. Reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet?* Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Bakken, A. L. U. (2002). Rekreasjon eller prestasjon? Kvinner og menns begrunnelser for å trene. *Idrettens bevegelser. Sosiologiske studier av idrett i et moderne samfunn*. Ø. Seippel. Oslo, Novus forlag: 44–70.
- Becker, P., H. Brandes, mfl. (2000). European Union Study on Sport as a Tool for the Social Integration of Young People. Final Report for the European Commission: 220.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. London, Routledge & Kegan Paul.
- Breivik, G. og O. Vaagbø (1998). *Utviklingen i fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985–1997*. Oslo, Norges idrettsforbund og olympiske komite.
- Carlsson, Y. og T. Haaland (2004). *Barn og unge som står utenfor – aktivisering gjennom idrett. En evaluering av idrettens storbyprogram*. Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Carlsson, Y. og T. Haaland (2006). *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag – en kartlegging*. Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Carrington, B., T. Chivers, mfl. (1987). «Gender, leisure og sport: a case study of young people of South Asian descent.» *Leisure studies* 6: 265–279.
- Coakley, J. J. (2001). *Sport in society. Issues & controversies*. Boston, McGraw-Hill.

- Cohen, J., P. Cohen, S. G. West og L.S. Aiken (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences*. London: Erlbaum Associates.
- Danielsen, K. og T. Øia (2006). *Tiltak rettet mot ungdom. Evaluering av Handlingsprogram for Oslo indre øst*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- De Knop, P., M. Theeboom, mfl. (1995). «Sport og ethnic minority youth.» *Journal of Comparative Physical Education og Sport* 17(1): 12–23.
- De Knop, P., M. Theeboom, mfl. (1996). «Implications of Islam on Muslim Girl's Sport Participation in Western Europe. Literature Review og Policy Recommendations for Sport Promotion.» *Sport, Education og Society* 1(2): 147–164.
- Dølvik, J. E., Ø. Danielsen og G. Hernes (1988). *Kluss i vekslina. Fritid, idrett og organisering*. Oslo, Fafo.
- Eidheim, F. (1998). *Aktivitet eller idrett? En evaluering av Kulturdepartementets Storbyprosjekt til idrettsformål*. Oslo, Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Elling, A., P. De Knop, mfl. (2001). The integrating og differentiating significance of sport. *Values og norms in sport. Critical reflections om the position og meanings of sport in society*. J. Steenbergen, P. De Knop og A. Elling. Oxford, Meyer & Meyer Sport.
- Engelsrud, G. (2006). *Hva er kropp*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Enjolras, B. mfl. (2005). *Norsk idrett : organisering, fellesskap og politikk*. Oslo, Akilles.
- Fasting, K. (2003). Women og sport in Norway. *Sport og women: Social issues in international perspective*. G. Pfister og I. Hartmann-Tews. London, Routledge: 15–34.
- Fleming, S. (1991). «Sport, schooling and Asian male culture». I G. Jarvie (red.). *Sport, racism and ethnicity*. London: The Falmer Press.
- Fougli, J. (1952). *De unges idrett*. [Oslo], Norges idrettsforbund Utvalget for barne- og ungdomsidrett.
- Fredricks, J. A. og J. S. Eccles (2005). «Family socialization, gender, og sport motivation og involvement.» *Journal of Sport & Exercise Psychology* 27(1): 3–31.
- Friberg, J. H. (2005). *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Oslo, Fafo: 70 s.
- Gatz, M., M. A. Messner, mfl. (2002). *Paradoxes of youth og sport*. Albany, State University of New York.
- Goksøyr, M. (1992). *Staten og idretten 1861–1991*. [Oslo], Kulturdepartementet Idrettsavdelingen.

- Gran, E. (2000). *I martyrenes have : erfaringsrom, forventningshorisont og narrativ validitet i livshistoriene til iranere i eksil*. Oslo, E. Gran.
- Grøtvedt, L. og A. Gimmetstad (2002). Helseprofil for Oslo. Barn og unge. Oslo, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Oslo kommune, Program for storbyrettet forskning: 48 s.
- Hansen, D. M., R. W. Larson, mfl. (2003). «What adolescents learn in organized youth activities: A survey of self-reported developmental experiences.» *Journal of Research on Adolescence* 13(1): 25–55.
- Hansen, E. B. (1999). Ung og aktiv. [Rud], Norges idrettsforbund og olympiske komité: 31 s.
- Hargreaves, J. (2001). *Heroines of sport. The politics of difference og identity*. London, Routledge.
- Hoberman, J. M. (1997). *Darwin's athletes. How sport has damaged black America og preserved the myth of race*. Boston, Houghton Mifflin.
- Hult-Markgren, K. (2006). *Minoritetsspråklige jenter og høyere utdanning : en kvalitativ studie av kontekstuelle faktorerets betydning for syn på skole og utdanning*. Oslo, K. Hult-Markgren.
- Ibsen, B. (2004). «Idrætsdeltagelse hos børn med anden kulturel baggrund end dansk.» *Tidsskrift for idræt*(4): 20–24.
- Ingebrigtsen, J. E. og S. A. Sæther (2006). *Barneidrettsbestemmelsene : tid for revisjon?* Trondheim, NTNU samfunnsforskning Senter for idrettsforskning.
- Jacobsen, C. M. (2002). *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Oslo, Unipax.
- Jarvie, G. (1991). *Sport, racism, og ethnicity*. London, Falmer.
- Kirke- og undervisningsdepartementet,.
- Koca, C., F. H. Ascı, et al. (2005). «Gender role orientation of athletes and non-athletes in a patriarchal society: A study in Turkey.» *Sex Roles* 52(3–4): 217–225.
- Krange, O. (2004). *Grenser for individualisering. Ungdom mellom ny og gammel modernitet*. Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi Universitetet i Oslo : NOVA.
- Krange, O. og W. Pedersen (2001). «Return of the Marlboro Man? Recreational Smoking among Young Norwegian Adults.» *Journal of Youth Studies* 4(2): 155–174.
- Krange, O. og Å. Strandbu (2004). *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo, NOVA.
- Kulturdepartementet (1992). *Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse*. [Oslo], Departementet.

- Kulturdepartementet (1999–2000). *Idrettslivet i endring. Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet*. Oslo, Departementet.
- Lauglo, J. (1996). *Motbakke, men mer driv? Innvandrerungdom i norsk skole*. Oslo, Norges forskningsråd Nova/Ungforsk.
- Lidén, H. (2001). Innvandrerorganisasjoner – integrering eller marginalisering? *Frivillighedens utfordringer : nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*. B. Ibsen og L. Skov Henriksen. Odense, Odense Universitetsforlag: 159–172.
- Lidén, H. (2006). «'Bedre å bite det i seg og spille videre enn å sloss'». Fotball som integreringsarena.» *Barn* (1): 51–65.
- Lindstad, M. og Ø. Fjeldstad (2005). *Av utenlandsk opprinnelse : nye nordmenn i avisspaltene*. Kristiansand, IJ-forl.
- Lorentzen, H. (2001). Frivillighet i forandring. Om forholdet mellom sivile fellesskap og moderniteten. *Frivillighedens utfordringer : nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*. B. Ibsen og L. Skov Henriksen. Odense, Odense Universitetsforlag.
- Lovell, T. (1991). Sport, racism og young women. *Sport, racism og ethnicity*. G. Jarvie. London, The Falmer Press: 58–73.
- Løvland, H. (1948). *Helse- og treningslære*. Oslo, Aschehoug.
- Mabro, J. og C. F. El-Solh (1994). *Muslim women's choices. Religious belief og social reality*. Oxford, Berg.
- Maguire, J. (1999). *Global sport*. Cambridge, Polity press.
- McCann, P. og M. Ewing (2006). Motivation og outcomes of youth participation in sport. *Learning culture through sports. Exploring the role of sport in society*. S. S. Prettyman og B. Lampman. Maryland, The Roman & Littelfield Publishing group: 35–49.
- Mørck, Y. (1998). *Bindestregsdanskerne : fortellinger om køn, generationer og etnicitet*. København, Forlaget Sociologi.
- NIF (2006). Årsrapport 2005. Oslo, Norges Idrettsforbund: 38.
- Ohl, F. (2000). «Are social classes still relevant to analyse sports groupings in «postmodern» society? An analysis referring to P. Bourdieu's theory.» *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 10(3): 146–155.
- Olsen, A. M. (1955). Aktiv ungdom. En undersøkelse av 19-åringers forenings- og idrettsaktivitet. Oslo, Statens ungdoms- og idrettskontor,
- Ommundsen, Y. (1992). *Self evaluation, affect og dropout in the soccer domain : a prospective study of young male Norwegian players*. [Oslo], The Norwegian University of Sport og Physical Education.

- Oslo kommune (2006): *Statistisk Årbok for Oslo*. Oslo: Oslo kommune, Utviklings- og kompetanseetaten.
- Peterson, T. (2000). Idrotten som integrationsarena? *Att möta främlingar*. G. Rystad og S. Lundberg. Lund, Arkiv förlag: 141–166.
- Pfister, G. (2000). «Doing Sport in a Headscarf? German Sport og Turkish Females.» *Journal of Sport History* 27(3): 401–429.
- Pfister, G. (2003). Women and sport in Iran: keeping goal in the hijab? Sport and women : social issues in international perspective. G. Pfister and I. Hartmann-Tews. London, Routledge: 207–223.
- PMP and Institute of sport og Leisure Policy (2004). *Studies on education og sport, sport og multiculturalism* (lot 3). Final report., European commision, DG Education og culture: 95.
- Prieur, A. (2002). Magt over eget liv: om unge innvandrere, patriarkalske familier og nordiske ligestillingsidealer. *Kønsmagt under forandring*. A. Borchorst og Magtudredningen. København, Magtudredningen : Hans Reitzel: 270 s.
- Prieur, A. (2004). *Balanskunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo, Pax.
- Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone. The collapse og revival of American community*. New York, Simon & Schuster.
- Riksidrottsförbundet (2002). *Idrott och integration, En statistisk undersökning 2002*. Farsta, Riksidrottsförbundet: 13.
- Roald, A. S. (2005). Er muslimske kvinner undertrykt? Oslo, Pax.
- Rognerud, M. og I. Stensvold (1998). *Oslohelse. Utredningen om helse, miljø og sosial ulikhet i bydelene*. Oslo: Ullevål sykehus. Klinikk for forebyggende medisin
- Rogstad, J. (2004). «Diskriminering som erfaring.» *Søkelys på arbeidsmarkedet* 21(2): 13–20.
- Rogstad, J. (2004). «Diskriminering som erfaring.» *Søkelys på arbeidsmarkedet* 21(2): 13–20.
- Rowe, N. og R. Champion (2000). Sport Participation og Ethnicity in England. London, Sport England.
- Seippel, Ø. (2002). *Idrett og sosial integrasjon*. Oslo, Institutt for samfunnsforskning.
- Seippel, Ø. (2006). «The Meanings of Sport: Fun, health, beauty or community?» *Sport in Society* 9(1): 51–70.
- Sfeir, L. (1985). «The Status of Muslim Women in Sport: Conflict between Cultural Tradition og Modernization.» *International Review for Sociology of Sport* 20(4): 283–305.

- Sisjord, M.-K. (1993). *Idrett og ungdomskultur. Bø-ungdom i tall og tale*. Oslo, Norges idrettshøgskole.
- Skille, E. Å. (2004). «Sport for All? The «Sports City Programme» in Norway.» *Sport in Society* 7(2): 192–210.
- Skille, E. Å. (2005). *Sport policy and adolescent sport : the Sports City Program (Storbyprosjektet)*. Oslo, Norges idrettshøgskole.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener : en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo, Gyldendal akademisk.
- Sletten, M. A. (2001). *Det skal ikke stå på viljen. Utdanningsplaner og yrkesønsker blant Oslo-ungdom med innvandrerbakgrunn*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Solenes, O. og Å. Strandbu (2007). «Beckham drev ikke mye med langrenn!» Kontroverser om ungdom og idrett før og nå. *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Å. Strandbu og T. Øia. Oslo, Cappelen akademisk forlag.
- Sosial og helsedirektoratet (2002). *Fysisk aktivitet og helse. Temahefte. Tidsskrift for den Norske Lægeforening*. Oslo: 2908–3447.
- Steen-Johnsen, K. (2004). *Individualised communities. Keep-fit organisations og the creation of social bonds*. Oslo, Norwegian University of Sport og Physical Education: 265.
- Stortingsmelding nr. 16 (2002–03). *Resept for et sunnere Norge : Folkehelsepolitikken*. Oslo: Helsedepartementet
- Stortingsmelding nr. 17 (1996–97). *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet
- Stortingsmelding nr. 41 (1991–92). *Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Storvoll, E. E. m.fl. (2005). «A Cross-Sectional Study of Changes in Norwegian Adolescents' Body Image from 1992 to 2002.» *Body Image* 2(2): 5–18.
- Storvoll, E. E., Å. Strandbu, mfl. (2005). «A Cross-Sectional Study of Changes in Norwegian Adolescents' Body Image from 1992 to 2002.» *Body Image* 2(2): 5–18.
- Strandbu, Å. (2000). *Storbyungdom og natur. En undersøkelse av Oslo-ungdoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Strandbu, Å. (2002). *Idrettens betydning som flerkulturell integrasjonsarena. Idrettens bevegelser : sosiologiske studier av idrett i et moderne samfunn*. Ø. Seippel. Oslo, Novus forl.: 123–153.

- Strandbu, Å. (2005). «Uforenlige kroppskulturer? Minoritetsjenters tilpasning, refleksivitet og overskridelse.» *Tidsskrift for Ungdomsforskning* 5(1): 27–50.
- Strandbu, Å. (2006). *Idrett, kjønn, kropp og kultur : minoritetsjenters møte med norsk idrett*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Strandbu, Å. og K. Hegna (2006). «Experiences of body og gender identity among young female Norwegian basketball players.» *Sport in Society* 9(1): 108–127.
- Strandbu, Å. og K. Skogen (2000). «Environmentalism among Norwegian youth: Different paths to attitudes og action?» *Journal of Youth Studies* 3(2): 189–209.
- Strandbu, Å. og S. Bjerkeset (1998). *Ungdom og idrett i et flerkulturelt samfunn. Litteraturoversikt og innledende analyser av Oslo-ungdoms idrettsaktiviteter*. Oslo, NOVA.
- Strømme, S. B. (2000). *Fysisk aktivitet og helse: Anbefalinger*. Oslo, Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet.
- Strømme, S. B. (2002). *Fysisk aktivitet og helse: Anbefalinger*. Oslo, Sosial- og helsedirektoratet.
- Sugden, J. (1987). «The exploitation of disadvantage: the occupational subculture of the boxer». I J. Horne, D. Jary og A. Tomlinson (red.): *Sport, Leisure and Social Relations*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Sverdrup, M. og G. Johannessen (2003). *Tilstandsrapport 2003. Om idrett og fysisk aktivitet i Norge : organisering og økonomi, aktivitet og medlemskap, idrettsanlegg, verdier og holdninger*. Oslo, Akilles, Kultur- og kirkedepartementet, Norges idrettsforbund og olympiske komité.
- Søgaard, A. J., K. Bø, mfl. (2000). «En oversikt over norske studier – hvor mye beveger vi oss i fritiden?» *Tidsskrift for den Norske Lægeforening* 120(28): 3439–46.
- Tangen, J. O. (1998). «Fritt for å være Bjørn Dæhli». Om idrettsidolers funksjon, deres samfunnsmessige forutsetninger og idoldyrkingens konsekvenser. I S. Loland. *Toppidrettens pris. En debattbok*. Oslo, Universitetsforl.: 119–136.
- Thorsen, K. T. og M. Rugkåsa (1999). *Spør oss! En systematisering av Islamsk kvinnegruppe Norge og deres løsningsorienterte metoder i arbeid blant muslimske jenter og kvinner*. Oslo, DOXA Antropologisk byrå.
- Torgersen, L. (2004). *Ungdoms digitale hverdag : bruk av PC, Internett, TV-spill og mobiltelefon blant elever på ungdomsskolen og videregående skole*. Oslo, NOVA.
- Torsheim, T., O. Samdal, mfl. (2004). *Helse og trivsel blant barn og unge. Norske resultater fra studien «Helsevaner blant skoleelever. En WHO-studie i flere land»*. Bergen, Hemil-senteret: 75.
- Trondman, M. (2005). *Unga och föreningsidrotten: en studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Stockholm, Ungdomsstyrelsen.

- Valset, K. og T. Øia (2006). *Dokumentasjon «Ung i Oslo 2006»*. NOVA Temahefte 2/06. Oslo, NOVA.
- Vedeler, J.S. (2004). «Å forfatte verden gjennom dans. Betydningen av bharata natyam i den tamilske diasporaen.» I Ø. Fuglerud (red.). *Andre bilder av «de andre»*. *Transnasjonale liv i Norge*. Oslo: Pax forlag.
- Vestel, V. (2004). *A community of differences : hybridization, popular culture og the making of social relations among multicultural youngsters in «Rudenga», East side Oslo*. Oslo, NOVA.
- Videon, T. M. (2002). «Who plays og who benefits: Gender, interscholastic athletics, og academic outcomes.» *Sociological Perspectives* 45(4): 415–444.
- Vilhjalmsson, R. og T. Thorlindsson (1992). «The Integrative og Physiological-Effects of Sport Participation – a Study of Adolescents.» *Sociological Quarterly* 33(4): 637–647.
- Vaagbø, O., S. Loland, mfl. (2003). *Evaluering av etikk og verdjarbeidet i NIF 1993–2003*. Oslo, Norges idrettshøgskole Senter for oppdragsforskning og kunnskapsbaserte tjenester.
- Vaage, O. F. (2004). *Trening, mosjon og friluftsliv : resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000*. Oslo, Statistisk sentralbyrå.
- Walseth, K. (2006). *Sport og integration : the experience of young Muslim women*. Oslo, Norwegian School of Sport Sciences.
- Walseth, K. og K. Fasting (2003). «Islam's view on physical activity og sport-Egyptian women interpreting Islam.» *International Review for the Sociology of Sport* 38(1): 44–60.
- Walseth, K. og K. Fasting (2004). «Sport as a means for integrating minority women.» *Sport in Society* 7(1): 109–129.
- Wilson, T. (2002). «The paradox of social class og sports involvement.» *International Review for the Sociology of Sport* 37(1): 5–16.
- Øia, T. (1993). *Mellom moské og McDonald's. Ung og innvandrere i Oslo*. Oslo, UNGforsk.
- Øia, T. (1998). *Generasjonskløften som ble borte. Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo, Cappelen akademisk forlag.
- Øia, T. og A. Bakken (2002). «Midt i tenårene – noen tall fra UNGdata.» *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2(1): 75–82.
- Østby, L. (2004). *Innvandrere i Norge – hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*. Oslo, Statistisk sentralbyrå Avdeling for personstatistikk.